

Nr 128

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående långtidsplan för det statliga utvecklingsbiståndet m. m. samt Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare svenska bidrag till Internationella utvecklingsfonden (IDA) jämte motioner.

(1:a avd.)

Propositionerna

Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 5, littera C, samt bilaga 9, littera G) beräknat medel för internationellt utvecklingsbistånd, har Kungl. Maj:t i propositionen nr 101 under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartements-, finans- och handelsärenden för den 15 mars 1968 bl. a. föreslagit riksdagen att godkänna framlagd långtidsplan för det statliga utvecklingsbiståndet samt riktlinjer för planens förverkligande och att godkänna riktlinjer för ett garantisystem för investeringar i u-länder.

I långtidsplanen föreslås att det statliga utvecklingsbiståndet för de närmaste åren skall planeras med sikte på att den totala anslagsvolymen för biståndsändamål budgetåret 1974/75 skall motsvara 1 % av bruttonationalprodukten. Detta beräknas förutsätta anslagshöjningar på ca 25 % från år till år under sjuårsperioden.

För de närmaste åren, budgetåren 1968/69—1970/71, framläggs en i väsentliga avseenden preciserad plan för anslagens fördelning på ändamål och verksamhetsformer. Som utgångspunkt för den fortsatta detaljplaneringen föreslås gälla, att anslagen under nämnda treårsperiod sammanlagt uppgår till lägst 1,8 miljard kr.

Inom den angivna treårsramen beräknas drygt 700 milj. kr. för allmänna bidrag till internationella program. Redan nu utfästs enligt förslaget 265 milj. kr. i bidrag för kalenderåren 1968—1970 till Internationella utvecklingsfonden IDA, och 276 milj. kr. utfästs för samma tid till FN:s utvecklingsprogram UNDP. Bidragen föreslås stiga från år till år under perioden. Till internationella livsmedelsprogram beräknas 114 milj. kr. Höjda bidrag beräknas även till FN:s barnfond UNICEF och FN:s flyktingkommisariat.

För direkta svenska biståndsinsatser administrerade av SIDA och för vissa ändamålsbestämda bidrag till internationella program beräknas för

budgetåren 1968/69—1970/71 anslag på sammanlagt drygt 1 miljard kr. Därav förutsätts ca 40 % utgå i form av krediter.

I långtidsplanen framläggs vidare förslag till riktlinjer för den fortsatta biståndsverksamheten. Dessa ansluter i stor utsträckning till de riktlinjer, som dragits upp genom statsmakternas beslut år 1962 och i vissa avseenden därefter. Den starka betoningen av de internationella biståndsprogrammen bibehålls. Fortsatt koncentration av den direkta biståndsverksamheten förordas med avseende på länder och ämnesområden. Särskilt understryks betydelsen av bistånd i syfte att främja livsmedelsförsörjning och familjeplanering i u-länderna.

Anslagen till biståndsändamål föreslås för budgetåret 1968/69 bli höjda med 100 milj. kr. till totalt 504 milj. kr., dvs. med 25 %. En jämförelsevis starkt ökad medelsanvisning föreslås för informationsverksamheten.

I propositionen nr 102 har Kungl. Maj:t under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 5 april 1968 föreslagit riksdagen att godkänna att Sverige biträder en internationell uppgörelse om en allmän ökning av internationella utvecklingsfondens (IDA) kapital och be- myndiga Kungl. Maj:t att avge en officiell förklaring avseende den svenska betalningsförpliktelsen i enlighet med överenskommelsen. Denna proposition ansluter direkt till prop. 1968: 101.

Motionerna

I anslutning till statsverkspropositionens preliminära beräkning av medel för internationellt utvecklingsbistånd samt propositionerna nr 101 och nr 102 har väckts följande motioner, nämligen

dels de likalydande motionerna I: 1 av fröken *Stenberg m. fl.* och II: 5 av herr *Nordstrandh*,

dels de likalydande motionerna I: 36 av herrar *Lundberg* och *Svenungsson* samt II: 53 av herr *Werner m. fl.*,

dels de likalydande motionerna I: 55 av herr *Werner* och II: 52 av herr *Hector m. fl.*,

dels de likalydande motionerna I: 98 av herr *Nyman m. fl.* och II: 144 av herr *Rimmerfors*,

dels de likalydande motionerna I: 157 av herr *Holmberg m. fl.* och II: 208 av herr *Bohman m. fl.*,

dels de likalydande motionerna I: 158 av herrar *Lundberg* och *Blomquist* samt II: 209 av herrar *Werner* och *Rubin*,

dels de likalydande motionerna I: 213 av fru *Lindström* och herr *Hansson* samt II: 271 av fru *Eriksson* i Stockholm och herr *Svensson* i Kungälv,

dels de likalydande motionerna I: 453 av herrar *Yngve Nilsson* och *Blomquist* samt II: 660 av herr *Nilsson* i Bästekille och fru *Heurlin*,

dels de likalydande motionerna I: 523 av herr *Werner* och II: 563 av herr *Hermansson m. fl.*,

dels de likalydande motionerna I: 791 av herr *Sörenson* och II: 1025 av herr *Rimmerfors*,

dels de likalydande motionerna I: 849 av herr *Nyman* och II: 1098 av herr *Nelander*,

dels de likalydande motionerna I: 851 av herr *Eric Gustaf Peterson m. fl.* och II: 1101 av herr *Nelander m. fl.*,

dels de likalydande motionerna I: 863 av herr *Ahlmark* och II: 1125 av herr *Ullsten*,

dels de likalydande motionerna I: 864 av herr *Blomquist* och II: 1124 av fru *Sundberg* och herr *Wennerfors*,

dels de likalydande motionerna I: 865 av herrar *Dahlén* och *Bengtson* samt II: 1119 av herrar *Hedlund* och *Wedén*,

dels de likalydande motionerna I: 866 av herr *Holmberg m. fl.* och II: 1118 av herr *Bohman m. fl.*,

dels de likalydande motionerna I: 868 av fröken *Stenberg* och II: 1121 av herr *Nordstrandh*,

dels de likalydande motionerna I: 869 av fröken *Stenberg* och II: 1122 av herr *Nordstrandh*,

dels de likalydande motionerna I: 870 av herr *Werner* och II: 1120 av herr *Hermansson m. fl.*,

dels motionen I: 867 av fru *Segerstedt Wiberg* och herr *Holmberg*,

dels motionen II: 142 av herrar *Berglund* och *Hamrin* i Jönköping,

dels motionen II: 143 av herr *Nilsson* i Agnäs,

dels motionen II: 387 av herr *Rimmerfors*,

dels motionen II: 663 av herr *Rubin m. fl.*,

dels motionen II: 1123 av fru *Sjövall m. fl.*,

dels motionen II: 1126 av herr *Werner m. fl.*

De i dessa motioner framförda yrkandena redovisas i det följande.

Långtidsplan för det statliga utvecklingsbiståndet m. m.

(prop. nr 101, s. 82—107)

I propositionen nr 101 har Kungl. Maj:t (s. 107) föreslagit riksdagen att godkänna den av ministern för utrikes ärendena förordade långtidsplanen för det statliga utvecklingsbiståndet och de samtidigt angivna riktlinjerna för planens förverkligande.

1. Biståndsprogrammets motiv och mål (prop. nr 101, s. 82—83)

Propositionen. I propositionen erinras om de motiv och mål för utvecklingssamarbetet och biståndsverksamheten som fastslagits genom 1962 års beslut om riktlinjerna för det svenska utvecklingsbiståndet och genom statsmakternas senare uttalanden om utvecklingssamarbetets inriktning och utformning. Kravet på en internationell politik, som präglas av solidaritet med de fattiga folken, grundas på uppfattningen att de bättre lottade har en moralisk plikt att bistå de sämre ställda. Orättvisor i fördelningen av världens tillgångar ger upphov till spänningar och konflikter inom och mellan länderna. Ett viktigt syfte för svensk utrikespolitik är att bidra till utjämning och större förståelse mellan folken och att därigenom främja internationell solidaritet och en fredlig utveckling i världen. Vårt aktiva stöd åt Förenta Nationerna är ett led i denna politik. Det svenska utvecklingsbiståndet, som är en del av utrikespolitiken, står i samklang med dessa strävanden. Målet för utvecklingssamarbetet och biståndsgivningen är en höjning av de fattiga folkens levnadsnivå. Därav följer att åtgärder från svensk sida liksom hittills skall sättas in ägnade att motverka svälten och massfattigdomen, begränsa befolkningstillväxten, förbättra utbildningen och påskynda den ekonomiska utvecklingen. Samarbetet syftar till att genom impulser och bistånd utifrån stimulera de fattiga ländernas egna utvecklingsansträngningar. De skall bidra till social och ekonomisk utjämning och medverka till en samhällsutveckling i demokratisk riktning. De uttalanden av denna och liknande innebörd som tidigare gjorts bör enligt utrikesministern äga fortsatt giltighet.

Motionerna. I de likalydande motionerna I: 523 av herr *Werner* och II: 563 av herr *Hermansson m. fl.* har hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen i skrivelse till regeringen anhåller om utredning angående inriktningen av den svenska u-landspolitiken, innefattande såväl handelspolitiken som stödet till nationella och sociala befrielseörelser och den allmänna biståndspolitikens utformning, varvid hänsyn toges till de i motionerna anförda synpunkterna.

Kravet på en omprövning av principerna för den fortsatta svenska u-landspolitiken har därefter upprepats i de likalydande motionerna I: 870 av herr *Werner* och II: 1120 av herr *Hermansson m. fl.*, dock utan nytt formellt yrkande i detta sammanhang.

Utskottet. Till de uttalanden rörande det svenska biståndsprogrammets motiv och mål som gjorts i långtidsplanens inledande avsnitt ansluter sig utskottet. Allmänt sett innebär de en bekräftelse av 1962 års beslut om riktlinjerna för det svenska utvecklingsbiståndet.

Den svenska biståndspolitikerna har av statsmakterna kontinuerligt utfor-

mats och reviderats under största möjliga hänsynstagande till mottagarländernas, FN-organens och de internationella biståndsprogrammets samlade erfarenheter och önskemål. Fortlöpande sker på många olika sätt en offentlig redovisning, genomlysning och diskussion av den svenska och internationella biståndspolitik, något som från tid till annan föranlett vissa nyorienteringar och accentförskjutningar men inte gett anledning att ifrågasätta huvuddragen av det statliga biståndsprogrammets utformning. Utskottet får i det följande tillfälle återkomma till enskildheter i det nuvarande och förutsedda programmet.

De skäl som förebragts i motionerna I: 523 och II: 563 (liksom även i motionerna I: 870 och II: 1120) för en genomgripande omvandling av utvecklingsarbetet i den av motionärerna angivna riktningen framstår inte som övertygande. Senast förra året framhöll utskottet med anledning av likartade motionsyrkanden att tillräckliga skäl inte förelåg för en utredning om bl. a. nya riktlinjer för biståndsverksamhetens bedrivande. Därtill kommer att åtskilliga av de aktuella motionernas krav, exempelvis på det handelspolitiska området, fortlöpande uppmärksammas och redan drivs av statsmakterna i fullt samförstånd mellan regering och riksdag (till dessa frågor återkommer utskottet under punkten 3 nedan). Vad gäller stöd till nationella befrielserörelser genom direkt bistånd, synes motionärerna bortse från de folkrättsliga problem som inställer sig i sammanhanget. Humanitärt bistånd och stöd till civil utbildning utgår emellertid redan i de former som är möjliga till flyktingar undan rasligt, politiskt och socialt förtryck och till offer för krigshandlingar i olika delar av världen (utskottet återkommer härtill under punkten 9 nedan). På de anförda grunderna vill utskottet avstyrka motionerna I: 523 och II: 563 såvitt nu är i fråga.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motionerna I: 523 och II: 563 i vad de avser utredning angående inriktningen av den svenska u-landspolitiken,
2. att riksdagen godkänner vad i statsrådsprotokollet anförts beträffande biståndsprogrammets motiv och mål.

2. Biståndsvägar och samordning (prop. nr 101, s. 83—86)

Propositionen. Sverige har särskilt starkt hävdad de mellanstatliga organisationernas betydelse för utvecklingsplaneringen och som kanaler för bistånd. Vårt lands finansiella insatser i de internationella biståndsprogrammen är betydande, något som ligger i linje med Sveriges traditionellt starka uppslutning kring Förenta Nationerna och vår vilja att stärka FN som ett instrument till värn för freden och bistånd åt u-länderna. Ett växande finansiellt och personellt stöd till de internationella programmen bör vara ett väsentligt drag också i den fortsatta svenska biståndspolitik och medför

ett särskilt ansvar för Sverige att påverka arbetet inom de mellanstatliga biståndsorganisationerna och stärka deras betydelse. Av största vikt är vidare att den svenska verksamheten för direkt eller bilateral biståndsgivning inordnas i och samordnas med det internationella utvecklingssamarbetet. I detta syfte har Sverige länge verkat för att stärka den roll som FN:s och Världsbankens platsrepresentanter spelar som samordnare av internationellt bistånd till deras resp. värdländer och -områden. Dessa representanter utnyttjas i avsevärd utsträckning också vid planeringen av svenska direkta biståndsinsatser. Sverige har en nära samverkan med de nordiska länderna bl. a. inom ramen för gemensamma nordiska projekt. I arbetet inom OECD:s kommitté för utvecklingsbistånd, DAC, tar Sverige aktiv del. I stigande grad drar vårt land fördel av den samordning av biståndsgivningen till enskilda mottagarländer som äger rum inom de konsultativa grupper och biståndskonsortier som på senare år vuxit fram särskilt under Världsbankens egid. I allt högre grad har Sverige vidare funnit det möjligt och önskvärt att kanalisera penningstöd till projekt eller ändamål som utvalts av oss själva genom mellanstatliga och icke-statliga internationella organisationer, exempelvis på familjeplaneringens, kvinnoutbildningens och flyktinghjälpens områden. Utvecklingsprojekt på t. ex. spannmålslagringens, vattenförsörjningens och industrialiseringens områden har kunnat delfinansieras i samverkan med Världsbanken/IDA. En samordning och fortskridande internationalisering av den svenska biståndsgivningen sker på dessa olika vägar. Skiljelinjerna mellan multilateralt och bilateralt bistånd är numera mindre skarpa, eftersom en betydande del av det svenska biståndsprogrammet genomförs i intim samverkan med internationella biståndsorganisationer.

Motionerna. I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 869 av fröken Stenberg och II: 1122 av herr Nordstrandh vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala att Sverige bör representeras i Världsbankens konsortier för Indien och Pakistan,

dels motionen I: 867 av fru Segerstedt Wiberg och herr Holmberg vari hemställts att riksdagen, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalar sig för att Kungl. Maj:t vid utformandet av det bilaterala u-landsbiståndet måtte beakta de förmåner som erbjuds genom samverkan med de nordiska länderna.

Utskottet. Det är enligt utskottet angeläget att fullfölja ansträngningarna att ytterligare samordna och integrera det svenska biståndsprogrammet med den internationella biståndsgivningen och särskilt med de multilaterala organisationernas biståndsprogram. Detta sker dels genom att också i fortsättningen en betydande del av de svenska biståndsanslagen slussas genom de internationella programmen och att Sverige i resp. styrande organ aktivt

medverkar i utformningen av dessa program, dels genom att Sverige noga följer vad som sker i den internationella biståndsgivningen och låter sitt bilaterala biståndsprogram utgöra ett komplement till — och när så är möjligt en impulsgivare för — övriga biståndsprogram. Ett befästade av den samordnande roll som FN:s biståndsprogramms platsrepresentanter spelar i u-länderna framstår i detta sammanhang som angeläget inte endast för FN-programmet självt utan även för det direkta utvecklingssamarbetet. De former för samfinansiering och s. k. multi-bi-bistånd som vuxit fram under senare år har inneburit en intressant och löftesrik vidareutveckling av de traditionella biståndsformerna.

Utskottet utgår ifrån att alla de möjligheter som finns till ytterligare biståndssamordning också i fortsättningen tas till vara, i den mån samordningens syften är till verkligt gagn för u-ländernas utveckling.

I motionen I: 867 har bl. a. påyrkats att Kungl. Maj:t vid utformandet av det bilaterala u-landsbiståndet måtte beakta de förmåner som erbjuds genom samverkan mellan de nordiska länderna. Motionärerna erinrar därvid om den samverkan som redan förekommer mellan de nordiska länderna bl. a. inom ramen för gemensamma projekt i Tanzania och Kenya och om det värdefulla arbete som utträttas av den nordiska ministerkommittén för samordning av hjälpen till utvecklingsländerna. Utskottet har erfarit att de nordiska statsministrarna vid sitt möte i Köpenhamn den 22—23 april i år beslutat uppdra åt de nordiska samarbetsministrarna att tillsätta en särskild tjänstemannakommitté med uppgift att till nästa årsskifte företa utredningar och utforma konkreta förslag om utvidgat nordiskt samarbete på ett antal områden, däribland även ökad samordning av de nordiska ländernas biståndspolitik gentemot u-länderna, inklusive samarbete rörande de nordiska ländernas långivning och andra finansiella bidrag till u-länderna. Då motionens syfte alltså redan blivit tillgodosett, finner utskottet något särskilt uttalande från riksdagens sida inte vara påkallat med anledning av motionen I: 867, som därför avstyrks såvitt nu är i fråga.

Vad angår de likalydande motionerna I: 869 och II: 1122 med yrkande om svensk representation i Världsbankens konsortier för Indien och Pakistan, har utskottet erfarit att Sverige numera är företrätt i båda dessa konsortier för biståndssamordning i egenskap av observatör med möjlighet att delta i överläggningarna och ta del av det material som ställs samman inom dessa konsortier. Vederbörande biståndsmyndigheter bedömer denna form för deltagande som tillräcklig och av fördel för den svenska biståndsverksamheten i de berörda länderna. Mot denna bakgrund synes någon åtgärd i den av motionärerna angivna riktningen inte vara erforderlig, varför motionerna i fråga avstyrks.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motionerna I: 869 och II: 1122 om svensk representation i vissa världsbankskonsortier,

2. att riksdagen avslår motionen I: 867 i vad den avser samverkan mellan de nordiska länderna,
3. att riksdagen godkänner vad i statsrådsprotokollet anförts beträffande biståndsvägar och samordning.

3. Biståndets medel och metoder (prop. nr 101, s. 86—91)

Propositionen. Biståndsgivningen kräver omsorgsfull planering, som bör grundas på en analys av u-ländernas behov och utvecklingsplaner. Det är angeläget att biståndsåtgärder utformas i nära samverkan med mottagarlandet, så att verksamhetens karaktär av ömsesidigt samarbete snarare än ensidig hjälp understryks. Man bör från början syfta till verksamhet, som är väl integrerad i mottagarlandet. Så långt som är möjligt bör man kombinera de olika biståndsmedlen — vare sig det är fråga om kunskapsöverföring eller kapitalöverföring — så att de kompletterar varandra och samverkar inom ramen för ett system av åtgärder. Genom att olika slag av bistånd och olika finansieringsformer vävs samman till stöd för varandra får insatserna större genomslagskraft.

Den svenska personalrekryteringen för de internationella programmens och Sveriges egen biståndsverksamhet har nästan fördubblats under de senaste två åren. Inte minst fredskårens tillkomst har medfört en glädjande ökning av Sveriges direkta personalinsatser i u-länderna. Det är dock angeläget att ytterligare förstärka utbildnings- och rekryteringsverksamheten.

Mot bakgrund av de erfarenheter som vunnits betonas det att mottagarländerna bör ha ett administrativt huvudansvar för verksamhet, i vilken Sverige engagerar sig, och även ekonomiskt medverka i så stor utsträckning som möjligt. Biståndsgivningen bör i främsta rummet avse stöd — genom personal, leveranser av utrustning och bidrag — till verksamhet, som från början är mottagarlandets egen.

De gåvor som förekommit i form av olika slags varuleveranser från Sverige har bedömts vara av stort värde. Denna verksamhet bör fortsättas i oförminskad omfattning. Liksom hittills bör varubiståndets innehåll bestämmas av mottagarländernas behov och den utvecklingseffekt som varorna kan väntas få.

Medverkan i de internationella programmen sker förutom genom finansiella bidrag också genom rekrytering av personal och stipendiatmottagning och genom aktiva insatser i de styrande organen och centrala förvaltningsorganen. Åtskilliga frågor har i mellanstatliga organ drivits från svensk sida med större eller mindre framgång. Till dessa hör familjeplaneringsfrågan, krav och initiativ i syfte att främja biståndets obundenhet till leveranser från givarlandet och arbetet på ett system för s. k. supplementär finansiering liksom krav på åtgärder för handelns liberalisering och för främjandet av u-länders export. Dit hör också initiativ i syfte att stärka Världsbanken/

IDA:s fonder och att åstadkomma flerårsutfästelser till FN:s biståndsprogram. Även för framtiden bör det vara en angelägen uppgift att från svensk sida medverka vid utformningen och genomförandet av den mellanstatliga biståndsverksamheten.

För att ett snabbt växande biståndsprogram skall kunna förverkligas och insatsernas värde motsvara kostnaderna och förväntningarna, måste tillräckliga resurser avdelas för planering och förvaltning. Sakkunskap från statlig och privat verksamhet behöver engageras för att ge biståndsprogrammet innehåll. Nära samarbete mellan biståndsförvaltningen och andra statliga myndigheter kommer att erfordras. Inom det svenska utbildningsväsendet kommer u-ländernas behov av personal att behöva beaktas i ökande utsträckning. Svenska forskningsinsatser på områden av betydelse för u-ländernas utveckling kommer även i framtiden att visa sig angelägna. Samverkan bör ske mellan olika statliga och privata u-landsinsatser, och den privata biståndsverksamhetens erfarenhet och kanaler bör utnyttjas vid genomförande även av det statliga biståndsprogrammet.

Ett särskilt delavsnitt (s. 88—91) rör det handelspolitiska och kommersiella biståndet. De svenska ansträngningarna bör även framgent inriktas på att i organisationer som GATT och UNCTAD liksom i andra internationella sammanhang genom samfällda åtgärder söka undanröja hindren för en ökad handel med u-landsprodukter och härigenom befrämja u-ländernas ekonomiska utveckling. En angelägen uppgift är att fortsätta arbetet på att avveckla tullbarriärer, kvantitativa restriktioner och andra hinder för en fri handel. Sverige bör även i fortsättningen aktivt verka för lösningar på de problem som förhållandena på råvaruområdet, särskilt de starka prisfluktuationerna, innebär för u-ländernas utveckling. Vårt land bör också vara positivt till förslag rörande finansiering i lämplig form av buffertlagerarrangemang som kan komma att ingå i ett internationellt råvaruavtal. Sverige söker också medverka till en ökad rationalisering och större mångsidighet i u-ländernas produktion och till att förbättra marknadsföringen för u-ländernas produkter. Av central betydelse härför är åtgärder som syftar till att underlätta u-ländernas försäljningsansträngningar och till att undanröja brister i fråga om kvalitet, utformning, standardkrav m. m. Sverige arbetar för ökade insatser på detta område i olika internationella organisationer, och svenska initiativ i syfte att få till stånd bättre samordning av dessa organisationers arbete bör fullföljas. Medel har anvisats till en direkt svensk biståndsverksamhet på exportfrämjandets område i samverkan med det av UNCTAD och GATT gemensamt drivna internationella handelsinformationsorganet ITC i Genève. Även om åtgärder som syftar till att underlätta u-ländernas export och utveckla deras ekonomi i allt väsentligt måste vidtas inom ramen för internationella överenskommelser för att nå största möjliga handelspolitiska effekt, bör dock inte begränsade nationella åtaganden underskattas.

Beträffande en gemensam framställning från Exportföreningen och Industriförbundet om inrättande av en fond för finansiering av svenska konsultföretags förundersökningar av industriella investeringsprojekt i u-länderna erinras om de gensagor mot förslagets utformning som kommit fram vid remissbehandling (prop. s. 40—41) av framställningen. Bl. a. har hänvisats till att behovet av stöd för svensk företagsamhet bör prövas utan samband med biståndet till u-länderna. Enligt SIDA har viss försöksverksamhet på detta område redan inletts inom ramen för tillgängliga anslag, varför behovet av stöd till förinvesteringsstudier av det slag som berörts i framställningen delvis redan tillgodoses. Så avses ske även i fortsättningen och man synes därmed i lämplig utsträckning kunna tillgodose framställningens syfte i den mån det är att hänföra till biståndsområdet.

Motionerna. I de likalydande motionerna I: 865 av herrar *Dahlén* och *Bengtson* samt II: 1119 av herrar *Hedlund* och *Wedén* har hemställts, såvitt nu är i fråga, dels att riksdagen måtte i anslutning till vad i motionerna anföres uttala angelägenheten av att Sverige fortsätter strävandena på det handelspolitiska området, bl. a. i vad avser supplementär finansiering och råvaruavtal, dels att riksdagen i anslutning till vad i motionerna sägs om önskvärdheten av vidgad samverkan mellan stat och näringsliv måtte uttala att s. k. paketbistånd bör användas i ökad utsträckning. (Under punkten 14 nedan rörande Bilateralt finansiellt utvecklingsbistånd behandlas en ytterligare hemställan i samma motioner, att riksdagen måtte under hänvisning till vad i motionerna anföres om inrättande av en förinvesteringsfond bevilja ett anslag till denna med 5 milj. kr.).

Utskottet. Enligt utskottets mening är motionärernas yrkanden beträffande angelägenheten att Sverige fullföljer sina strävanden på det handelspolitiska området, bl. a. i vad avser supplementär finansiering och råvaruavtal, väl tillgodosedda i utrikesministerns ovan refererade uttalanden i långtidsplanen liksom genom andra uttalanden och åtgärder från regeringens sida i samband med den andra handels- och utvecklingskonferensen (UNCTAD II) i New Delhi. Förhållandet att endast begränsade resultat i dessa och andra hänseenden nåddes under själva konferensen — något som måste starkt beklagas — utesluter på intet sätt att de många initiativen för att öka u-ländernas exportmöjligheter och att övervinna problemen med de svårartade prisfluktuationerna på råvaruområdet fullföljs bl. a. inom ramen för de permanenta förhandlingsmaskinerier som finns inom främst UNCTAD och GATT. Utskottet har i detta sammanhang erfarit att man på svenskt initiativ vid UNCTAD II fastställde en tidsram för det fortsatta arbetet inom expertgruppen för supplementär finansiering, vilket innebär att gruppen skall ha slutfört sitt arbete före september 1969 och då inte endast presentera en utredning av utestående problem utan även framlägga konkret förslag

för ett sådant systems tillämpning. Sverige är medlem av ifrågavarande expertgrupp.

Även direkta svenska åtgärder, exempelvis på marknadsföringsområdet, återfinns inom det register över vilket den svenska handels- och biståndspolitikens gentemot u-länderna spänner. Såsom utrikesministern framhållit, bör inte begränsade nationella åtaganden underskattas, även om åtgärder som syftar till att underlätta u-ländernas export och utveckla deras ekonomi väsentligen måste vidtas inom ramen för internationella överenskommelser för att nå största handelspolitiska effekt.

Utskottet delar såväl den av utrikesministern som av motionärerna framförda meningen om fortsatta strävanden på det handelspolitiska området och finner därmed yrkandet i denna fråga tillgodosett, varför motionerna I: 865 och II: 1119 avstyrks såvitt nu är i fråga.

Vad beträffar samma motioners yrkande av innebörden att s. k. paketbistånd bör komma till användning i ökad utsträckning, vill utskottet erinra om att utrikesministern i olika avsnitt av långtidsplanen gjort sig till tolk för en ökad integration mellan olika biståndsformer liksom också för en samverkan mellan olika statliga och privata u-landsinsatser. Biståndsprojekt samordnade med svenska företag och investeringar i u-länder har i viss utsträckning redan kommit till utförande, bl. a. på yrkesutbildningens och kreditgivningens områden. En huvudförutsättning för sådant samarbete är att insatsen svarar mot ett prioriterat önskemål från mottagarlandets sida och harmonierar med dess utvecklingsplan. Samverkan i den nära sammanknutna form som begreppet »paketprojekt» synes innebära är något som nog måste prövas från fall till fall. Utskottet vill i och för sig välkomna att konkreta förslag till nya och vidgade former för samverkan mellan stat och näringsliv i detta sammanhang kommer fram och att de prövas och bearbetas i en positiv anda — allt under förutsättning att det biståndspolitiska syftet hålls i förgrunden — men anser inte att skäl förebragts för att förorda ett bestämt uttalande från riksdagen till förmån för ökat s. k. paketbistånd.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motionerna I: 865 och II: 1119 i vad de avser fortsatta strävanden på det handelspolitiska området,
2. att riksdagen avslår motionerna I: 865 och II: 1119 i vad de avser s. k. paketbistånd,
3. att riksdagen godkänner vad i statsrådsprotokollet anförts beträffande biståndets medel och metoder.

4. Biståndets ämnes- och länderinriktning (prop. nr 101, s. 91—95)

Propositionen. I den internationella diskussionen om u-ländernas problem framhålls med växande styrka att livsmedelsbristen och folkökningen tillhör de allvarligaste hindren för utvecklingen. Utvecklingen av handel och därmed u-ländernas export är en förutsättning för en självalstrande ekonomisk utveckling. Nödvändigheten av en utbyggd infrastruktur och industrialisering betonas i detta sammanhang, men jordbruksnäringarnas avgörande betydelse för u-ländernas egen försörjning och även för deras exportansträngningar betonas inte minst i deras egen planering. Genom hela diskussionen går kravet på utbildning och kunskapsöverföring på alla nivåer.

Bistånd till livsmedelsförsörjning i vid bemärkelse — innefattande lantbruksutbildning, gåvor av gödnings- och andra produktionsmedel för en rationell jordbruksdrift och annan livsmedelsframställning — har fått ökad vikt i FN-programmens och världsbanksgruppens biståndsgivning. De svenska insatserna härvidlag har framför allt syftat till att stödja mottagarländernas ansträngningar att utveckla de egna produktionsresurserna. Denna prioritering bör gälla även i framtiden. Vid akuta bristsituationer har Sverige också bidragit med livsmedelsleveranser. Genom att Sverige biträtt 1967 års konvention om livsmedelshjälp kommer de svenska livsmedelsleveranserna till u-länderna att öka.

Också i OECD:s utredningsarbete kring u-landsproblemen har under det senaste året särskild vikt lagts vid jordbrukets utveckling liksom vid befolkningsfrågan. Sveriges företrädare i internationella organ har aktivt medverkat i betoningen av de områden för gemensamma åtgärder som nämnts. Så bör också ske i fortsättningen.

Statsmakterna har i olika sammanhang och senast år 1967 uttalat sig för att hög prioritet ges i det svenska utvecklingsbiståndet åt åtgärder på livsmedelsförsörjningens och familjeplaneringens område. I SIDA:s planering och senaste anslagsframställning framhävs denna prioritering ytterligare. Denna inriktning bör bibehållas.

Ämnesvalet för insatserna bestäms i första hand av mottagarländernas behov och efterfrågan och biståndsgivarnas möjligheter att möta dem. Vissa områden, som är eftersatta i andras bistånd men som i vårt land bedöms som strategiska, har särskilt stötts och bör även framgent stödjas. Det gäller bl. a. just familjeplaneringen, och det gäller exempelvis utbildning och annan verksamhet som syftar till kvinnans frigörelse. Det synes vidare naturligt att man från svensk sida söker befordra jordreformer eller kooperativa former för producent- och konsumentsamarbete, främja en sund arbetsmarknadspolitik eller en human flyktningpolitik eller uppkomsten av folkliga organisationer, som kan bidra till en snabbare utveckling i demokratisk anda.

Helt nya verksamhetsområden kan bli aktuella när det svenska bistånds-

programmet successivt får större resurser. T. v. torde dock planeringen böra inriktas på i huvudsak de verksamhetsgrenar och -områden som f. n. främst präglar programmet och där erfarenheter vunnits så att effektiviteten inte sätts i fara genom splittring av krafterna. Ökade resurser bör dock möjliggöra att insatserna ges större dimensioner och därmed blir av mer avgörande betydelse i de länder där de sätts in.

I ökad grad bör svenska krediter eller bidrag — då detta visar sig lämpligt ur utvecklingssynpunkt — lämnas utan bindning till enskilda projekt och i stället inriktas på hela program inom ett lands utvecklingsplan. Andra större nya insatser kan komma att gälla utvecklingsprogram på en rad ämnesområden i en avgränsad geografisk region såsom f. n. prövas i ett jordbruksutvecklingsprojekt i Etiopien.

Då det gäller större insatser av den karaktär som nu nämnts, är det nödvändigare än annars att söka samarbete för planering och eventuellt för genomförande med de internationella biståndsorganen och andra biståndsgivare samt med frivilliga organisationer och företag som kan visa sig inresserade.

SIDA har i sina senaste petita inte föreslagit någon ändring i fråga om det direkta svenska biståndets länderinriktning. Hittills vunnit erfarenhet ger vid handen, att en koncentration av biståndet till ett fåtal huvudmottagarländer utgör förutsättning för grundlig planering av biståndsinsatserna. Till den grupp av stater — de s. k. huvudmottagarländerna — till vilka olika slag av svenska insatser koncentreras, räknas nu — med något olika betoning inom olika delar av programmet — Tunisien, Tanzania, Kenya, Etiopien, Sudan, Pakistan och Indien. Det svenska personella biståndet till Zambia — genom fredskåren och på annat sätt — är på väg att få en sådan omfattning att landet i detta hänseende är väl jämförbart med huvudmottagarländerna.

Då ökningen av biståndsresurserna efterhand blir betydande, kan en försiktig vidgning av kretsen av huvudmottagarländer bli möjlig utan att biståndets effektivitet eftersätts. I samband med svensk medverkan i Världsbankens konsultativa grupp för Östafrika kan det bli aktuellt att överväga bistånd även till Uganda inom ramen för vårt samarbete med Östafrika.

Samtidigt som det i propositionen förordas att statsmakterna håller fast vid principen om koncentration av biståndet till de nämnda länderna, erinras om att betydande svenska biståndsresurser tillförs även länder utanför denna krets av stater. Det sker genom våra bidrag till de internationella biståndsprogrammen, som kommer de flesta fattiga länder till godo. Exportkreditgarantigivning på särskilt gynnsamma villkor omfattar flertalet utländer. Biståndet på familjeplaneringens område begränsas inte till prioritetländerna. I viss mån görs avsteg från koncentrationsprincipen även i fråga om bidrag till enskilda organisationer samt i fråga om stipendiat- och kursverksamheten. Någon ändring härvidlag föreslås inte. Utanför kretsen av huvudmottagarländer har vårt land varit berett till åtgärder vid natur-

kalastrofer, för flyktingar undan rasförtryck och i samband med krigshandlingar. Det erinras i detta sammanhang om det biståndsprogram som inletts för Lesotho, Botswana och Swaziland, om utbildningsbistånd som sedan flera år bedrivs till förmån för flyktingar från Sydafrika, Sydvästafrika, Rhodesia och de portugisiska territorierna i Afrika och om de medel som anvisas för rättshjälp och annat humanitärt bistånd till offer för den sydafrikanska rasåtskillnadspolitiken. Viss humanitär hjälp har lämnats genom Röda korset till offren för kriget i Vietnam, och när kriget där upphör bör vi vara beredda att effektivt bistå Vietnams folk i dess återuppbyggnadsarbete, heter det.

Motionerna. I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 863 av herr *Ahlmark* och II: 1125 av herr *Ullsten* vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om att a) Zambia blir ett av de s. k. huvudmottagarländerna för svensk u-landshjälp, b) att omedelbara kontakter tas med Zambias regering angående en snabb utbyggnad av den svenska biståndsverksamheten i Zambia samt c) att en plan härför framlägges för nästa års riksdag,

dels de likalydande motionerna I: 865 av herrar *Dahlén* och *Bengtson* samt II: 1119 av herrar *Hedlund* och *Wedén* vari hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen måtte uttala att Zambia bör vara ett av de prioriterade länderna.

Utskottet. I likhet med utrikesministern anser utskottet att den allt allvarligare försörjningssituationen och den snabba folkökningen är bland de svåraste hindren för en uppåtgående utvecklingsprocess i u-länderna. Befolkningsökningen synes på många håll ha lett till en fortskridande sänkning av den genomsnittliga levnads- och försörjningsstandarden trots att flera av de länder det rör sig om samtidigt kunnat redovisa aktningvärd öknings av nationalprodukten som helhet. Utskottet välkomnar därför den allt starkare betoning som läggs vid åtgärder på livsmedelsförsörjningens och familjeplaneringens områden inom det svenska biståndsprogrammet. Motsvarande tendenser inom de internationella biståndsprogrammen noteras också med tillfredsställelse, och utskottet förutsätter att Sveriges delegater i de styrande organen för dessa program också framgent tar initiativ till och stöder tillkomsten av effektiva och samordnade biståndsåtgärder, som är ägnade att avvärja en katastrof på försörjningsområdet, åstadkomma en tryggad försörjningsbalans och åtminstone på sikt frigöra u-länderna från ett alltmer prekärt beroende av livsmedelshjälp utifrån. På livsmedelsförsörjningens område har Sverige för egen del vissa förutsättningar att lämna bistånd som syftar till att utveckla u-ländernas egen produktionsförmåga, genom att bistå med tekniskt och ekonomiskt kunnande, forskning, konstgödsel, redskap, uppförandet av siloanläggningar, vattenborrning osv. I viss ut-

sträckning bör Sverige också i fortsättningen kunna lämna livsmedelsbistånd *in natura* till områden som drabbas av akuta försörjningskriser eller genom kontantbidrag till samfällida internationella hjälpaktioner i samma syfte.

Den förskjutning mot en koncentration av de direkta svenska biståndsinsatserna till ämnesområden av mera strategisk betydelse för utvecklingsprocessen i u-länderna — såsom just livsmedelsförsörjnings- och befolkningsområdena — som varit märkbar under senare år har varit berättigad och den bör prägla biståndsprogrammet även i fortsättningen. Härigenom vinnns också fördjupade allmänna och administrativa erfarenheter och därmed ökade utsikter för effektiva resultat. Det är också uppenbart att effektiviteten ökas när ett helt system av åtgärder kombineras och sätts in på vitala områden. En sådan kombination kan gälla kunskapsöverföring, gåvor och krediter, men den kan också gälla samverkande åtgärder mellan statliga och enskilda insatser.

Liknande positiva erfarenheter har gjorts när det gäller den länderkoncentration för det direkta svenska biståndet som medvetet börjat tillämpas under senare år. Länderkoncentrationen är emellertid inget självändamål utan en förutsättning för effektiva insatser och planering av långsiktiga åtgärder. Den principiella ämnes- och länderkoncentrationen bör därför också bibehållas i framtiden. Ett sådant fasthållande vid koncentrationsprincipen är dock inte liktydigt med en obetingad fastlåsning vid nuvarande ämnes- och länderkrets för det direkta biståndet.

Tillämpningen av dem båda kan — och bör — fortlöpande omprövas ur olika aspekter, och varken en ytterligare begränsning eller en viss vidgning av verksamhetsområdet beträffande vare sig länder eller ämnen bör på förhand uteslutas. Såsom indikerats i långtidsplanen kan en försiktig utvidgning av kretsen av huvudmottagarländer bli möjlig, när ökningen av biståndsresurserna efterhand blir så betydande som förutses i planen, utan att biståndets effektivitet fördenskull eftersätts. Detta står i god överensstämmelse med ett av uttalandena av 1967 års riksdag rörande utvecklingsbiståndets länderinriktning (jfr SU 53/1967, s. 11). Av särskild betydelse är att biståndet på familjeplaneringsområdet inte är begränsat till vissa länder, i varje fall så länge något effektivt koordinerat och välrustat internationellt biståndsprogram härvidlag inte förverkligats. Självklart är också att vårt land liksom hittills efter förmåga bör lämna bistånd vid naturkatastrofer, till flyktingar och till offer för rasförtryck och krigshandlingar utan avseende på vilka länder det rör sig om.

Till de s. k. huvudmottagarländerna för svenskt direkt bistånd räknas nu — med något olika betoning inom olika delar av biståndsprogrammet — Tunisien, Tanzania, Kenya, Etiopien, Sudan, Pakistan och Indien. Av långtidsplanen framgår att det svenska personella biståndet till Zambia — genom fredskåren och på annat sätt — är på väg att få en sådan omfattning att

landet i detta hänseende är väl jämförbart med huvudmottagarländerna. Det kan också bli aktuellt att överväga bistånd till Uganda inom ramen för det svenska samarbetet med Östafrika.

De i motionerna I: 863 och II: 1125 resp. I: 865 och II: 1119 framförda önskemålen att riksdagen bör uttala sig för att Zambia blir ett av huvudmottagar- eller prioritetländerna för svenskt bistånd får mot bakgrund av det från långtidsplanen återgivna uttalandet i allt väsentligt anses vara tillgodosett. Det är i viss mån en tolkningsfråga vad som i sammanhanget menas med huvudmottagarland. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att det i propositionen saknas en entydig definition av begreppet huvudmottagarland och att det i viss mån synes oklart efter vilka kriterier Sudan kommit att betecknas som huvudmottagarland. Utskottet vill uttrycka önskemålet om ett förtydligande av innebörden av begreppet i fråga. Zambias biståndsbehov torde framför allt ligga på det personella området i form av rådgivande och verkställande personal. De hittillsvarande svenska insatserna i Zambia, som har eftersökta råvarutillgångar och till skillnad från flertalet u-länder har en relativt gynnsam betalningsbalans, har därför koncentrerats till sådant personellt bistånd, och en icke oväsentlig utvidgning därav är planerad. Utskottet förutsätter att SIDA och andra biståndsinstanser följer utvecklingen i Zambia, bl. a. med hänsyn till den övriga utvecklingen i södra Afrika, och också i den utsträckning som den allmänna rekryteringssituationen medger tillmötesgår de önskemål om ytterligare personellt bistånd som kan komma därifrån.

Utskottet har med tillfredsställelse inhämtat att diskussioner inletts med bl. a. Världsbanken, vilka kan komma att utmynna i ett åtagande från svensk sida att medverka i en samfinansiering syftande till att förbättra och iståndsätta den huvudväg mellan Zambia och Tanzania, som blivit av vital betydelse för Zambias försörjning i samband med Rhodesiablockaden. Sveriges andel av finansieringen härav har preliminärt beräknats till ca 4 milj. dollar.

Då motionärernas huvudsyfte mot denna bakgrund synes komma att tillgodoses, avstyrks motionerna I: 863 och II: 1125 samt motionerna I: 865 och II: 1119, de båda senare såvitt nu är i fråga.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 863 och II: 1125 samt I: 865 och II: 1119, de två sistnämnda såvitt nu är i fråga, godkänner vad i statsrådsprotokollet anförts beträffande biståndets ämnes- och länderinriktning.

5. Biståndets omfattning och vägen till 1 %-målet (prop. nr 101, s. 95—96)

Propositionen. Utrikesministern erinrar om att det från statsmakternas sida redan vid upprepade tillfällen uttalats att det svenska utvecklingsbiståndet bör bringas att uppnå en sådan volym att anslagen till biståndsändamål på statens budget motsvarar 1 % av bruttonationalprodukten (BNP). Samtidigt har det betonats att detta mål inte är att betrakta som någon slutgiltig gräns för de svenska biståndsinsatserna.

För att lägga en fastare grund än hittills för biståndsverksamhetens fortsatta utbyggnad och därmed ge planeringsarbetet de nödvändiga hållpunkterna föreslås i propositionen att riksdagen fattar ett principbeslut av innebörden att vägen till 1 %-målet skall tillryggaläggas på sju år och att målet sålunda skall vara uppnått budgetåret 1974/75.

Denna målsättning innebär att statsmedel genom budgetanslag m. m. för internationellt utvecklingsarbete i form av bidrag till internationella organisationer, gåvor och lån budgetåret 1974/75 skall uppgå till ett sammanlagt belopp motsvarande 1 % av BNP till marknadspris enligt svensk definition. Vid beräkning av detta belopp bör avdrag göras för sådana amorteringar, räntebetalningar och andra återbetalningar som hänför sig till tidigare svensk biståndsgivning.

För att det angivna 1 %-målet skall vara uppnått budgetåret 1974/75 framstår enligt propositionen en anslagsökning på i genomsnitt 25 % per år som behövlig. Den slutgiltiga anslagsnivån blir beroende av BNP:s tillväxt i löpande priser. Anslagsökningen för budgetåret 1968/69 förutsätts belöpa sig till sammanlagt 100 milj. kr. och innebär en ökning med ca 25 % i förhållande till innevarande budgetårs anslag om sammanlagt ca 404 milj. kr.

Den angivna svenska definitionen av 1 %-målet är avsevärt mera ambitiös än den definition av biståndsmålet som antogs vid den första handels- och utvecklingskonferensen (UNCTAD I) år 1964. I UNCTAD I:s 1 %-mål inräknas sålunda i biståndsvolymen även privata kapitalöverföringar. Vidare jämförs ofta biståndsflödet med nettonationalprodukten eller nationalinkomsten, som genomsnittligt är 20—25 % lägre än BNP.

Med tillämpning av denna internationellt vedertagna jämförelsenorm kan det samlade svenska resursflödet (offentligt plus privat) till u-länderna nu beräknas till drygt 0,6 % av nationalinkomsten (varav det statliga biståndet utgör nära 0,4 %). Om den i propositionen föreslagna ökningstakten följs och förhållandena i övrigt utvecklar sig likformigt, skulle 1 %-målet enligt den vanligaste internationella definitionen därför uppnås i början av 1970-talet, troligen budgetåret 1972/73. Vissa osäkerhetsfaktorer vidlåder emellertid denna beräkning, främst ovissheten om det privata kapitalflödet.

Det betonas vidare, att långtidsplanens förslag om tidpunkt för 1 %-mål-

lets uppnående inte innebär något ställningstagande till anslagshöjningarna under vart och ett av de sex budgetår, som följer efter 1968/69. Hur mycket anslagen kan höjas de enskilda budgetåren blir beroende på den ekonomiska utvecklingen. En rationell och långsiktig biståndsplanering förutsätter emellertid kontinuitet i anslagsökningen, framhålls det, och från dessa utgångspunkter föreslås att höjningen varje budgetår i kronor räknat får förutsättas bli minst lika stor som under det närmast föregående budgetåret. Därmed skulle man få en minimiram för planeringen framåt, som årligen kommer att kunna justeras med ledning av riksdagens beslut om anslag till utvecklingsbiståndet.

För att 1 %-målet skall uppnås, behövs en i absoluta tal successivt stigande ökning av anslagen, och den verkliga anslagshöjningen kan flertalet budgetår väntas överstiga den på angivet sätt beräknade planeringsramen, framhåller utrikesministern.

Motionerna. I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 157 av herr Holmberg m. fl. och II: 208 av herr Bohman m. fl. vari hemställts, såvitt nu är i fråga, att i motionen intagen plan för uppnående av 1 %-målet för det svenska u-landsbiståndet budgetåret 1974/75 antages som riktlinje för u-landsbiståndets fortsatta utveckling.

dels de likalydande motionerna I: 213 av fru Lindström och herr Hansson och II: 271 av fru Eriksson i Stockholm och herr Svensson i Kungälv vari hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen vid sin behandling av långtidsplan för internationell hjälpverksamhet föreslår Kungl. Maj:t att tillämpa en anslagsmetodik varigenom anslagsökningarna inom planens ram sättes i direkt procentuell relation till bruttonationalprodukten,

dels de likalydande motionerna I: 523 av herr Werner och II: 563 av herr Hermansson m. fl. vari hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen måtte uttala sig för att målsättningen 1 % av bruttonationalprodukten i u-landsbistånd skall uppnås under loppet av de tre nästföljande budgetåren,

dels de likalydande motionerna I: 791 av herr Sörenson och II: 1025 av herr Rimmerfors vari hemställts att riksdagen som riktpunkt för det svenska utvecklingsbiståndet på längre sikt måtte uttala sig för en två-procentig del av den svenska bruttonationalprodukten att om möjligt uppnås under 1970-talet,

dels de likalydande motionerna I: 865 av herrar Dahlén och Bengtson och II: 1119 av herrar Hedlund och Wedén vari hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen måtte antaga den plan för utvecklingsbiståndets ökning som framläggs i motionen och som bl. a. innebär att det statliga utvecklingsbiståndet ökas så att 1 %-målet uppnås senast budgetåret 1972/73, vilket av motionärerna beräknats förutsätta årliga anslagsökningar med i genomsnitt 235 milj. kr. (för budgetåret 1968/69 förordas i motionerna en

anslagsökning med sammanlagt 200 milj. kr., dvs. 100 milj. kr. mer än Kungl. Maj:ts förslag).

Utskottet. På grundval av utskottets enhälliga tillstyrkan hemställde fjol-årets riksdag i skrivelse till Kungl. Maj:t att en plan för utvecklingsbiståndets utbyggnad med sikte på ett totalt bistånd motsvarande 1 % av bruttonationalprodukten skulle föreläggas 1968 års riksdag. En sådan plan har nu framlagts, och den inrymmer förutom de rent volym- och tidsmässiga aspekterna av frågan en rad allmänna riktlinjer för det sätt på vilket det statliga utvecklingsbiståndet successivt skall utbyggas för att nå den förutsatta 1 %-nivån. Några av dessa allmänna riktlinjer har utskottet behandlat i det föregående, och till vissa andra återkommer utskottet under senare avsnitt.

I utbyggnadsplanens nu förevarande avsnitt behandlar propositionen den fråga som ofta står i centrum för den internationella biståndsdebatten, nämligen förverkligandet av det s. k. 1 %-målet. Detta mål har i olika internationella organ där frågan varit före definierats på sätt som i viss mån varit skiljaktiga, och på motsvarande sätt har deras redovisning av olika länders måluppfyllelse varierat.

Den under senare år mest gängse internationella definitionen av 1 %-målet har haft sin utgångspunkt i en rekommendation från den första UNCTAD-konferensen år 1964, vars innebörd kommit att tolkas eller tillämpas på olika sätt i de statistiska redovisningarna från FN resp. OECD:s biståndskommitté DAC.

DAC har använt sig av begreppet *nettonationalprodukt* (»nationalinkomst») till faktorkostnad medan FN utgått från *bruttonationalprodukt* till marknadspris. I båda dessa sammanhang har man emellertid använt sig av begreppet »resursflöde» till u-länderna som även innefattar privata kapitalrörelser, delvis av kortfristig karaktär. Sverige valde redan i samband med behandlingen av prop. 1962: 100 att anta en egen och avsevärt mera ambitiös definition av 1 %-målet i det att detta dels skulle ställas i relation till bruttonationalprodukten (BNP) och dels avse enbart statligt bistånd i form av gåvor, lån på minst fem års löptid och bidrag via internationella organisationer. Det svenska 1 %-målet kan därför till skillnad från UNCTAD-målet betecknas som ett renodlat biståndsmål, begränsat till statliga och klart långfristiga transaktioner, och det ställer väsentligt större krav på biståndsgivaren än 1964 års UNCTAD-mål.

I den nu aktuella långtidsplanen förordas på ett par punkter ytterligare preciseringar av det svenska 1 %-målets innebörd. Sålunda förutsätts att BNP-begreppet, som också kan tolkas på i viss mån olika sätt, för vår del skall vara liktydigt med bruttonationalprodukten till *marknadspris* enligt *svensk* definition. Som framgår av tabell 6 i prop. 101 är detta begrepp 7 à 8 % större till omfånget än det av FN tillämpade. Vidare förutsätts att det svenska biståndet skall beräknas på fullständig nettobasis, dvs. med avdrag

icke blott för amorteringar utan även för räntebetalningar och andra former av återbetalningar avseende tidigare svensk biståndsgivning. Vad beträffar långgivningen förutsätts denna också i fortsättningen normalt ske på minst fem år och vanligen på väsentligt längre tid. Målsättningen innebär sålunda i korthet att biståndsverksamheten skall utbyggas så att statsmedel tillhandahållna genom budgetanslag m. m. för internationellt utvecklingsarbete i form av bidrag till internationella organisationer, gåvor och lån för ett givet budgetår skall uppgå till ett sammanlagt belopp som motsvarar 1 % netto av BNP till marknadspris enligt svensk definition.

Utskottet ansluter sig till dessa preciseringar av det svenska 1 %-målet för biståndsverksamheten och vill samtidigt erinra om tidigare uttalanden från statsmakternas sida att ett sådant mål i och för sig inte är att betrakta som någon slutgiltig gräns för en svensk biståndsinsats.

I propositionen har föreslagits att riksdagen fattar ett principbeslut av innebörden att vägen till det på svenskt sätt definierade 1 %-målet skall tillryggaläggas på sju år och att målet sålunda skall vara uppnått budgetåret 1974/75. För att målet, efter en successiv stegring av anslagsvolymen, skall nås vid nämnda tidpunkt framstår enligt utrikesministern en anslagsökning på i genomsnitt 25 % per budgetår som behövlig. Den slutgiltiga anslagsnivån blir beroende av bruttonationalproduktens tillväxt i löpande priser. För budgetåret 1968/69 föreslås i propositionen anslagshöjningar med sammanlagt 100 milj. kr., dvs. med ca 25 % i förhållande till biståndsanslagens nivå under innevarande budgetår. Utrikesministern framhåller vidare att förslaget i övrigt inte innebär något ställningstagande till anslagshöjningen under vart och ett av de sex budgetår som inom planens ram följer efter nästa budgetår. Den exakta anslagshöjningen under de enskilda budgetåren efter 1968/69 blir sålunda beroende på den ekonomiska utvecklingen. En rationell och långsiktig biståndsplanering förutsätter emellertid kontinuitet i anslagsökningen, framhåller utrikesministern, som från dessa utgångspunkter förordar att höjningen varje enskilt budgetår framöver under planperioden i kronor räknat förutsätts bli minst lika stor som höjningen under det närmast föregående budgetåret. Därmed ges en kontinuerligt växande minimiram för planeringen, som årligen kommer att kunna justeras uppåt med ledning av riksdagens beslut om anslag.

Utskottet tillstyrker bifall till de anslagsökningar på sammanlagt 100 milj. kr. för budgetåret 1968/69, som propositionen innebär.

Vad beträffar ökningstakten under följande år kan givetvis olika bedömningar göra sig gällande i fråga om möjligheterna att utan försvagning av den statliga budgetpolitiken uppnå en snabbare ökningstakt än vad som förutsätts i propositionen. Utskottet finner det emellertid befogat att mot bakgrunden av de statsfinansiella förutsättningar, som nu kan förutses, ansluta sig till propositionens förslag att fastställa budgetåret 1974/75 som det år då 1 %-målet senast skall ha uppnåtts. Att nu fastställa ett tidigare

budgetår medför risken att statsmakterna till följd av oförutsedda konjunkturförändringar eller andra omständigheter ser sig ur stånd att uppnå målsättningen inom utsatt tid. Viktigare än frågan om vilket år 1 %-målet skall uppnås är att Kungl. Maj:t nu tillmötesgått 1967 års riksdags begäran om en plan för en väsentlig utbyggnad av det svenska utvecklingsbiståndet så att detta successivt uppnår 1 %-målet. Såsom riksdagen i detta sammanhang framhöll måste takten i planens förverkligande av naturliga skäl bli beroende av en rad faktorer av bl. a. praktisk och samhällsekonomisk natur, som inte på förhand kan överblickas. Utskottet förutsätter emellertid att det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget om budgetåret 1974/75 som det år då 1 %-målet senast skall ha uppnåtts är att betrakta som en minimimålsättning. Därav följer att i den mån det allmänna budgetläget så tillåter en snabbare ökningstakt bör eftersträvas. De uttalanden som på sistone gjorts från regeringens sida om ett massivt svenskt bistånd till återuppbyggnaden av Vietnam kan snabbt aktualisera en väsentlig ökning av det totala svenska u-landsbiståndet, om strävandena till fred i Vietnam skulle ge resultat. Andra idag oförutsedda omständigheter kan likaså motivera ökade biståndsinsatser under de närmaste budgetåren.

I motionerna I: 157 och II: 208 framläggs en tidsplan för utvecklingsbiståndets tillväxt, som förutsätter en ökningstakt för det offentliga biståndet med ca 25 % och det statliga 1 %-målet uppnående år 1974 eller budgetåret 1974/75 men dessutom inbegriper en plan för tillväxten av det privata kapitalflödet till u-länderna, som i sin tur förutsätter en årlig ökningstakt av 20 %. För detta krävs enligt motionärerna inte endast en ökning av det statliga bidrag, som utgår av skattemedel utan också mer målmedvetna åtgärder än hittills i syfte att stimulera det svenska näringslivets insatser i u-länderna. Utskottet kan inte tillstyrka att den i motionerna I: 157 och II: 208 intagna planen för uppnående av 1 %-målet antas som riktlinje för biståndets fortsatta utveckling. Den redovisade tidsplanen innebär enligt utskottets mening en alltför hård precisering och fastlåsning av förutsedda ökningsplaner per budgetår.

Vad motionärernas plan för det privata kapitalflödet beträffar, vill utskottet erinra dels om de osäkerhetsfaktorer som erfarenhetsmässigt vidläder alla beräkningar framåt i tiden av de privata kapitalrörelserna och dels om statsmakternas synnerligen begränsade möjligheter att aktivt påverka dessa till att uppnå en viss nivå eller till att inrikta sig på en given krets av u-länder. Ur statsmakternas synpunkt måste det dessutom vara avgörande att de privata investeringar och krediter som går till u-länderna har en klart utvecklingsfrämjande effekt för mottagarlandet. Det är långt ifrån givet att alla privata kapitalrörelser uppfyller detta krav. Det är visserligen så att den internationella statistiken i »resursflödet» till u-länderna inräknar snart sagt alla kapitalrörelser, och även exportkrediter. Om man ser till den hitillsvarande UNCTAD-definitionen av biståndsmålet i DAC:s tillämpning,

skulle Sverige emellertid på dessa grunder — med den genomsnittliga ökningstakt som förutsätts för del statliga biståndet i långtidsplanen och om förhållandena i övrigt utvecklar sig någorlunda likformigt — enligt propositionen nå det internationellt vanligaste 1 %-målet i början av 1970-talet, troligen budgetåret 1972/73. Med utgångspunkt från detta antagande kunde bl. a. Sverige vid den senaste UNCTAD-konferensen, där man för övrigt i princip enades om att i enlighet med FN-praxis använda sig av bruttonationalprodukten (BNP) i stället för nettonationalprodukten eller nationalinkomsten som beräkningsgrundval, ansluta sig till en rekommendation från u-ländernas sida att 1 %-målet — inbegripande de privata resursöverföringarna — bör vara uppnått av givarländerna omkring år 1972.

Strävanden pågår för övrigt i UNCTAD-, FN- och DAC-sammanhang att få fram ett mera renodlat statligt biståndsmål vid sidan av det nuvarande totala »resursflödemålet» om 1 %. Ett gemensamt förslag från u-ländernas sida i den riktningen vann dock endast partiellt gehör under UNCTAD II, då ett mindre antal industriländer förklarade sig beredda att inom ramen för det nya 1 %-målet — dvs. beräknat på grundval av BNP — söka nå ett minimum av 0,75 % i form av offentliga nettoöverföringar.

Sverige har även anslutit sig till förslag, som framkommit inom de nämnda tre organen i samband med metodstudier angående mätningen av det privata kapitalflödet, att i detta sammanhang dels skilja bort bl. a. transaktioner av klart kortfristig natur liksom exportkrediter med höga räntesatser, dels få fram klarare uppgifter om det privata kapitalåterflödet från u-länderna som i en del fall torde uppgå till högst betydande belopp men ofta undanskymts i det nuvarande redovisningsförfarandet.

Med hänvisning till vad ovan anförts avstyrks motionerna I: 157 och II: 208 i vad de avser tidsplan för uppnående av 1 %-målet.

I motionerna I: 865 och II: 1119 har hemställts att riksdagen antar en plan för det statliga utvecklingsbiståndets ökning, som bl. a. innebär en anslagsökning för nästa budgetår med 200 milj. kr., dvs. med 100 milj. kr. mer än vad Kungl. Maj:t föreslagit, och anslagsökningar under de därpå följande budgetåren med i genomsnitt 235 milj. kr. per år, så att det statliga 1 %-målet uppnås senast budgetåret 1972/73. Korrigeringar finge dock ske för de enskilda budgetåren efter 1968/69 med utgångspunkt från BNP:s verkliga utveckling, prisförändringar och vid behov även med hänsyn till konjunkturerna. Med hänvisning till vad utskottet ovan anförde i anslutning till Kungl. Maj:ts förslag angående ökningstakten avstyrks motionerna i denna del.

I motionerna I: 523 och II: 563 har riksdagen anmodats uttala sig för att 1 %-målet blir uppnått redan inom loppet av de tre nästföljande budgetåren. Av det tidigare anförda följer att utskottet avstyrker dessa motioner, såvitt nu är i fråga.

I motionerna I: 791 och II: 1025 har hemställts att riksdagen som rikt-

punkt för det svenska utvecklingsbiståndet på längre sikt måtte uttala sig för en målsättning av 2 % av BNP att om möjligt uppnås under 1970-talet. Utskottet vill i detta sammanhang återknyta till vad som ovan sagts av innebörden att det nuvarande 1 %-målet inte är att betrakta som någon slutgiltig gräns för de svenska biståndsinsatsernas omfång. Utskottet hyser förståelse för motionärernas krav såtillvida som det innebär en uppfordran att planera den svenska biståndsverksamheten på ytterligare sikt och inte betrakta långtidsplanen och den biståndsnivå som förutses under dess slutår som något man i och för sig har anledning att slå sig till ro med. Statsmakterna torde tvärtom under de kommande åren få åtskilliga anledningar och tillfällen att återkomma till de mål som bör utstakas i det längre perspektivet. De torde i detta sammanhang också i hög grad få anledning att ta hänsyn till den globala planeringen av biståndet. En vidareutveckling av biståndsprogrammet utöver långtidsplanens ram bör hela tiden has i åtanke. Utskottet vill också uttala sig för att det nya etappmålet fastställs innan det nuvarande 1 %-målet uppnåtts.

Det synes emellertid för tidigt att redan nu anbefalla en konkretiserad ytterligare målsättning för biståndsvolymen i nuvarande termer, och på denna grund avstyrker utskottet motionerna I: 791 och II: 1025.

I motionerna I: 213 och II: 271 har rekommenderats en anslagsmetodik varigenom anslagsökningarna efter nästa budgetår sätts i direkt procentuell relation till BNP i stället för i relation till tidigare års anslag. Anslagsstegringen skulle därigenom i kronor räknat bli mindre brant och tung att bära mot periodens slut än vid en kumulativ stegring av anslagen med 25 % från år till år. En annan fördel som enligt motionärerna skulle vinnas med den av dem förordade automatiken vore att den skulle bidra till biståndsfrågornas avpolitisering och deras undandragande från mangling mellan mera påträngande utgifter när en allmän budgetåtstramning inträffar. Utskottet finner tanken på en jämnare upptrappning av anslagen under planperioden tilltalande men i behov av närmare belysning ur olika aspekter, särskilt som den ifrågasatta metoden avviker från en hävdvunnen linje i budgetbehandlingssammanhang. Utskottet vill uttrycka önskemålet, att den aktuella frågeställningen av Kungl. Maj:t tas upp till prövning i samband med budgetbehandlingen under kommande år och att resultatet av dessa överväganden kommer till uttryck om möjligt redan i nästa års statsverksproposition, och föreslår att riksdagen ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet sålunda anfört.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motionerna I: 791 och II: 1025,
2. att riksdagen i anledning av motionerna I: 213 och II: 271 i vad de avser anslagsmetodiken ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,
3. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och

med avslag å motionerna I: 157 och II: 208, I: 523 och II: 563 samt I: 865 och II: 1119, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, godkänner vad i statsrådsprotokollet anförts beträffande biståndets omfattning och vägen till 1 %-målet.

6. Anslag och planeringsram 1968/69—1970/71 (prop. nr 101, s. 96—102)

Propositionen. I detta avsnitt av långtidsplanen vidareutvecklas den förut nämnda tanken på en minimiram för den fortsatta planeringen, som har sin utgångspunkt i förutsättningen att anslagshöjningarna för varje budgetår framöver förutses bli minst lika stora som under närmast föregående budgetår. Från denna utgångspunkt förordas att ett i väsentliga avseenden preciserat treårsprogram för anslag och planering avseende budgetåren 1968/69—1970/71 nu fastställs.

Det understryks att det för alla parter — både på mottagar- och givar- sidan — är viktigt att trygghet för de finansiella resurserna finns för perioder av några års varaktighet och att riksdagen förut i olika sammanhang godtagit denna princip.

Det erinras vidare om att Sverige redan tidigare i flera fall lämnat förhandsutfästelser om bidrag till internationella utvecklingsprogram och att det på motsvarande sätt gäller på det bilaterala, dvs. direkta svenska biståndets område, att avtal med mottagarländer sluts för perioder av flera års varaktighet.

I anslutning härtill och under angivna förutsättningar om anslagsökningar föreslås i långtidsplanen dels en anslags- och utfästelseram för allmänna bidrag till de internationella utvecklingsprogrammen, dels en anslags- och planeringsram för det svenska direkta eller bilaterala biståndet. Utgångspunkten för de olika ramarna är att de sammanlagda anslagshöjningarna för vart och ett av budgetåren 1969/70 och 1970/71 blir minst lika stora som den för nästa budgetår förutsatta höjningen, dvs. 100 milj. kr.

De förordade bidragsbeloppen inom den förstnämnda ramen framgår av följande tablå (anslagsbeloppen för innevarande budgetår anges för jämförelse):

	(1967/68)	Budgetår, milj. kr. (avrundade belopp)			1968/71 Totalt
		1968/69 Anslag	1969/70 Utfästelse	1970/71 Utfästelse	
IDA	(52)	72	88	104	265
Int. livsmedelsprogram	(16)	38	38	38	114
Asiat. utv. banken	(3)	3	3	3	9
UNDP	(81)	81	91	104	276
UNICEF	(9)	9	15	15	39
FN:s flyktingverksamhet ..	(2)	2	3	3	8
Totalt	(162)	205	238	267	710

På motsvarande sätt anges i följande uppställning de förordade anslags- och planeringsbeloppen för Sveriges direkta bistånd under den närmaste

treårsperioden i form av fältverksamhet (inklusive särskilda eller ändamålsbestämda bidrag till internationella biståndsprogram) och utvecklingskrediter:

	Budgetår, milj. kr. (avrundade belopp)				1968/71 Totalt
	(1967/68) Anslag	1968/69 Anslag	1969/70 Planeringsram	1970/71	
Fältverksamhet inkl. särskilda bidrag till internationella program	(132)	180	200	230	610
Utvecklingskrediter	(100)	105	130	160	395
	(232)	285	330	390	1 005

Den förra ramen slutar på ett avrundat totalbelopp för de tre budgetåren av 710 milj. kr. och den senare ramen på 1 005 milj. kr. Därutöver förutses, såsom framgår av efterföljande sammanfattningstablå över det totala planeringsutrymmet för treårsperioden, ett minimibelopp av 96 milj. kr. i vilket ingår kostnader för den centrala biståndsförvaltningen (inklusive rekryterings-, utbildnings- och informationsverksamheten) medan återstoden utgör planerings- eller dispositionsreserv:

	Budgetår, milj. kr. (avrundade belopp)				1968/71 Totalt
	(1967/68) Anslag	1968/69 Anslag	1969/70 Utfästelser och planeringsramar	1970/71	
Allmänna bidrag till internationella program	(162)	205	238	267	710
Direkta svenska biståndsin-satser och särskilda bi-drag till internationella program	(231)	285	330	390	1 005
Ej disponerat utrymme samt förvaltning (inkl. rekrytering, utbildning och information)	(11)	14	36	47	96
	(404)	504	604	704	1 812

Anslags-, utfästelse- och planeringsramen för hela treårsperioden skulle därmed belöpa sig till 1 812 milj. kr., fördelade med 504 milj. kr. på budgetåret 1968/69, 604 milj. kr. på budgetåret 1969/70 och 704 milj. kr. på budgetåret 1970/71. Det förutsätts att successivt stigande anslagshöjningar från år till år vidgar dispositionsramarna utöver de nämnda minimibeloppen. Beträffande planeringsreserven framhålls det att det varken synes lämpligt eller nödvändigt att redan nu ange den slutliga fördelningen av hela det förutsedda framtida anslagsutrymmet. Erfarenheter som successivt görs och händelser som inträffar kan föranleda en omprövning av programmets inriktning och innehåll, och utrymme bör finnas för den nyorientering som kan visa sig påkallad. Det kan vidare visa sig angeläget att snabbt kunna ta ställning till exempelvis förslag om livsmedelshjälp, som kan framkomma till följd av nya eller försvårade hungerkriser, eller beträffande biståndsat-

gårder som kan visa sig påkallade när de folk, som ännu kämpar för sitt oberoende, får möjlighet att forma sina egna öden.

Vad gäller fördelningen av biståndsanslagen mellan internationella program och direkta svenska insatser framhålls det att relationen är i stort sett densamma som under de senaste åren och att de förutskickade utfästelserna och planeringsramarna innebär att proportionerna ungefärligen bibehålls. På såväl fältverksamhetens som utvecklingskrediternas områden bör en fortsatt nära samverkan med de internationella programmen äga rum, så att de s. k. bilaterala programmen stöder de multilaterala. En inte oväsentlig del av anslagen till dessa bilaterala ändamål förutses bli använd till finansiering av verksamhet inom de internationella biståndsprogrammets ram eller i nära anslutning till dessa program. Även i övrigt förutsätts en nära samordning ske med de internationella organen och andra biståndsgivare.

Det erinras i detta sammanhang vidare om att planeringen och genomförandet av den i långtidsplanen förutsedda expansionen av biståndsverksamheten kommer att ställa stora krav på de för programmets förverkligande ansvariga organen, i första hand SIDA, och att en förstärkning av upplysningsverksamheten kring biståndsproblematiken är påkallad.

Motionerna. I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 213 av fru *Lindström* och herr *Hansson* och II: 271 av fru *Eriksson* i Stockholm och herr *Svensson* i Kungälv vari hemställt, såvitt nu är i fråga, att riksdagen vid behandling av långtidsplan för internationell hjälpverksamhet dels måtte rekommendera Kungl. Maj:t att snarast introducera »matching contributions» till de i motionerna angivna multilaterala biståndsprogrammen (FN:s utvecklingsprogram UNDP, FN:s barnfond UNICEF, Internationella livsmedelsprogrammet WFP, Internationella utvecklingsfonden IDA och FN:s befolkningsfond), dels måtte lämna Kungl. Maj:t fullmakt att göra åtaganden och utfästelser om bistånd till u-länder intill ett belopp som med 100 % överstiger storleken av det anslag som anvisas för bilaterala utvecklingskrediter och med tredjedelen överstiger det anslag som utgår till SIDA:s fältverksamhet,

dels de likalydande motionerna I: 865 av herrarna *Dahlén* och *Bengtson* och II: 1119 av herrarna *Hedlund* och *Wedén* vari hemställt, såvitt nu är i fråga, att riksdagen måtte begära att Kungl. Maj:t till höstriksdagen framlägger de förslag till förändringar i utfästelserna till internationella program för budgetåren 1969/70 och 1970/71 som föranleds av anlagande av den av motionärerna föreslagna plan för utvecklingsbiståndets ökning, som redovisats under punkten 5 ovan.

Utskottet. Det föreslagna systemet med en minimiram för det samlade biståndsprogrammet under de närmast framförliggande tre budgetåren utgör ett väsentligt element i långtidsplanen och för dess förverkligande.

En sådan anslagsram är bl. a. en förutsättning för den omsorgsfulla planering som bör föregå de direkta svenska biståndsinsatserna. Ytterligare stadga tillförs denna planeringsram genom att systemet med bidragsutfästelser till internationella biståndsprogram samtidigt utbyggs.

I den föreslagna anslags-, utfästelse- och planeringsramen har en fördelning av biståndsanslagen gjorts mellan insatser genom internationella organ och direkta insatser vartill räknas kombinationer av dessa båda former. Fördelningen innebär att proportionerna dem emellan i stort sett bibehålls oförändrade. Det svenska biståndsprogrammets starka betoning och utnyttjande av de multilaterala biståndsformerna kommer sålunda att kvarstå. Såsom även förutsatts i långtidsplanen bör en viss del av minimianslagsramen för de närmaste budgetåren dessutom förbehållas för ändamål som inte nu konkret kan förutses men som med kort varsel kan bli aktuella för svenska biståndsinsatser.

Utskottet anser vidare att den föreslagna minimiramen är realistisk och motsvarar både vad som är rimligt med hänsyn både till de ekonomiska betingelserna och till biståndsmyndighetens nuvarande och överblickbara kapacitet vad gäller planeringen av sådana biståndsåtgärder som förutsätter svensk administration.

Av dessa skäl och av de skäl som anförts under närmast föregående avsnitt avstyrks motionerna I: 865 och II: 1119, såvitt nu är i fråga.

Utskottet finner de motiv, som i motionerna I: 213 och II: 271 anförts för ett övervägande av ett svenskt system med »matching contributions» till en rad internationella biståndsprogram, förtjäna beaktande. Det kan dock befaras att utfästelser av ifrågasatt slag i vissa fall skulle kunna leda till vissa mindre önskvärda konsekvenser och exempelvis medföra anslagsfluktuationer från år till år som inte kan förutses under budgetplaneringskedet och därmed förrycka förutsättningarna för genomförandet av andra delar av biståndsprogrammet. Motionsyrkandets syfte torde i de flesta fall kunna nås genom en fortsatt och rörlig tillämpning av det redan introducerade systemet med å ena sidan långtidsutfästelser, om vilket Sverige ännu är ensamt i UNDP och som nu föreslås även beträffande UNICEF och UNHCR, och med å andra sidan extrabidrag till exempelvis IDA, UNHCR och UNRWA. Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t i sin planering prövar detta och andra uppslag, som är ägnade att sporra andra bidragsgivande länder till ökade och långtidsgaranterade prestationer, men finner inte tillräckliga skäl föreliggande för att tillstyrka motionsyrkandet i denna del.

Vad beträffar yrkandet i samma motioner av innebörd att Kungl. Maj:t ges fullmakt att göra åtaganden och utfästelser gentemot u-länder intill ett belopp som med 100 % överstiger storleken av det anslag som anvisas för utvecklingskrediter och med tredjedelen överstiger det anslag som utgår till SIDA:s fältverksamhet, finner utskottet att yrkandet i allt väsentligt redan är tillgodosett, bl. a. genom det förslag om vidgade kreditåtaganden som re-

dovisas under punkt 14 nedan. Motionerna synes därför heller inte i denna del påfordra någon åtgärd från riksdagens sida och avstyrks därför, såvitt nu är i fråga.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motionerna I: 213 och II: 271 i vad de avser »matching contributions» samt åtaganden och utfästelser,
2. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 865 och II: 1119, såvitt nu är i fråga, godkänner vad i statsrådsprotokollet anförts beträffande anslag och planeringsram 1968/69—1970/71.

7. Organisatoriska frågor (prop. nr 101, s. 102—107)

Propositionen. Under hänvisning till att 1967 års riksdag uttalade sig för en organisatorisk samordning av biståndsverksamheten och därvid särskilt underströk biståndsmyndigheten SIDA:s roll i sammanhanget erinrar utrikesministern om de beslut och uttalanden som föregick inrättandet av SIDA år 1965 och om den samordnande och planerande roll som SIDA därvid tilldelades. Det heter att de uttalanden om biståndsmyndighetens uppgifter, som gjordes i prop. 1965: 63 och godkändes av riksdagen, på nytt förtjänar att understrykas.

Det erinras vidare om den samtidigt inrättade s. k. biståndsberedningen som ett särskilt interdepartementalt samrådsorgan, i vilket även SIDA ingår, och om SIDA:s deltagande i de flesta svenska förbindelseorganen till FN-familjens olika organ och inom de svenska delegationerna till möten inom UNDP, ECOSOC, OECD/DAC och olika organ inom Världsbanksgruppens arbetsområde. Det framhålls vidare att SIDA för Sveriges räkning bär huvudansvaret för det nordiska biståndssamarbetet, att SIDA bör vara företrätt i exportkreditnämnden vid beslut i frågor rörande tillämpningen av det föreslagna investeringsgarantisystemet och att det också i övrigt har vidtagits åtgärder för att stärka SIDA:s medverkan i utredningar och beredningar av ärenden inom handelspolitikens ram med betydelse för u-länderna.

Beträffande den interdepartementala biståndsberedningen framhålls det att det inte alltid är påkallat att denna sammanträder under ordförandeskap av ett statsråd — såsom förutsågs år 1965 — och att det därför uppdragits åt chefen för SIDA att normalt leda beredningens arbete. Samtidigt har det uppdragits åt SIDA och vederbörande departementala enheter att svara för sekretariatsfunktioner åt beredningen. Därmed skulle biståndsberedningens funktion som informations- och samrådsorgan samt SIDA:s uppgifter för att befordra samordning kunna fyllas på ett tillfredsställande sätt.

Inom ramen för sin diskussion av organisationsfrågor uttalade sig 1967

års riksdag för en översyn syftande till en anslagsteknisk samordning på biståndsområdet. Riksdagen uttalade bl. a. att det borde ankomma på SIDA att framlägga förslag till anslagsäskanden beträffande alla bilaterala aktiviteter. SIDA fick i juni 1967 i uppdrag att framlägga sådana förslag för hela det bilaterala biståndsområdet.

I sin senaste anslagsframställning har SIDA lämnat en utförlig redovisning av anslagsutnyttjandet över hela biståndsområdet och förslag till vissa ändringar i den tekniska utformningen av anslagen. Kungl. Maj:t har i flertalet avseenden biträtt dessa förslag, som medför en anslagsteknisk rationalisering och samtidigt torde medge en ökad flexibilitet vid utnyttjandet av anslagen till biståndsändamål.

Med anledning av uttalanden av 1967 års riksdag angående biståndsanslagens fördelning på huvudtitlar framhålls det bl. a. att anslagen med hänsyn till den arbetsfördelning mellan statsdepartementen som befunnits lämplig bör uppföras under tredje och sjunde huvudtitlarna i huvudsaklig överensstämmelse med den tidigare tillämpade ordningen. Medel till varubistånd bör dock i fortsättningen beräknas under fältverksamhetsanslaget på tredje huvudtiteln.

På samma sätt som anslagstekniken anpassats till biståndsgivningens erfarenheter och behov har biståndsförvaltningen successivt rationaliserats, framhåller utrikesministern. Denna process är inte avslutad, och organisationen bör även framgent vara så flexibel att den med ett minimum av svårigheter kan anpassas till utvecklingens krav. Administrativa reformer kan visa sig påkallade under den kraftiga expansion av biståndsverksamheten som nu föreslås. Initiativ härtill torde få tas av vederbörande myndigheter, då så befinns vara påkallat. Under den närmaste framtiden förutses dock inga sådana reformer av större omfattning.

Motionerna. I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 157 av herr Holmberg m. fl. och II: 208 av herr Bohman m. fl. vari hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning om inrättande av ett samordningsorgan mellan de biståndsgivande myndigheterna, riksdag, näringsliv, mission och andra humanitära organisationer (yrkandet har upprepats i de likalydande motionerna I: 866 och II: 1118 av samma motionärer),

dels de likalydande motionerna I: 158 av herrar Lundberg och Blomquist samt II: 209 av herrar Werner och Rubin vari hemställts att befattning som biståndsattaché inrättas i beskickningar i de länder som mottager statlig svensk utvecklingshjälp i större omfattning, främst de s. k. prioriterade länderna,

dels de likalydande motionerna I: 865 av herrar Dahlén och Bengtson och II: 1119 av herrar Hedlund och Wedén vari hemställts, såvitt nu är i fråga,

att riksdagen måtte i anslutning till vad i motionerna anförts uttala sig för en översyn av SIDA:s ställning i administrativt hänseende och att därvid särskilt beaktas lämpligheten av att göra biståndsverksamheten till en del av den svenska utrikesförvaltningen med ett särskilt statsråd i ledningen för denna del av verksamheten inom utrikesdepartementet,

dels de likalydande motionerna I: 866 av herr *Holmberg m. fl.* och II: 1118 av herr *Bohman m. fl.* vari hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en översyn av den svenska biståndsorganisationens ställning.

Utskottet. Den nuvarande organisationen av den svenska biståndsadministrationen och -planeringen vilar i huvudsak på den reform som genomfördes för knappt tre år sedan efter ingående utredning och prövning från statsmakternas sida och som bl. a. ledde till inrättandet av SIDA och den interdepartementala s. k. biståndsberedningen. En rad smärre förändringar och rationaliseringar har sedermera vidtagits som bl. a. varit ägnade att stärka SIDA:s utredande, planerande, verkställande och samordnande funktioner. Biståndsverksamheten är en för svenska förhållanden ännu ny och på många sätt unik verksamhet som hela tiden är stadd i snabb vidareutveckling. Detta är en följd av dels kravet att på en relativt kort tidrymd nå en viss verksamhetsvolym, mätt i relation till bruttonationalprodukten, dels nödvändigheten att ständigt anpassa denna verksamhet till växlande förhållanden i avlägsna världsdelar och länder, som lider brist på snart sagt allt som är kännetecknande för de institutionellt och teknologiskt avancerade välfärdsstaterna. Verksamheten skiljer sig därmed på en rad avgörande punkter från vad som gäller för den svenska statsverksamheten i övrigt.

Det är givet att utvecklingssamarbetets eller biståndsverksamhetens organisation och ledning under sådana förutsättningar måste vara både flexibel och dynamisk och stå öppen för sådana förändringar som kan leda till effektivare och mera strategiskt insatta biståndsåtgärder. Det är betecknande för situationen också i andra biståndsgivande länder att de administrativa formerna både för den centrala biståndsorganisationen och för verksamheten på fältet från tid till annan omprövas och anpassas med hänsyn till de skiftande betingelserna inom det internationella utvecklingssamarbetet. Detta gäller även de stora biståndsgivarländerna, alltså även dem som har mycket längre direkta erfarenheter än Sverige av verksamhet i u-länderna. En verksamhet av detta särpräglade slag torde för övrigt alltid få dras med administrativa och organisatoriska problem av mer eller mindre påträngande natur.

Någon organisatorisk förändring av större räckvidd eller principiell natur på svensk sida förutses inte under den närmaste framtiden, något som emellertid inte utesluter att sådana reformer efter hand kan visa sig påkal-

lade under det alltmer expansiva skede för biståndsverksamheten som nu förestår. Detta ter sig för utskottet naturligt mot bakgrund av de förhållanden som tecknats och som bl. a. innebär att biståndsorganisationen successivt rationaliseras och modifieras på grundval av huvudlinjerna i 1965 års organisationsreform. Enligt vad utskottet erfarit är uppmärksamheten f. n. inte minst inriktad på att finna smidigare lösningar på fältet av de problem som den växande projektadministrationen i de s. k. huvudmottagarländerna för svenskt bistånd erbjuder. Detta sker i fortlöpande och nära samråd mellan utrikesdepartementet och SIDA och syftar bl. a. till att på ett klarare sätt bestämma de svenska u-landsbeskickningarnas roll inom den expanderande biståndsverksamheten och att i högre grad än hittills till fältet delegera uppgifter som f. n. kräver handläggning och ställningstaganden i Stockholm.

I detta sammanhang synes det vara värt att notera att särskilda biståndsattachéer avses komma att knytas till ambassader i de s. k. huvudmottagarländerna i större utsträckning än hittills. I och för sig har ett sådant arrangemang varit förutsett en längre tid, och en instruktion för biståndsattachéer utfärdades redan för två år sedan, men anordningen har, bl. a. på grund av rekryteringssvårigheter, ännu inte kommit att praktiskt prövas mer än i ett par fall. Därmed får yrkandet i motionerna I: 158 och II: 209 anses vara tillgodosett och de avstyrks därför.

Mot bakgrund av de ovan redovisade förhållandena och synpunkterna finner utskottet heller inte skäl att ansluta sig till yrkandena i de båda motionsparen I: 865 och II: 1119 resp. I: 866 och II: 1118 på en översyn av biståndsorganisationens eller SIDA:s ställning i administrativt hänseende. De erfarenheter som gjorts framför allt under de senaste tre åren, dvs. från tiden för SIDA:s tillkomst, vittnar enligt utskottets mening inte om att tiden nu skulle vara inne att företa en ny översyn av biståndsorganisationen syftande till förändringar av mera genomgripande slag. Den närmare samordning mellan biståndsverksamheten och utrikesförvaltningen som med något olika tonvikt anförs i motiveringarna för de aktuella motionsyrkandena är något som fortlöpande uppmärksammas och successivt realiseras i vedertagna samrådsformer. Utskottet avstyrker därför motionerna I: 865 och II: 1119 samt I: 866 och II: 1118, såvitt nu är i fråga.

I motionerna I: 157 och II: 208 har en utredning ifrågasatts om inrättande av ett samordningsorgan mellan de biståndsgivande myndigheterna, riksdag, näringsliv, mission och andra humanitära organisationer. Utskottet vill med anledning härav erinra om att företrädare för alla de nämnda intresseområdena ingår i SIDA:s styrelse och där har möjlighet att både driva sina sarsynpunkter och verka för en bättre samordning av alla de krafter i vårt samhälle som strävar att på olika sätt bistå u-länderna. Därtill kommer att SIDA till sig knutit sakkunniga rådgivare — genom sär-

skilda arbetsgrupper och i andra konsultationsformer — för en rad olika ämnesområden inom fältverksamheten. Enligt motionärerna skulle syftet med det förordade nya samordningsorganet framför allt vara att »bidra till att informationsflödet mellan biståndsmyndigheter, riksdag, näringsliv och allmänhet fördjupas, pröva förutsättningarna för intensifierad industriell verksamhet, spåra och stödja utvecklingsidéer i u-länderna samt ta initiativet till särskilda projektgrupper för skilda u-länder». Enligt utskottets mening kan alla dessa syften — i den mån de inte redan är tillgodosedda inom lekmannastyrelsens och konsultsystemets ram eller inom ramen för det kontinuerliga eller intermittenta samråd som sker med enskilda intresse- och hjälporganisationer — med fördel realiserar utan tillskapandet av ett större permanent samrådsorgan. Motionernas yrkande i denna del avstyrks därför.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motionerna I: 157 och II: 208 samt I: 866 och II: 1118 i vad de avser samordningsorgan,
2. att riksdagen avslår motionerna I: 158 och II: 209 om biståndsattachéer,
3. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 865 och II: 1119 samt I: 866 och II: 1118 i vad de avser översyn av biståndsorganisationen godkänner vad i statsrådsprotokollet anförts beträffande organisatoriska frågor.

Utvecklingsbistånd under tredje huvudtiteln

(prop. nr 101, s. 108—116, se även s. 48—53 och 59—78)

Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 5, littera C) beräknat medel till tekniskt och humanitärt bistånd, har Kungl. Maj:t i bilaga 1 till propositionen nr 101 under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden den 15 mars 1968 och i anslutning till den i propositionens huvuddel föreslagna långtidsplanen för det statliga utvecklingsbiståndet framlagt förslag rörande bl. a. de anslag under tredje huvudtiteln som avser utvecklingsbistånd.

8. Vissa FN-organs biståndsprogram

Kungl. Maj:t har (punkt C 1, s. 108—109) under hänvisning till vad som i långtidsplanen för det statliga utvecklingsbiståndet anförts rörande anslagsteknisk samordning föreslagit riksdagen att till Vissa FN-organs biståndsprogram för budgetåret 1968/69 anvisa ett anslag av 92 460 000 kr.

Beloppet är avsett att fördelas med 80 900 000 kr. till FN:s utvecklingsprogram (UNDP), 9 000 000 kr. till FN:s barnfond (UNICEF), 1 560 000 kr. till FN:s flyktingkommissariat (UNHCR) och 1 000 000 kr. till FN:s hjälporganisation för Palestina-flyktingar (UNRWA). Vidare har Kungl. Maj:t under hänvisning till de i långtidsplanen framlagda förslagen rörande anslags- och planeringsram för budgetåren 1968/69—1970/71 föreslagit riksdagen att Sverige avger vissa förhandsutfästelser om stegrade bidrag till FN:s utvecklingsprogram, FN:s barnfond och FN:s flyktingkommissariat avseende budgetåren 1969/70—1970/71.

Anslagsrubriceringen är ny. Anslaget avses täcka ändamål som tidigare redovisats under tre skilda anslag (C 1, C 2 och C 4) och är ett led i den anslagstekniska samordning som förordats av bl. a. 1967 års riksdag. För motsvarande ändamål har under budgetåret 1967/68 sammanlagt anvisats 91 200 000 kr.

I de likalydande motionerna I: 865 av herrar *Dahlén* och *Bengtson* och II: 1119 av herrar *Hedlund* och *Wedén* har hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 101 måtte besluta att utöver vad i propositionen föreslås ytterligare anvisa till a) Förenta Nationernas utvecklingsprogram (UNDP) 15 600 000 kr. (3 milj. dollar), b) till Förenta Nationernas barnfond (UNICEF) 5 200 000 kr. (1 milj. dollar).

Utskottet. Under punkten 5 har utskottet avstyrkt det i motionerna I: 865 och II: 1119 framställda yrkandet om en ökning av det statliga biståndet med 100 milj. kr. utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit för budgetåret 1968/69 och avstyrker på samma grund det i detta sammanhang föreliggande motionsyrkandet. Utskottet har vidare under punkten 6 ovan tagit ställning för bifall till de anslags- och utfästelseramar rörande bl. a. bidrag till de internationella biståndsprogram varom nu är fråga. Utskottet hemställer därför

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 865 och II: 1119, såvitt nu är i fråga,

a) medger att Sverige utfäster sig att lämna bidrag till Förenta Nationernas utvecklingsprogram (UNDP) med det beräknade motvärdet av sammanlagt 53 milj. dollar eller 275 900 000 kr. under verksamhetsåren 1968—1970, fördelade med 80 900 000 kr. (15,5 milj. dollar) på budgetåret 1968/69, 91 000 000 kr. (17,5 milj. dollar) på budgetåret 1969/70 och 104 000 000 kr. (20 milj. dollar) på budgetåret 1970/71;

b) medger att Sverige utfäster sig att lämna bidrag till Förenta Nationernas barnfond (UNICEF) med sammanlagt

39 000 000 kr. under verksamhetsåren 1968—1970, fördelade med 9 000 000 kr. på budgetåret 1968/69 och 15 000 000 kr. på vart och ett av budgetåren 1969/70 samt 1970/71;

c) medger att Sverige utfäster sig att lämna bidrag till Förenta Nationernas flyktingkommisariat (UNHCR) med det beräknade motvärdet av sammanlagt 1 150 000 dollar eller 5 980 000 kr. under verksamhetsåren 1969—1971, fördelade med 1 560 000 kr. (300 000 dollar) på budgetåret 1968/69, 2 080 000 kr. (400 000 dollar) på budgetåret 1969/70 och 2 340 000 kr. (450 000 dollar) på budgetåret 1970/71;

d) medger att Sverige lämnar ett allmänt bidrag av 1 000 000 kr. till Förenta Nationernas hjälporganisation för Palestina-flyktingar (UNRWA) för verksamhetsåret 1969;

e) till *Vissa FN-organs biståndsprogram* för budgetåret 1968/69 på driftbudgeten under tredje huvudtiteln anvisar ett anslag av 92 460 000 kr.

9. Fältverksamhet

Kungl. Maj:t har (punkt C 2, s. 109—110) föreslagit riksdagen att till Fältverksamhet för budgetåret 1968/69 anvisa ett reservationsanslag av 180 000 000 kr.

Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 99 000 000 kr. Anslaget förutses för nästa budgetår innefatta medel även för gåvobistånd i form av varor och tjänster, vars kostnader hittills bestridits från reservationsanslaget Bilateralt finansiellt utvecklingsbistånd under sjunde huvudtiteln, samt för de ändamål, som f. n. belastar reservationsanslaget Övrigt multilateralt tekniskt bistånd liksom huvuddelen av de ändamål, som f. n. tillgodoses med medel från reservationsanslaget Humanitärt bistånd till flyktingar m. fl. För de ändamål, som i propositionen föreslagits fortsättningsvis belasta förevarande anslag, har för budgetåret 1967/68 anslagits sammanlagt 132 milj. kr. Viss överföring av medel från anslaget Övrigt multilateralt tekniskt bistånd till anslaget Fältverksamhet skedde i början av innevarande budgetår i enlighet med bemyndigande från riksdagen (SU 53/1967, rskr. 151).

SIDA har i sin anslagsframställning begärt 190 milj. kr. för fältverksamhet i den angivna vidgade bemärkelsen. Utrikesministern anför emellertid, att hos SIDA sedermera utförda beräkningar ger vid handen, att — beroende på inträffade tidsförskjutningar — ett belopp av 180 milj. kr. är tillräckligt för att möta uppkommande utgiftsbehov under nästa budgetår. Jämfört med budgetåret 1967/68 skulle det föreslagna beloppet innebära en ökning med 48 milj. kr. för de ändamål som avses med anslaget. Beträffande

den av SIDA planerade fältverksamheten under budgetåret 1968/69 torde få hänvisas till s. 59—82 i propositionen.

De motionsyrkanden som närmast berör fältverksamheten har grupperats i anslutning till den ordningsföljd, i vilken de olika verksamhetsområdena redovisats i propositionens återgivande av SIDA:s anslagsframställning. Ifrågavarande motionsyrkanden behandlas av utskottet i det följande gruppvis med angivande av de respektive ämnesområden, till vilka de hänförs sig.

Beträffande *f a m i l j e p l a n e r i n g* (prop. nr 101, 69—71, 85—86, 88, 91—94) har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 157 av herr *Holmberg m. fl.* och II: 208 av herr *Bohman m. fl.* vari hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att ett familjeplaneringsinstitut i enlighet med i motionerna angivna riktlinjer och principer inrättas (yrkandet har upprepats i de likalydande motionerna I: 866 och II: 1118 av samma motionärer),

dels de likalydande motionerna I: 865 av herrar *Dahlén* och *Bengtson* och II: 1119 av herrar *Hedlund* och *Wedén* vari hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala vad i motionerna anföres om familjeplaneringen (av huvudsaklig innebörd att den svenska projektverksamheten på området ständigt bör vidgas, samtidigt som Sverige bör verka för att familjeplanering får ökat utrymme i de multilaterala organens biståndsverksamhet och vidga sitt samarbete med den internationella familjeplaneringsorganisationen IPPF).

Beträffande *f o r s k n i n g* (prop. nr 101, s. 72) har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 1 av fröken *Stenberg m. fl.* och II: 5 av herr *Nordstrandh* vari hemställts att riksdagen måtte besluta att en professur i u-landsfrågor inrättas vid något av våra universitet,

dels de likalydande motionerna I: 157 av herr *Holmberg m. fl.* och II: 208 av herr *Bohman m. fl.* vari hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att målinriktad forskning med anknytning till u-länderna beredes utrymme inom det statliga u-landsbiståndet (yrkandet har upprepats i de likalydande motionerna I: 866 och II: 1118 av samma motionärer),

dels de likalydande motionerna I: 849 av herr *Nyman* och II: 1098 av herr *Nelander* vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t henställer dels att de ekonomiska, tekniska och organisatoriska förutsättningarna för en intensifierad bioteknologisk forskning och ett ökat utvecklingsarbete för framställning av protein på mikrobiell väg och på andra vägar utreds, dels att i långtidsplanen för det statliga utvecklingsbiståndet medel

inräknas för nämnd forskning och utveckling och dels att i SIDA:s målsättning forskning och utvecklingsarbete för proteinframställning i likhet med familjeplanering blir en av huvuduppgifterna,

dels de likalydande motionerna I: 868 av fröken *Stenberg* och II: 1121 av herr *Nordstrandh* vari hemställts att riksdagen uttalar att Kungl. Maj:t efter verkställd utredning angående lämpligaste ämnesomfattning måtte framlägga förslag om inrättandet av en första professur i u-landsfrågor.

Beträffande exportfrämjande bistånd (prop. nr 101, s. 25—26, 72, 89—90) har utskottet behandlat de likalydande motionerna I: 865 av herrar *Dahlén* och *Bengtson* samt II: 1119 av herrar *Hedlund* och *Wedén* vari hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala vad i motionerna föreslås beträffande utredning om ett institut för u-ländernas marknadsplanering.

Beträffande gåvobistånd i form av varor och tjänster (prop. nr 101, s. 73 och 87) har utskottet behandlat de likalydande motionerna I: 453 av herrar *Yngve Nilsson* och *Blomquist* samt II: 660 av herr *Nilsson* i Bästekille och fru *Heurlin* vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära att skyndsamma åtgärder vidtages för att möjliggöra export av svenska överskottslager av fisk till u-länderna som ett led i det svenska u-landsbiståndet.

Beträffande flyktingverksamhet, humanitärt bistånd etc. (prop. nr 101, s. 75—77, 92, 94—95) har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 55 av herr *Werner* och II: 52 av herr *Hector m. fl.* vari hemställts, att riksdagen som humanitär hjälp och återuppbyggnad åt anfallna och ödelagda områden i Vietnam anvisar dels 10 000 000 kr. till Demokratiska Republiken Vietnam, dels 10 000 000 kr. till Sydvietnams nationella befrielsefront,

dels de likalydande motionerna I: 865 av herrar *Dahlén* och *Bengtson* samt II: 1119 av herrar *Hedlund* och *Wedén* vari hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen måtte dels besluta att utöver vad i prop. 1968: 101 föreslagits ytterligare anvisa till Förenta Nationernas flyktingkommissariat (UNHCR) samt till Förenta Nationernas hjälporganisation för Palestinaflyktingar (UNRWA) tillsammans 10 400 000 kr. (2 milj. dollar) att fördelas av SIDA, dels till utbildning av rhodesiska flyktingar anslå 2 000 000 kr. att användas på sätt som i motionerna anföres.

Beträffande insatser genom svenska enskilda organisationer (prop. nr 101, s. 77, 88, 93, 94) har utskottet behandlat följande motioner, nämligen

dels de likalydande motionerna I: 36 av herrar *Lundberg* och *Svenungsson* samt II: 53 av herr *Werner m. fl.* vari hemställts, att riksdagen i skri-

velse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att sådana åtgärder vidtages att SIDA tillförsäkras möjligheter att inom ramen för anslaget till fältverksamhet förmedla utvecklingsbistånd genom enskilda organisationer såsom missionen till ett belopp om 30 000 000 kr. och därvid beakta vad i motionerna anförts,

dels de likalydande motionerna I: 851 av herr *Eric Gustaf Peterson m. fl.*, och II: 1101 av herr *Nelander m. fl.* vari hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller att vid utvecklingsarbete genom de svenska frivilligorganisationerna de i motionerna anförda synpunkterna måtte beaktas (av huvudsaklig innebörd att de statliga bidragen till undervisning och sjukvård samt frivilligkårsverksamhet genom frivilligorganisationernas och ungdomsorganisationernas försorg bör ökas och bidragen även kunna avse projekteringskostnader och initialdriftkostnader),

dels de likalydande motionerna I: 865 av herrar *Dahlén* och *Bengtson* samt II: 1119 av herrar *Hedlund* och *Wedén* vari hemställt, såvitt nu är i fråga, att riksdagen i anledning av vad som i motionerna anförts dels måtte besluta att till Frivilliga organisationers fredskårer anslå 2 000 000 kr., dels i anslutning till vad i motionerna anföres om villkoren för bidrag till de frivilliga organisationernas verksamhet uttala sig för en liberalisering av dessa,

dels de likalydande motionerna I: 866 av herr *Holmberg m. fl.* och II: 1118 av herr *Bohman m. fl.* vari hemställt, såvitt nu är i fråga, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att stödet till missionens och de humanitära organisationernas verksamhet i utvecklingsländerna förbättras samt att reglerna för den statliga bidragsgivningen omprövas,

dels motionen II: 142 av herrar *Berglund* och *Hamrin* i Jönköping vari hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om att vid fördelningen av anslag till tekniskt och humanitärt bistånd de i motionen angivna synpunkterna beaktas (av huvudsaklig innebörd att det statliga stödet till de frivilliga organisationerna inklusive missionen ökas),

dels motionen II: 143 av herr *Nilsson* i Agnäs vari hemställt, att riksdagen måtte besluta att utreda formerna för ett system av u-hjälp bestående i ett bidrag av skattemedel till de organisationer, som bedriver verksamhet i u-länder finansierad av gåvomedel, för vilka givarna betalt skatt,

dels motionen II: 1126 av herr *Werner m. fl.* vari hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att instruktionen för SIDA:s verksamhet får sådan utformning att bidrag till enskilda organisationer även kan avse driftkostnader vid biståndsprojekt i utvecklingsländer.

Beträffande stipendiat- och kursverksamhet (prop. nr 101, s. 77—78, 94) har utskottet behandlat motionen II: 387 av herr *Rimmerfors* vari hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om sådan omprövning av riktlinjerna för individuell stipendiering inom ramen för svensk biståndsverksamhet att också studerande som ännu icke avlagt akademisk examen, exempelvis högt kvalificerade elever från den svenska

missionens skolor i u-länderna, kan erhålla stipendium samt att utformningen av bestämmelserna kan ske i samråd mellan SIDA och Svenska missionsrådet.

Utskottet. Beträffande familjeplanering vill utskottet med anledning av yrkandet i motionerna I: 865 och II: 1119 erinra om de uttalanden som gjorts dels av utrikesministern i långtidsplanens avsnitt 2—4 och dels av utskottet i anslutning därtill. Ömsesidigt har understrukits betydelsen av ytterligare vidgade insatser i detta hänseende och av att Sverige fullföljer sina ansträngningar att genom FN och dess fackorgan få till stånd ett effektivt och välkoordinerat internationellt handlings- och biståndsprogram på befolkningsområdet. F. n. utreds även förutsättningarna för samfinansiering med FN eller några av dess fackorgan av familjeplaneringsverksamhet i u-länderna varvid Sverige strävar efter att stimulera de internationella organen till mera aktiva fältinsatser än som hittills varit möjligt. Utskottet har i detta sammanhang också erfarit att man inom OECD, efter initiativ från svensk sida, utarbetat förslag till åtgärder som bl. a. syftar till bättre koordinering och informationsutbyte mellan aktuella och potentiella biståndsgivarländer på detta område. Det svenska samarbetet med den internationella familjeplaneringsorganisationen IPPF väntas bli ytterligare utbyggt, och nära kontakter upprätthålls också med andra icke-statliga organisationer, stiftelser och institutioner med intresse för och verksamhet på befolknings- och familjeplaneringsområdet. För familjeplaneringsaktiviteterna under nästa budgetår har SIDA beräknat ett medelsbehov, som med över 100 % överstiger medelsanvisningen för detta ändamål under innevarande budgetår och som — om programmet blir realiserat i sin helhet — kommer att motsvara närmare en fjärdedel av det beräknade fältverksamhetsanslaget för budgetåret 1968/69. Mot denna bakgrund förefaller det nu aktuella motionsyrkandet vara tillgodosett, varför det inte synes påkalla någon åtgärd från riksdagens sida.

Vad beträffar yrkandet i motionerna I: 157 och II: 208 om inrättandet av ett familjeplaneringsinstitut, har utskottet erhållit uppgifter som belyser varför man inom SIDA numera frångått tanken på ett särskilt institut som basorganisation för familjeplaneringsverksamheten och i stället avser att ge denna formen av ett forsknings- och utbildningsgrupp med nära anknytning till SIDA:s familjeplaneringsenhet och fältprojekt. Ett av de motiv som år 1966 låg till grund för förslaget om ett institut var önskvärdheten att få till stånd en tvärvetenskaplig samordning av de discipliner som är av direkt betydelse för en utvidgning och effektivisering av familjeplaneringsbiståndet, nämligen medicin (främst endokrinologi och praktisk klinisk verksamhet), pedagogik (metoder för utbildning av u-ländernas personal för familjeplanering) och sociologi (bl. a. studier av allmänhetens reaktioner i u-länderna på publicitet och propaganda för familjeplanering och an-

passning av informationsmetoderna därefter). Tillgången på familjeplaneringsinriktad expertis i Sverige inom nämnda vetenskapsområden är och förblir under överskådlig tid knapp, och det är för SIDA en angelägen uppgift att på bästa sätt utnyttja denna. Sedan SIDA hösten 1966 i sin anslagsframställning tog upp ärendet, har emellertid detta intresse i väsentlig mån tillgodosetts utan att särskilda institutionella former behövt tillskapas genom att man på konsultbasis knutit tillgänglig och nödvändig expertis till SIDA. Bl. a. med hänsyn härtill framstår upprättandet av ett särskilt familjeplaneringsinstitut i Sverige som mindre aktuellt i dagens läge. Den ursprungliga tanken på ett sådant institut motiverades också av att det avsågs främja eller självt bedriva dels forskning inom ämnesområden av vikt för familjeplaneringen, dels utbildning av personal från u-länderna liksom av svensk personal, dels klinisk verksamhet. Vad forskningen beträffar, bedrivs sådan i betydande omfattning i ett flertal länder, främst i USA. SIDA stöder för sin del forskning av grundläggande endokrinologisk art vid karolinska institutet liksom av sociologisk och mera målinriktad karaktär i samband med fältverksamheten, främst den svenska insatsen inom Pakistans familjeplaneringsprogram. Utbildning av personal för familjeplaneringsverksamhet i u-länder bör enligt de erfarenheter som SIDA vunnit under senare år bedrivas i u-landsmiljö om den skall få full effekt. SIDA stöder också sådan utbildning med driftkostnadsbidrag och rådgivning i flera asiatiska länder och överväger f. n. ytterligare stöd av detta slag. Därvid kan bistånd även till ett planerat familjeplaneringsinstitut i ett u-land komma att aktualiseras. Vad angår den kliniska verksamheten finns det uppenbara skäl som talar för att denna främst bör avse hjälpsökande i u-länder.

Mot denna bakgrund anser utskottet att den basorganisation för familjeplaneringsverksamheten som planerats och redan börjat förverkligas bör få praktiskt tillämpas någon tid innan ev. andra och mera institutionella former aktualiseras. Utskottet anser därför att någon åtgärd från riksdagens sida inte är påfordrad med anledning av motionerna I: 157 och II: 208, såvitt nu är i fråga.

Utskottet vill i fråga om forskning anföra följande. Det stöd åt forskningen, som ingår i biståndsverksamheten, är inte att betrakta som någon fristående aktivitet utan som ett värdefullt och ibland oundgängligt komplement till den praktiska verksamheten i u-länderna. Forskningsstödet motiveras med andra ord av behovet att dels utvärdera förutsättningarna för insatser inom olika ämnesområden och länder, dels planera en så ändamålsenlig utformning som möjligt av dessa insatser, dels göra dem mera effektiva — i ljuset av vunna erfarenheter — under löpande verkställighetsperiod. Forskning bedrivs i varierande utsträckning inom och i anslutning till flera sektorer av SIDA:s fältverksamhet. En bestämd gränsdragning mellan forskning och praktisk försöksverksamhet är under sådana omständigheter svår att göra, men enligt vad utskottet inhämtat torde den

målinriktade forskning som bedrivs med SIDA:s stöd dra en sammanlagd kostnad av minst fem milj. kr. under innevarande budgetår. Omfattningen av detta forskningsstöd väntas komma att betydligt öka under budgetåret 1968/69. Exempel på dylik forskning är den i det föregående nämnda familjeplaneringsforskningen i Pakistan och vid karolinska institutet, näringsfysiologisk och annan forskning inom det svensk-etiopiska nutritionssamarbetet samt tillämpad lantbruksteknisk forskning (redskapsanpassning, spannmåslagring) inom jordbruksutvecklingsprojektet i Etiopien. Nya insatser av forskningsstöd planeras inom bl. a. området för livsmedelsförsörjning, däribland bioteknologiskt och mikrobiologiskt forsknings- och utvecklingsarbete för proteinframställning. Den allmänna prioritering av livsmedelsförsörjnings- och familjeplaneringsområdena, som alltmer präglar det svenska biståndsprogrammet, får därigenom sin återspeglning även inom den forskningsverksamhet som stöds av SIDA-medel.

Utskottet anser mot den redovisade bakgrunden att syftet med motionerna I: 157 och II: 208, såvitt nu är i fråga, och motionerna I: 849 och II: 1098 väsentligen tillgodosetts och därför inte påkallar någon åtgärd från riksdagens sida.

Ett särskilt problem i sammanhanget (som f. ö. även berörs i motionen II: 1123, som behandlas under punkten 13 nedan) är samordningen mellan forskning med SIDA:s stöd å ena sidan och å andra sidan den forskning med inriktning på u-landsproblem som stöds av andra svenska organ, exempelvis universiteten, vissa forskningsråd och Riksbanksfonden. En bättre samordning mellan de olika forskningsaktiviteterna med u-landsanknytning är, enligt vad utskottet erfarit, under förberedande. För SIDA:s vidkommande synes det dock rimligt att man håller fast vid principen att den forskning som finansieras eller stöds av SIDA-medel i första hand skall vara inriktad på en växande och effektiviserad fältverksamhet, medan forskning av mera allmängiltig natur men med fastare eller lösare u-landsanknytning liksom hittills i huvudsak torde få finansieras på andra vägar.

De likalydande motionerna I: 1 och II: 5 om inrättandet av en professur i u-landsfrågor har av utskottet underställts SIDA och universitetskanslersämbetet (UKÄ) för yttrande.

SIDA har i sitt yttrande den 10 april i år över motionerna, som närmast synes ha syftat till att genom en särskild u-landsprofessur få till stånd samhällsteknisk och sociologisk attitydforskning kring de problem som omställningsprocessen och biståndsverksamheten i u-länderna framkallar, bl. a. framhållit att det inom ett stort antal ämnesområden och särskilt bland yngre forskare tycks finnas stort intresse att angripa u-ländernas utvecklingsproblem. Med hänsyn härtill och till den påtagliga svårigheten att från andra akademiska discipliner avgränsa en ev. u-landsprofessurs forskningsområde kan SIDA inte tillstyrka motionerna men ser gärna att den nu pågående inriktningen av särskilt samhälls- och beteendevetenskaplig forsk-

ning på problem och förhållanden i u-länderna ytterligare breddas och fördjupas.

Också UKÄ erinrar i sitt yttrande den 25 april i år om att arbete av i motionerna åsyftat slag redan utförs vid universiteten inom ramen för nuvarande discipliner, bl. a. ämnena etnografi, socialantropologi, kulturgeografi och sociologi men även inom den tekniska och naturvetenskapliga forsknings- och utbildningsverksamheten. De forskningsprojekt, som är och kan komma att bli aktuella inom det vittfamnande begreppet u-landsfrågor, ryms inte inom en enda disciplin, framhåller UKÄ, vartill kommer att det inte heller är ändamålsenligt att hänskjuta de metodspörsmål inom biståndsproblematiken, som motionerna delvis åsyftar, till en särskild professur. UKÄ utgår från att SIDA har kontakt med vederbörande universitetsinstitutioner och framlägger sina behov av belysning från vetenskaplig synpunkt av här avsedda problem, i synnerhet som åtskilliga problemställningar på detta område otvivelaktigt torde kunna penetreras inom ramen för en uppdragsverksamhet. Det torde sålunda föreligga ett starkt latent behov av vidgad samverkan mellan bl. a. statlig verksamhet och universitetsforskningen, som lämpligen kan utvecklas i form av uppdragsverksamhet. UKÄ ställer sig synnerligen tveksamt till tanken på en särskild professur i u-landsfrågor och avstyrker för sin del motionerna.

Utskottet ansluter sig till de av SIDA och UKÄ anförda synpunkterna och avstyrker därför motionerna I: 1 och II: 5. Utskottet avstyrker av samma skäl även motionerna I: 868 och II: 1121 om en utredning syftande till förslag om inrättandet av en u-landsprofessur.

Vad beträffar *exportfrämjande bistånd* vill utskottet i detta sammanhang inledningsvis erinra om de uttalanden som gjorts ovan under punkten 3 rörande angelägenheten att fullfölja de handelspolitiska ansträngningarna i syfte att underlätta u-ländernas export bl. a. genom en förbättrad organisation och teknik för marknadsföring. Konkreta svenska biståndsinsatser på detta speciella område har inletts och beräknas under innevarande budgetår ta i anspråk ca 0,5 milj. kr. av SIDA:s fältverksamhetsanslag. Flertalet projekt har utformats i mycket nära samverkan med det av GATT upprättade — men numera av GATT och UNCTAD gemensamt drivna — internationella handelsinformationscentret ITC i Genève, som även tagit på sig ansvaret att verkställa de svenskfinansierade projekten i fråga. Enligt vad utskottet erfarit är det inte minst tack vare de medel och i viss mån även den expertis som ställts till förfogande från svensk sida som ITC fått möjlighet att bygga upp en egen operativ biståndsverksamhet på exportfrämjandets område. Det kan nämnas att även Dag Hammarskjölds minnesfond medverkat till verksamhetens uppbyggnad. Utskottet har vidare erfarit att SIDA för nästa år planerar en betydande utbyggnad av sin verksamhet på detta område och för nästa budgetår räknar med ett mer än fyrdubblat me-

delsbehov härför. En av huvudmotiveringarna för motionerna I: 865 och II: 1119 i vad avser exportfrämjande bistånd synes därmed bli tillgodosett.

Vad gäller den av motionärerna samtidigt aktualiserade frågan om ett svenskt institut för u-ländernas marknadsplanering anser utskottet att den verksamhet det här är fråga om är av en så utpräglat global natur att det är naturligt att exportfrämjandet framför allt bärs upp och i varje fall koordineras av ett internationellt organ. Detta hindrar inte att ITC:s arbete i vissa fall lämpligen kan kompletteras med bilaterala biståndsåtgärder eller att exempelvis marknadsundersökningar för olika varuområden med fördel kan utföras på nationell eller regional basis. Så sker även för svenskt vidkommande. Det får enligt utskottets mening anses ingå i SIDA:s normala åligganden att söka sig fram till de lämpligaste formerna för den del av den exportfrämjande biståndsverksamheten som ägnar sig för sådana bilaterala åtgärder, och utskottet avstyrker mot denna bakgrund motionärernas utredningsyrkande om ett särskilt institut i Sverige för u-ländernas marknadsplanering.

Beträffande g å v o b i s t å n d vill utskottet anföra följande. Inom det hittillsvarande varubiståndets ram har i begränsad utsträckning kunnat inrymmas produkter från branscher eller näringsgrenar i Sverige som tidvis haft undersysselsättning eller en temporär överproduktion. Det har bl. a. gällt papper, redskap, konstgödsel och visst slag av livsmedel. Ett något bredare sortiment av livsmedel har årligen ingått i naturadelen av de svenska bidragen till Internationella livsmedelsprogrammet (WFP), däribland även fisk i konserverad form. I samtliga dessa fall har emellertid gällt att det förelagat bestämda önskemål beträffande varorna i fråga från mottagarländernas resp. WFP:s sida, under det att den svenska sysselsättningsaspekten tagits i betraktande först i andra hand men givetvis varit en välkommen sidoeffekt av biståndsinsatserna i fråga. Leveranserna av konserverad fisk till WFP har emellertid knappast varit av den omfattningen att de haft någon avsevärd effekt för att avleda eventuell överproduktion. Enligt vad utskottet erfarit har det på senare år i många fall varit så att den svenska fiskkonserverindustrin inte kunnat tillgodose beställningar eller tillmötesgå de specifikationer som uppställts från WFP:s sida.

Motionärerna synes medvetna om de speciella problem som är förknippade med leveranser av fisk till avlägsna u-länder med besvärande klimat och oftast utan tillräcklig lagringskapacitet och tillfredsställande distributionsförhållanden. Enligt vad utskottet erfarit pågår emellertid både i vårt land och i andra länder omfattande vetenskapliga och industriella försök att omvandla det värdefulla fiskproteinet så att det blir bättre användbart i biståndssammanhang. I så måtto är den aktuella frågeställningen besläktad med de spörsmål rörande den målinriktade forskningen, som behandlats ovan, och föremål för uppmärksamhet från både FN-organens och enskilda länders sida. Utskottet anser mot denna bakgrund att någon särskild åt-

gärd från riksdagens sida med anledning av motionerna inte är påkallad och avstyrker därför dessa.

Vad angår flyktingverksamhet m. m. anför utskottet följande. I långtidsplanen har utrikesministern bl. a. erinrat om att viss humanitär hjälp av statliga biståndsmedel lämnas genom Röda korset till offren för kriget i Vietnam. Sådant bistånd har, enligt vad utskottet erfarit, utanordnats i olika omgångar alltsedan 1965 och har fördelats mellan de tre i kriget engagerade vietnamesiska parterna, Syd- och Nordvietnam samt Nationella befrielsefronten. Närmare uppgifter härom har lämnats bl. a. i interpellationssvar i riksdagen den 18 mars och den 3 maj i år. I propositionen uttalas vidare att när kriget i Vietnam upphör bör Sverige vara berett att effektivt bistå det vietnamesiska folket i dess återuppbyggnadsarbete. Båda typerna av biståndsinsatser har även behandlats i regeringsdeklarationen vid årets utrikesdebatt den 21 mars, vari bl. a. anmäldes att regeringen på olika vägar undersöker möjligheterna att utöka de svenska humanitära insatserna i Vietnam bl. a. genom Internationella röda korset och att fortlöpande kontakter äger rum mellan de fem nordiska länderna för att förbereda återuppbyggnadsbistånd till Vietnam. Motsvarande informationer har senare lämnats bl. a. i kommunikén från det nordiska utrikesministermötet i Oslo den 25—26 april och i ett offentligt anförande av utrikesministern den 1 maj i år. Därav har även framgått att en kartläggning av återuppbyggnadsbehoven i Vietnam inletts och att en svensk studiegrupp i samråd med övriga nordiska länder f. n. närmare överväger frågan om samordnade långsiktiga insatser efter krigshandlingarnas upphörande. I motionerna I: 55 och II: 52 har påyrkats medelsanvisning genom förslagsanslag för humanitär hjälp och återuppbyggnad i Vietnam. De uttalanden från regeringens sida i ämnet som anförts och som utskottet vill stödja visar att beredvillighet och beredskap finns både för ökade humanitära insatser i nuvarande läge och för omfattande återuppbyggnadsbistånd efter krigets slut. Utskottet vill erinra om att sådana insatser — liksom i all slags biståndsverksamhet — på varje stadium förutsätter att vederbörande myndigheter och organ på mottagarsidan tillkännager sina önskemål och planer samt inträder i ett samarbetsförhållande med biståndsgivarna för gemensamma hjälpinsatser, återuppbyggnads- och utvecklingsföretag. Medel för sådan verksamhet torde, om och när så blir erforderligt, få begäras och anvisas i särskild ordning. Därmed torde syftet med motionerna I: 55 och II: 52 få anses tillgodosett. Mot denna bakgrund avstyrks motionerna i fråga.

De i motionerna I: 865 och II: 1119 föreslagna ytterligare bidragen till FN:s båda flyktingprogram och särskilda anslaget till utbildning av rhodesiska flyktingar får ses i sammanhang med den i samma motioner föreslagna planen för utvecklingsbiståndets ökning. De ytterligare bidrag till flyktingverksamhet som förordats av samma motionärer utgör med andra ord en del av denna ytterligare ökning, som utskottet avstyrkt under punk-

ten 5 ovan i samband med sin behandling av långtidsplanen. I konsekvens härmed avstyrker utskottet även de nu behandlade anslagsyrkandena.

Utskottet vill i sammanhanget erinra om att Kungl. Maj:t föreslagit ett extrabidrag till FN:s hjälporganisation för Palestina-flyktingar med ca 10,4 milj. kr. utöver det allmänna årsbidraget av 1 milj. kr. och ett med ca 260 000 kr. ökat allmänt årsbidrag till FN:s flyktingkommissariat för nästa budgetår samt utfästelser om successivt stigande allmänna årsbidrag för de båda följande budgetåren. Dessutom har inom ramen för SIDA:s fältverksamhet beräknats ett extrabidrag för nästa budgetår till flyktingkommissariatet med ca 1,5 milj. kr. De sammanlagda bidragen till FN:s flyktingkommissariat skulle nästa år därmed komma i paritet med USA:s nuvarande årsbidrag som uppgår till 600 000 dollar och f. n. är det största av alla medlemsländers bidrag. Det svenska biståndsprogrammet för utbildningsstöd till afrikansk flyktingungdom, som byggts upp sedan 1964 och från och med nästa år förutsätts bli en del av fältverksamhetsanslaget (från att tidigare ha ingått i anslaget Humanitärt bistånd till flyktingar m. fl.), har samtidigt beräknats öka med 0,5 milj. kr. till 3 milj. kr. Rhodesisk flyktingungdom är i likhet med flyktingungdom från Sydafrika, Sydvästafrika och de portugisiska territorierna i Afrika berättigad att söka stipendier eller på annat sätt komma i åtnjutande av detta program för afrikansk flyktingutbildning.

Utskottet anser att angelägen flyktinghjälp även i fortsättningen i första hand bör lämnas till FN:s organ eller biståndsprogram på området. Punktinsatser vid sidan därav bör emellertid också vara möjliga. Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t med uppmärksamhet studerar möjligheterna att ytterligare bidra till praktisk hjälp åt flyktingar från bl. a. Rhodesia. Vad beträffar det i motionerna nämnda Moçambique-institutet vill utskottet påpeka, att svenska bidrag till institutet möjliggjorts sedan det från afrikansk sida tagits initiativ till institutets tillkomst. Det skulle emellertid enligt utskottets mening vara olämpligt att den svenska regeringen, såsom motionärerna förordar, skulle ge afrikanska regeringar råd om upprättande av ett särskilt institut för rhodesiska flyktingar och om ett sådant instituts placering. Om berörda afrikanska regeringar anser det ligga i sitt intresse att skapa ett institut av skisserat slag eller att i annan ordning stödja flyktingarna från Rhodesia bör Kungl. Maj:t därefter pröva möjligheterna att lämna svenska bidrag till sådan verksamhet.

Utskottet vill beträffande insatser genom enskilda organisationer anföra följande. Bistånd genom svenska enskilda organisationer med anlitage av medel från fältverksamhetsanslaget har hittills i huvudsak varit begränsat till missionsorganisationerna och Kooperationen som förmedlande organ. Stödet till missionsorganen avser deras verksamhet vid sidan av evangeliseringsarbetet, främst yrkesutbildning av olika slag och allmän undervisning samt i viss utsträckning hälso- och sjukvård.

Vad Kooperationen beträffar, har stöd utgått till utbildning av kooperativ personal från u-länderna. Ett större bidrag har lämnats till uppförande av en byggnad i New Delhi för Internationella kooperativa alliansens utbildning av personal för länder i Asien (på motsvarande sätt har en svensk kredit till Tanzania använts för en kooperativ skola).

Bidragen från fältverksamhetsanslaget till enskilda organisationer har framför allt avsett del av kostnader för investering i byggnader och anskaffning av utrustning. Ett system för utformning och prövning av bidragsansökningar från enskilda organisationer har utarbetats efter samråd med närmast berörda organisationer och enligt de upplysningar utskottet inhämtat visat sig fungera tillfredsställande. Beslut om bidrag fattas av SIDA i princip två gånger årligen.

Enligt vad utskottet erfarit har SIDA f. n. större tillgång på medel under ifrågavarande anslagspost, för vilken i riksstaten upptagits 6 milj. kr., än som bedöms erforderligt för att täcka berörda organisationers medelsbehov under budgetåret 1967/68 inom ramen för de av SIDA hittills gjorda och ännu inte infriade bidragsutfästelserna. Återstående del av utestående utfästelser torde, efter anfordran från organisationerna i fråga, komma att förfalla till betalning under nästa budgetår och motsvarar ca 3 milj. kr. Nya betalningsutfästelser torde inom kort komma att göras och beräknas leda till utbetalningar under budgetåret 1968/69 och påföljande budgetår inom ramen för de behov och önskemål från organisationerna som prövats av SIDA.

Då den totala biståndsvolymen växer, framstår det som naturligt att också biståndet genom enskilda organisationer får expandera. Organisationernas möjlighet att tillgodogöra sig bidrag kan ökas genom att kriterierna för SIDA:s bidragsbeslut vidgas till att avse inte endast — som hittills varit fallet — del i kostnader av investerings- och liknande engångskaraktär utan även del i driftkostnader — närmast då startbidrag som syftar till att täcka en del av driftkostnaderna under en inledande period av verksamheten i fråga. Enligt vad utskottet inhämtat har en sådan vidgning av bidragsmöjligheten redan planerats. En ändring av bidragsreglerna i denna riktning torde kunna bli av särskilt intresse för de organisationer som bedriver verksamhet av fredskårstyp i egen regi och för detta ändamål får räkna med kostnader av övervägande driftkaraktär. Det framstår dock som angeläget att prövningen inom SIDA av sådana enskilda fredskårsinsatsers utformning och värde för mottagarlandet blir lika noggrann som beträffande andra ansökningar från enskilda organisationer och beträffande biståndsinsatser över huvud taget.

För bidrag till enskilda organisationer under budgetåret 1968/69 har SIDA, enligt vad utskottet inhämtat, med hänsyn till den avsedda breddningen av underlaget för bidragsbeslut numera beräknat ett medelsbehov av 7 milj. kr., dvs. 1 milj. kr. mer än som beräknades i SIDA:s anslagsfram-

ställning hösten 1967. Denna ökning ryms inom den anslagsram för fältverksamheten av 180 milj. kr. som föreslagits av Kungl. Maj:t.

Skulle ytterligare behov uppkomma under budgetåret på grund av ansökningar eller händelser som inte kan förutses nu, torde visst utrymme finnas för ytterligare medelsanvisning från Kungl. Maj:ts sida inom det föreslagna fältverksamhetsanslagets ram.

Mot denna bakgrund torde syftet i huvudsak vara tillgodosett med yrkandet i motionerna I: 865 och II: 1119 i vad avser en liberalisering av villkoren för bidrag till de frivilliga organisationernas verksamhet. Motsvarande torde väsentligen även gälla dels yrkandet i motionerna I: 866 och II: 1118 om förbättring av stödet till missionen och de humanitära organisationerna och omprövning av reglerna för den statliga bidragsgivningen, dels motionerna I: 851 och II: 1101 samt motionerna II: 142 och II: 1126 av liknande innebörd. De nämnda motionsyrkandena torde därför inte påkalla någon åtgärd från riksdagens sida.

Yrkandet i motionerna I: 865 och II: 1119 i vad avser anslag med 2 milj. kr. till frivilliga organisationers fredskårer avstyrks, då beloppet ingår som en del i den allmänna ökning av biståndsanslagen med 100 milj. kr. utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit, som förordats i ett annat yrkande i samma motioner, vilket utskottet tidigare behandlat och avstyrkt under punkten 5.

Motionerna I: 36 och II: 53 om bidrag till missionen och andra enskilda organisationer med ett belopp av 30 milj. kr. avstyrks liksom även motionen II: 143 rörande utredning av formerna för ett system av u-hjälp bestående i ett bidrag av skattemedel till organisationer, som bedriver verksamhet i u-länder finansierad av gåvomedel, för vilka givarna betalat skatt.

Beträffande stipendiat- och kursverksamhet anför utskottet följande med anledning av motionen II: 387. Med undantag för flyktingutbildningsprogrammet är den individuella stipendieringen från svensk sida numera i huvudsak begränsad till att dels avse fortbildning i form av specialstudier på kvalificerad akademisk nivå, dels utbildning av personal knuten till svenska fältprojekt. Bakom dessa regler ligger erfarenheten att utbildning i Sverige av personer från u-länder som saknar en solid grundutbildning av akademisk eller motsvarande art, kombinerad med praktisk erfarenhet inom vederbörande yrke, inte är lika ändamålsenlig som utbildning i hemlandet eller i vissa fall utbildning i tredje land, där språk- och andra anpassningssvårigheter inte lägger hinder i vägen för studiernas framgång. Avsteg från de numera tillämpade reglerna i detta hänseende befaras leda till olägenheter av både praktisk och principiell art.

Det förefaller utskottet av många skäl — inte minst administrativa — önskvärt att SIDA:s växande stöd till enskilda organisationers biståndsverksamhet får begränsas till de områden, som behandlats i det föregående, nämligen investering i byggnader, anskaffning av utrustning och startbidrag till täckande av vissa driftkostnader i mottagarländerna, och

inte knytas till så specifikt angivna objekt som stipendiering av enskilda personer eller kategorier av personer för studier i Sverige. Sådana mindre kostnadskrävande insatser borde, enligt utskottets mening, i stället kunna finansieras av de intresserade organisationerna själva, bl. a. med hänsyn till den vidgning av deras finansiella verksamhetsram som följer av bidragsgivningen från SIDA.

Mot denna bakgrund vill utskottet avstyrka den förevarande motionen.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motionerna I: 157 och II: 208 samt I: 866 och II: 1118 i vad de avser inrättandet av ett familjeplaneringsinstitut,
2. att riksdagen avslår motionerna I: 865 och II: 1119 i vad de avser uttalande om familjeplaneringen,
3. att riksdagen avslår motionerna I: 1 och II: 5 angående inrättandet av professur i u-landsfrågor,
4. att riksdagen avslår motionerna I: 157 och II: 208 samt I: 866 och II: 1118 i vad de avser målinriktad forskning,
5. att riksdagen avslår motionerna I: 849 och II: 1098 angående bioteknologisk forskning och proteinframställning,
6. att riksdagen avslår motionerna I: 868 och II: 1121 angående utredning om professur i u-landsfrågor,
7. att riksdagen avslår motionerna I: 865 och II: 1119 i vad de avser utredning om ett institut för u-ländernas marknadsplanering,
8. att riksdagen avslår motionerna I: 453 och II: 660 angående export av överskottslager av fisk,
9. att riksdagen avslår motionerna I: 55 och II: 52 angående bistånd till Vietnam,
10. att riksdagen avslår motionerna I: 865 och II: 1119 i vad de avser ytterligare medelsanvisning till Förenta Nationernas flyktingkommisariat (UNHCR) och Förenta Nationernas hjälporganisation för Palestina-flyktingar (UNRWA),
11. att riksdagen avslår motionerna I: 865 och II: 1119 i vad de avser medelsanvisning till utbildning av rhodesiska flyktingar,
12. att riksdagen avslår motionerna I: 36 och II: 53 angående bidrag till enskilda organisationer,
13. att riksdagen avslår motionerna I: 851 och II: 1101, II: 142, II: 1126, I: 865 och II: 1119 samt I: 866 och II: 1118, de fyra sistnämnda i vad de avser villkoren för bidrag till enskilda organisationer,
14. att riksdagen avslår motionen II: 143 angående kom-

pensation för beskattade gåvor till enskilda organisationer,

15. att riksdagen avslår motionerna I: 865 och II: 1119 i vad de avser medelsanvisning till frivilliga organisationers fredskårar,

16. att riksdagen avslår motionen II: 387 angående riktlinjerna för individuell stipendiering,

17. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 865 och II: 1119, såvitt nu är i fråga, till *Fältverksamhet* för budgetåret 1968/69 på driftbudgeten under tredje huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 180 000 000 kr.

10. Rekrytering och utbildning av fältpersonal samt informationsverksamhet (prop. nr 101, s. 87, 101—102, 110—112, 115—116)

Kungl. Maj:t har (punkt C 3, s. 110—112) föreslagit riksdagen att till Rekrytering och utbildning av fältpersonal samt informationsverksamhet för budgetåret 1968/69 anvisa ett reservationsanslag av 3 650 000 kr.

Anslagsrubriceringen är delvis ny, vilket sammanhänger med att det förutsatts att kostnaderna för informationsverksamheten från och med nästa budgetår inte skall belasta SIDA:s omkostnadsanslag utan anslagstekniskt sammanföras med det tidigare anslaget Rekrytering och utbildning av fältpersonal.

Anslagen under budgetåret 1967/68 har för dessa båda ändamål i gällande riksstat uppförts med 2 335 000 kr., varav 235 000 kr. för informationsverksamhet.

SIDA har i sin anslagsframställning för rekryterings- och utbildningsverksamheten begärt 3 050 000 kr. Nyrekryteringen av fältpersonal beräknas under budgetåret 1968/69 öka till sammanlagt ca 420 personer jämfört med en rekrytering av ca 340 personer som förutses under innevarande budgetår. Departementschefen har anslutit sig till denna SIDA:s beräkning av medelsbehovet. För informationsverksamhet har SIDA i sin anslagsframställning begärt 350 000 kr. Med anledning av senare inom SIDA gjorda bedömningar av medelsbehovet och av SIDA:s förutsättningar att möta den växande efterfrågan på informationsmaterial från främst skolor, intresseorganisationer och massmedia, har utrikesministern emellertid beräknat 600 000 kr. för informationsverksamhet. Utrikesministern pekar vidare på det samband som råder mellan den allmänna informationsverksamheten å ena sidan och rekryteringen och utbildningen av fältpersonal å den andra och som talat för en anslagsmässig sammankoppling mellan de båda ändamålen.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 864 av herr *Blomquist* och II: 1124 av fru *Sundberg* och herr *Wennerfors* vari bl. a. invändningar gjorts mot den i propositionen förutsatta överföringen av anslagsposten för information från SIDA:s omkostnadsanslag till det föreslagna anslaget Rekrytering och utbildning av fältpersonal samt informationsverksamhet och hemställts, dels att riksdagen till Rekrytering och utbildning av fältpersonal anvisar ett reservationsanslag av 3 050 000 kr. och till Styrelsen för internationell utveckling (SIDA) Omkostnader anvisar ett förslagsanslag av 2 745 000 kr., dels att Kungl. Maj:t låter utfärda bestämmelser om meritvärdering av utlandstjänstgöring i riktning med vad i motionerna anförts,

dels de likalydande motionerna I: 865 av herrar *Dahlén* och *Bengtson* samt II: 1119 av herrar *Hedlund* och *Wedén* vari hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen i anslutning till motionerna måtte begära en plan för ökad information kring u-ländernas problem,

dels motionen II: 663 av herr *Rubin m. fl* vari hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om åtgärder snarast för att hos allmänheten väcka intresse för biståndet till utvecklingsländerna, dels genom att utge en broschyr med i motionen angivet innehåll för distribution till alla hushåll, dels genom att vidtaga åtgärder i syfte att arrangera en internationell vecka med en omfattande landsinsamling i vilken staten fördubblar insamlat belopp.

Utskottet. SIDA:s nyrekrytering av personal för tjänstgöring inom svensk fältverksamhet och inom de internationella biståndsprogrammen har relativt sett avsevärt vidgats under de senaste åren. Ökningen har främst haft samband med uppbyggnaden av den svenska fredskårsverksamheten och med tillhandahållandet av s. k. biträdande experter till FN-programmen. Dessa nyare tjänstgöringsformer har öppnat möjligheter, som endast i ringa utsträckning fanns tidigare, att till biståndsverksamheten knyta yngre men med praktiska eller teoretiska kunskaper välutrustade personer, som står i början av sin yrkeskarriär och som normalt har det lättare än äldre personer både att lämna sina anställningar här hemma och att anpassa sig till de främmande arbetsvillkor som u-landstjänst innebär.

I förhållande till vad Sverige finansiellt satsar på biståndsverksamhet — och detta gäller framför allt de internationella biståndsprogrammen — framstår emellertid den svenska insatsen i form av rådgivare, administratörer, lärare, förmän, tekniker, ekonomer och annan expertis alltjämt som blygsam. Den snabba utbyggnad av den svenska biståndsverksamheten som förutses under de närmaste åren kommer att ytterligare accentuera rekryteringsbehovet. Såsom även påpekats i långtidsplanen behöver expertrekryteringen därför intensifieras och underlättas bl. a. genom en förstärkning av SIDA:s resurser för rekrytering och kompletteringsutbildning av fältperso-

nal men också genom särskilda åtgärder som faller inom andra myndigheters kompetensområden, inte minst inom det allmänna utbildningsväsendet. Utskottet tillstyrker därför den föreslagna anslagsökningen för SIDA:s rekryteringsverksamhet.

Det är uppenbart att det föreligger ett nära samband mellan rekryteringsansträngningarna och den informationsverksamhet som är avsedd att ge den svenska allmänheten en bättre u-landsorientering, att förmedla djupare kunskaper om och väcka intresse för u-ländernas situation och utvecklings-samarbetet. Utskottet finner det därför följdriktigt och motiverat att, såsom föreslagits av utrikesministern, också en anslagsteknisk sammankoppling sker mellan rekryterings- och informationsverksamheterna och har anledning anta att båda aktiviteterna kommer att gagnas av den närmare integration dem emellan som torde följa av den nya anordningen. Utskottet avstyrker därför motionerna I: 864 och II: 1124, såvitt nu är i fråga. (Samma motioners yrkanden rörande meritvärdering av u-landstjänstgöring kommer att behandlas av utskottet i annat sammanhang och anmälas för riksdagen vid ett senare tillfälle.)

Utskottet har bl. a. i utlåtanden till 1966 och 1967 års riksdagar uttalat sitt intresse för en förstärkt informationsverksamhet om u-ländernas och biståndsverksamhetens villkor. Det är därför glädjande att en relativt kraftig utbyggnad av SIDA:s informationsverksamhet nu förutskickats, och utskottet tillstyrker den medelsanvisning som föreslagits härför. Som förut antytts bör den intensifierade upplysningsverksamheten vara ägnad att både leda till gynnsammare betingelser för expertrekryteringen och skapa större förståelse och vidgat engagemang för den offentliga biståndsverksamheten hos den svenska allmänheten över huvud taget. Den senare aspekten blir allt viktigare under åren framöver, när utvecklingssamarbetet i enlighet med långtidsplanen kommer att göra anspråk på ett ständigt växande utrymme inom statsbudgeten.

En informationsverksamhet med denna syftning har — om än med begränsade resurser — sedan flera år bedrivits av SIDA och dess föregångare liksom av Svenska FN-förbundet, det senare med visst statsunderstöd. Den har på ett synnerligen värdefullt sätt kompletterats och stötts av många enskilda organisationer, exempelvis av folkrörelserna, de politiska organisationerna och missionen, och av såväl fasta som fria medarbetare i press, radio, television etc. Det är angeläget att den direkta och indirekta samverkan på opinionsbildningens och upplysningsverksamhetens område som finns mellan dessa frivilliga organisationer och personer å ena sidan och SIDA å den andra fortsätter och att den ytterligare breddas och fördjupas.

Av allt att döma arbetar den positiva och objektiva u-lands- och bistånds-informationen i vårt land under gynnsammare allmänna betingelser än i många andra länder, något som bl. a. framgår av att den ges ett förhållandevis stort utrymme i massmedia och i den allmänna debatten i övrigt. Intres-

set för dessa frågor har tilltagit starkt under senare år och är glädjande nog särskilt påfallande inom den yngre generationen. Å andra sidan har olika undersökningar visat att det alltjämt inom breda folklager — inom olika socialgrupper, utbildnings- och inkomstnivåer — dröjer kvar åtskilligt av bristande kunskaper och missuppfattningar om — eller likgiltighet inför — u-ländernas utvecklingsproblem och om biståndsverksamhetens innehåll, syften och arbetsbetingelser. En ökad, snabb, mångsidig, objektiv och intresseväckande informationsverksamhet på detta område har därför en utomordentligt viktig funktion att fylla, och statens ansvar i detta sammanhang består inte minst i att ställa lämpligt informationsunderlag till förfogande för den fria debatten och opinionsbildningen.

Liknande synpunkter har anförts i motionerna I: 865 och II: 1119 samt II: 663.

Vad angår sistnämnda motion kan det enligt utskottets mening inte rimligen anses vara en angelägenhet för riksdagen att ge detaljanvisningar om hur en intensifierad informationsverksamhet på detta område bäst skall bedrivas eller om det statliga stödet till enskilda organisationers insamlingar. Det bör i stället i första hand ankomma på SIDA och dess informationsenhet att — vid behov i samråd med utomstående intressenter och specialister — avgöra huruvida punktinsatser och kampanjer liknande de i motionerna ifrågasatta kan inrymmas i verksamheten och om de effektivt tjänar informationsverksamhetens grundläggande och långsiktiga syften. Motionen II: 663 avstyrks därför.

I motionerna I: 865 och II: 1119 åter har hemställts att riksdagen måtte begära en plan för ökad information kring u-ländernas problem. Utskottet vill med anledning härav och under hänvisning till vad som tidigare anförts i detta sammanhang uttala önskemålet att SIDA i samband med sin nästa anslagsframställning lägger fram förslag till en plan för en vidgad informationsverksamhet kring u-ländernas problem.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 864 och II: 1124, såvitt nu är i fråga, till *Rekrytering och utbildning av fältpersonal samt informationsverksamhet* för budgetåret 1968/69 på driftbudgeten under tredje huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 3 650 000 kr.,
2. att riksdagen i anledning av motionerna I: 865 och II: 1119, såvitt nu är i fråga, ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anför,
3. att riksdagen avslår motionen II: 663.

11. Styrelsen för internationell utveckling (SIDA): Avlöningar

Kungl. Maj:t har (punkt C 4, s. 113—115) föreslagit riksdagen att dels till Styrelsen för internationell utveckling (SIDA): Avlöningar för budgetåret 1968/69 anvisa ett förslagsanslag av 7 737 000 kr., dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vid styrelsen inrätta en tjänst som avdelningschef i Ce 2 och en tjänst som byråchef i Ce 1.

Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 6 188 000 kr.

I sin anslagsframställning, som i februari 1968 kompletterats med en särskild PM, har SIDA framhållit att den planerade ökningen av biståndsvolymen beräknas innebära behov av en jämförelsevis liten personalökning. Samtidigt har SIDA påpekat att en ökning av personalen allmänt måste i tiden föregå en tillväxt av biståndsvolymen. SIDA:s avlöningsanslag beräknas under 1967/68 behöva överskridas med ca 10 %. Den samlade personalstyrkan vid SIDA skulle därmed vid utgången av detta budgetår uppgå till 212, dvs. 58 personer fler än som motsvaras av antalet tjänster vid budgetårets ingång. I särskild framställning den 16 februari 1968 har SIDA hemställt om bemyndigande att överskrida anslagen för innevarande budgetår och om inrättande av tre byrådirektörstjänster.

För de närmaste budgetåren räknar SIDA med en mindre personalökning. Genom ökad delegering av detaljplanering och löpande administration till organ och personer utanför SIDA i Stockholm väntas insatserna successivt kräva mindre löpande administration i relation till medelsförbrukningen än hittills. SIDA:s egen kapacitet skulle därmed i stigande grad komma att ägnas åt planering, kontroll och resultatbedömning av utvecklingsbiståndet. En sådan inriktning av verksamheten skulle göra en successiv kvalitativ förstärkning behövlig, och mot denna bakgrund skulle andelen högre befattningar komma att öka bland de tjänster som beräknas tillkomma under de närmaste åren. Vidare räknar SIDA med ett ökat behov av personalutbildning och begär härför en ökning med 20 000 kr. till 50 000 kr. under budgetåret 1968/69.

För avlöningar och expertis har SIDA begärt 7 652 000 kr., vilket innebär en ökning med drygt 700 000 kr. i förhållande till den beräknade faktiska medelsförbrukningen under innevarande budgetår. Av medelsbehovet beräknas 7 227 000 kr. tas i anspråk för att vidmakthålla den personalstyrka som finns vid utgången av 1967/68 och för att tillgodose behovet av tillfälligt anlitad expertis. Återstoden, 425 000 kr., motsvarar den personalökning som SIDA anser sig behöva under 1968/69. SIDA föreslår att inom nämnda anslagsram inrättas en tjänst som avdelningschef, en tjänst som byråchef, två som avdelningsdirektör, en som assistent och två som biträden.

Utrikesministern ansluter sig till resonemanget att de senaste årens kraftiga personalökningar vid hemmaadministrationen bör möjliggöra för

SIDA att fullgöra sina uppgifter och planer för en stegring av biståndsvoly-
men under åren framöver utan en ytterligare personalökning av motsvarande
storlek. Behovet av personalförstärkning hålls tillbaka genom de administra-
tiva former som är på väg att utvecklas. SIDA:s roll kommer i stigande grad
att avse planering och styrning av biståndsinsatser samt utarbetande av
underlag för statsmakternas beslut i biståndsfrågor. En successiv kvalitativ
förstärkning av SIDA:s personella resurser är då påkallad. SIDA:s förslag
om inrättande av vissa tjänster för personal i ledande ställning tillstyrks av
utrikesministern så till vida att han förordar inrättandet av en personlig
tjänst som avdelningschef i Ce 2 för nuvarande chefen för tredje avdelningen
Sixten Heppling liksom även inrättandet av en tjänst som byråchef i Ce 1.
I övrigt har medel beräknats i enlighet med förslaget i SIDA:s anslagsfram-
ställning samt därutöver medel för två tjänster som byrådirektör med an-
ledning av SIDA:s särskilda framställning den 16 februari 1968.

Utskottet får med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställa

1. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att vid styrel-
sen för internationell utveckling inrätta en tjänst som av-
delningschef i Ce 2 och en tjänst som byråchef i Ce 1,

2. att riksdagen till *Styrelsen för internationell utveck-
ling (SIDA): Avlöningar* för budgetåret 1968/69 på drift-
budgeten under tredje huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag
av 7 737 000 kr.

12. Styrelsen för internationell utveckling (SIDA): Omkostnader

Kungl. Maj:t har (punkt C 5, s. 115—116) föreslagit riksdagen att till Sty-
relsen för internationell utveckling (SIDA): Omkostnader för budgetåret
1968/69 anvisa ett förslagsanslag av 2 145 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 1 915 000 kr. Av sist-
nämnda belopp är 235 000 kr. avsett för informationsverksamhet.

SIDA har i sin anslagsframställning föreslagit att omkostnadsanslaget
höjs till 2 495 000 kr. Därav skulle 350 000 kr. avse informationsverksamhet.
Kungl. Maj:t har emellertid (se punkt 10 ovan) beräknat medel för denna
under det omrubricerade anslaget Rekrytering och utbildning av fältperso-
nal samt informationsverksamhet. I övrigt hänför sig den föreslagna ök-
ningen huvudsakligen till posterna Reseersättningar och Expenser.

I de likalydande motionerna I: 864 av herr *Blomquist* och II: 1124 av fru
Sundberg och herr *Wennerfors* har hemställts, såvitt nu är i fråga, att riks-
dagen till Styrelsen för internationell utveckling (SIDA): Omkostnader för
budgetåret 1968/69 anvisar ett förslagsanslag av 2 745 000 kr.

Utskottet får under hänvisning till vad som anförts under punkten 10 avstyrka motionerna såvitt nu är i fråga. Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 864 och II: 1124, såvitt nu är i fråga, till *Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)*: *Omkostnader* för budgetåret 1968/69 på driftbudgeten under tredje huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 2 145 000 kr.

Finansiellt utvecklingsbistånd

(prop. nr 101, s. 117—127)

Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bil. 9 littera G) beräknat medel till finansiellt utvecklingsbistånd, har Kungl. Maj:t i bilaga 2 till propositionen nr 101 under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden den 15 mars 1968 och i anslutning till den i propositionens huvud-del föreslagna långtidsplanen för det statliga utvecklingsbiståndet framlagt förslag rörande bl. a. de anslag under sjunde huvudtiteln som avser finansiellt utvecklingsbistånd.

I anslutning härtil har Kungl. Maj:t i propositionen nr 102 under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden den 5 april 1968 framlagt förslag rörande bl. a. Sveriges anslutning till en internationell överenskommelse rörande en allmän ökning av Internationella utvecklingsfonden IDA:s kapital.

13. **Multilateralt finansiellt utvecklingsbistånd** (prop. nr 101, s. 53—59, 96—99, 117—122)

Propositionerna. Kungl. Maj:t har i propositionen nr 101 (punkten G 1, s. 117—122) bl. a. föreslagit riksdagen att till Multilateralt finansiellt utvecklingsbistånd för budgetåret 1968/69 anvisa ett reservationsanslag av 112 672 000 kr.

Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 69 980 000 kr. och utnyttjas för bidrag till Internationella utvecklingsfonden (IDA), Internationella livsmedelsprogrammet (WFP) och Asiatiska utvecklingsbanken. Under nästa budgetår avses anslaget jämväl täcka kostnaderna för svenska leveranser i enlighet med 1967 års konvention om livsmedelshjälp.

Internationella utvecklingsfonden (IDA)

I propositionen nr 101 (s. 118—119) lämnar föredraganden en redogörelse för de överväganden och förhandlingar om en påfyllnad av IDA:s kapitalresurser avseende den treåriga bidragsperioden 1968/69—1970/71, som på-

gått sedan hösten 1966 och som lett till en principöverenskommelse i början av detta år. Sveriges ordinarie bidrag till IDA för vart och ett av de tre budgetåren skulle enligt överenskommelsen uppgå till ca 42 milj. kr. Mot bakgrund av att de senaste budgetårens svenska bidrag uppgått till totalt nära 52 milj. kr. (varav hälften som ordinarie och andra hälften som extra bidrag) och av att Sverige under förhandlingsskedet stött förslag om en väsentligt högre påfyllnadsnivå än som nu överenskommits, förordar föredraganden att Sverige även under den kommande bidragsperioden lämnar extra-bidrag till IDA och att de totala bidragen successivt stegras i enlighet med vad som förutsatts i långtidsplanens anslags- och utfästelseram för budgetåren 1968/69—1970/71 (jfr under punkten 6 ovan) och fördelas med drygt 72 milj. kr. på budgetåret 1968/69, ca 88 milj. kr. på budgetåret 1969/70 och ca 104 milj. kr. på budgetåret 1970/71.

I propositionen nr 102 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att godkänna Sveriges anslutning till den internationella uppgörelse om IDA:s allmänna kapitalökning, som blivit slutgiltig efter avlåtandet av propositionen nr 101. Därvid förutsätts att Sverige avger en officiell förbindelse rörande den del av de förutsedda svenska bidragen som hänför sig till bidragsmålet för IDA av 1,2 miljard dollar för treårsperioden 1968/69—1970/71, vilket den internationella uppgörelsen avser. Denna del av de svenska IDA-bidragen uppgår årligen till 9 880 000 dollar eller sammanlagt 29 640 000 dollar under hela perioden.

Genom de båda propositionerna nr 101 och 102 har Kungl. Maj:t beträffande bidrag till Internationella utvecklingsfonden sålunda föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att avge en officiell förbindelse om bidrag till IDA med sist angivna belopp, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidta erforderliga åtgärder för att lämna sammanlagda (ordinarie plus extra) bidrag till IDA för åren 1968/70 motsvarande 51 milj. dollar, fördelade med 14 milj. dollar på budgetåret 1968/69, 17 milj. dollar på budgetåret 1969/70 och 20 milj. dollar på budgetåret 1970/71.

Internationella livsmedelsprogrammet (WFP)

Enligt tidigare gjord utfästelse skall Sveriges bidrag till WFP under budgetåret 1968/69 i form av livsmedelssändningar och kontanter uppgå till det beräknade motvärdet av 3 milj. dollar eller 15 660 000 kr. För WFP:s nya tvååriga bidragsperiod 1969—1970 har från svensk sida tidigare i år med förbehåll för riksdagens godkännande utfästelse lämnats om samma bidrag för vart och ett av åren. Kungl. Maj:t föreslår i propositionen nr 101 att riksdagen godkänner nämnda villkorliga utfästelse. Enligt föredraganden kan en höjning av den svenska bidragsutfästelsen bli aktuell i ljuset av den utveckling WFP kan komma att undergå.

1967 års konvention om livsmedelshjälp

Sverige anslöt sig föregående år med höstriksdagens godkännande till 1967 års internationella konvention om livsmedelshjälp, som innebär att anslutna stater under en treårsperiod (budgetåren 1968/69—1970/71) skall leverera spannmål till u-länder till en sammanlagd kvantitet av 4,5 milj. ton. Sveriges årliga andel därav utgör 54 000 ton och bör i enlighet med de riktlinjer som godkändes av höstriksdagen utgå i form av svenskt vete. Kostnaden härför per budgetår har beräknats till 18 milj. kr. Utöver sina förpliktelser enligt konventionen har förutsatts att Sverige även bör svara för frakt- och administrationskostnader i samband med spannmålsleveranserna. Dessa kostnader har för nästa budgetår beräknats belöpa sig till 4 milj. kr. För en kanalisering av den svenska spannmålshjälpen genom Internationella livsmedelsprogrammet (WFP) talar enligt föredraganden såväl praktiska som principiella skäl. Kungl. Maj:t föreslår i enlighet härmed att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att med WFP träffa överenskommelse om administrationen av den svenska livsmedelshjälpen enligt 1967 års konvention.

Motionerna. I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 98 av herr Nyman m. fl. och II: 144 av herr Rimmerfors vari hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om en undersökning av möjligheterna att vid bidrag i form av pengar för livsmedel eller in natura från vårt eget land och från internationella organisationer till bidraget fogas vissa villkor om tillfredsställande lagrings- och transportförhållanden som garanterar livsmedlens kvalitet,

dels de likalydande motionerna I: 865 av herrar Dahlén och Bengtson samt II: 1119 av herrar Hedlund och Wedén vari hemställt, såvitt nu är i fråga, dels att riksdagen måtte besluta att utöver vad som föreslagits i propositionerna 101 och 102 lämna ytterligare bidrag till Internationella utvecklingsfonden (IDA) för nästa budgetår med 15 600 000 kr. (3 milj. dollar) samt till Internationella livsmedelsprogrammet med 21 000 000 kr. (4 milj. dollar), dels att riksdagen med anledning av motionerna måtte uttala att Sverige bör ta initiativet till en miljardfond för livsmedelshjälp samt att Sverige om en sådan inrättas skall bidra med 100 milj. kr. årligen till denna fond,

dels motionen II: 1123 av fru Sjövall m. fl. vari hemställt, att riksdagen måtte besluta att av de 114 milj. kr., som under treårsperioden 1968/71 föreslagits skola ställas till Internationella livsmedelsprogrammets förfogande, innehålls 10 milj. kr. för livsmedelsforskning i svensk regi, av vilket belopp 5 milj. kr. anvisas som reservationsanslag budgetåret 1968/69, samt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller att en särskild nämnd eller särskilt forskningsråd inrättas för att handlägga denna forskning.

Utskottet. I samband med sin behandling av punkten 5 rörande anslags- och planeringsram för budgetåren 1968/69—1970/71 har utskottet uttalat sig för ett antagande av de förslag rörande anslag och utfästelser till de internationella biståndsprogram varom nu är fråga. Under samma punkt har utskottet avstyrkt det i motionerna I: 865 och II: 1119 framförda yrkandet om en ökning av det statliga biståndet under nästa budgetår med 100 milj. kr. mer än vad Kungl. Maj:t föreslagit. I konsekvens härmed avstyrker utskottet även det i samma motioner framställda yrkandet om sådana extrabidrag till Internationella utvecklingsfonden (IDA) och Internationella livsmedelsprogrammet (WFP) som med 15,6 resp. 21 milj. kr. överstiger Kungl. Maj:ts förslag rörande IDA och WFP. Utskottet vill i sammanhanget erinra om att den i propositionerna föreslagna extra bidragsgivningen till IDA för budgetåret 1968/69 överstiger Sveriges avtalsenliga ordinarie bidrag till utvecklingsfonden med mer än hälften och att extrabidrag även förutsatts utgå under de båda följande budgetåren och vid varje tillfälle stiga med ytterligare 3 milj. dollar. Såvitt nu kan bedömas blir de svenska extrabidragen till IDA därmed vida större än något annat lands. Utskottet har för övrigt med tillfredsställelse noterat att systemet med extrabidrag till IDA, varom Sverige varit ensamt i många år, nu till sist fått viss efterföljd från ett antal andra länders sida, såsom framgår av föredragande statsrådets redogörelse i propositionen nr 102.

Beträffande yrkandet i samma motioner om ett svenskt initiativ för att åstadkomma en internationell fond för livsmedelshjälp med årliga bidragstillskott av storleksordningen 1 miljard dollar, dvs. drygt 5 miljarder kr. varav Sverige skulle årligen bidra med 100 milj. kr., dvs. knappt 2 %, vill utskottet erinra om att motionsyrkanden av samma innebörd framförts tidigare under en rad av år. Utskottet har i dessa sammanhang uttalat förståelse för det bakomliggande allmänna syftet, dock utan att binda sig för någon viss storleksordning eller visst arrangemang för en ökad multilateral livsmedelshjälp. En rad förslag och utredningar rörande dels livsmedelshjälp och dels bistånd till u-ländernas egen livsmedelsproduktion är f. n. föremål för ingående uppmärksamhet inom en rad internationella organ såsom FN, FAO, WFP, Världsbanken och OECD. Av de undersökningar som gjorts har man dock kunnat dra slutsatsen att tanken på en multilateral livsmedelsfond av den förordade storleksordningen i varje fall hittills inte varit realistisk, främst på grund av att de större livsmedelsproducerande och biståndsgivande länderna i så hög grad visat sig obenäga att gå samman om en multilateral ordning på detta område. I detta sammanhang bör dock erinras om att 1967 års konvention om livsmedelshjälp innebär att spannmål från olika givarländer till ett sammanlagt årligt värde av ca 1 500 milj. kr. kunnat inordnas i ett multinationellt bidragssammanhang. Det har under senare tid vidare förmärkts en stark tendens både inom de internationella organen och de enskilda givarländerna — däribland även Sverige —

att vid sidan av livsmedelshjälpen lägga en ökad emfas vid biståndsåtgärder som syftar till att utveckla u-ländernas egna förutsättningar för ökad livsmedelsproduktion (jfr under punkten 4 ovan).

Till sommarens möte med FN:s ekonomiska och sociala råd (ECOSOC) väntas en omfattande studie bli framlagd, som på rådets uppdrag och på FN:s generalsekreterares vägnar varit under utarbetande i två års tid och som skall ange olika tänkbara vägar till och former för en väsentligt utökad multilateral livsmedelshjälp. För rapporten i fråga har FN-sekretariatet konsulterat andra berörda internationella organ och olika medlemsländer. Sverige har i detta liksom i flera andra sammanhang manifesterat ett starkt intresse för FN-utredningens syften och sökt bidra till framgång för dess strävanden. Sverige har också förordat att man vid realiserandet av utredningens ändamål bygger på det internationella livsmedelsprogram som redan finns inom FN-systemets ram och sålunda inte går in för att tillskapa någon ytterligare administration vid sidan av WFP för den utbyggda multilaterala livsmedelshjälp som må komma att föreslås. I detta läge finner utskottet inte anledning tillstyrka motionerna I: 865 och II: 1119 såvitt nu är i fråga.

Det i motionen II: 1123 framförda yrkandet av innebörden, att 10 milj. kr. av det belopp om sammanlagt 114 milj. kr., som av Kungl. Maj:t föreslagits bli ställda till internationella livsmedelsprogramms förfogande under treårsperioden 1968/69—1970/71, innehålls och i stället används för livsmedelsforskning i svensk regi, ser sig utskottet nödsakat avstyrka redan av det skälet att hela det angivna beloppet om 114 milj. kr. motsvaras av gjorda utfästelser gentemot WFP resp. åtaganden under 1967 års spannmålskonvention. I konsekvens härmed avstyrks även övriga yrkanden i motionen II: 1123. Beträffande livsmedelsforskning i övrigt får utskottet hänvisa till sina uttalanden under punkten 9 ovan.

Vad beträffar yrkandet i motionerna I: 98 och II: 144 har utskottet erhållit uppgifter som omvittnar att alla krav, som rimligen kan uppställas när det gäller kontrollen av att livsmedels- och liknande hjälpsändningar kommer fram till distributionscentra och de hjälpbehövande i u-länderna i oskadat skick, redan är tillgodosedda inom det svenska biståndsprogrammet. Detta gäller för övrigt även andra varusändningar, exempelvis av konstgödsel och skolbokspapper. Den kontroll av lagrings- och transportförhållanden som sker i dessa sammanhang torde i de flesta fall vara både effektivare och smidigare än att enbart i avtal uppställa specifika villkor för gåvornas hantering och omhändertagande. Också inom den verksamhet som bedrivs av Internationella livsmedelsprogrammet torde alla rimliga försiktighetsåtgärder vidtas för att livsmedelssändningarna inte skall gå till spillo genom ovarsamhet eller avsaknad av nöjaktiga lagringsanordningar. Kraven på detta område får dock givetvis inte drivas så långt att de i praktiken utestänger nödlidande länder med exempelvis sämre klimatiska och hygie-

niska förhållanden från livsmedelshjälp över huvud taget. De stora bristerna på lagringsområdet vartill motionärerna hänvisar torde framför allt avse omhändertagandet av de livsmedel och inte minst den spannmål som produceras inom u-länderna själva. Detta utgör en av anledningarna till att en inte obetydlig del av det svenska utvecklingsbiståndet inriktats just på att skapa bättre lagringsförhållanden för spannmål i exempelvis Indien och Pakistan. Någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionerna I: 98 och II: 144 synes mot denna bakgrund inte påkallad, varför de avstyrks.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 102 bemyndigar Kungl. Maj:t att till Internationella utvecklingsfonden (IDA) avge en officiell förklaring av innebörd att Sverige, på villkor och sätt som angetts i statsrådsprotokollet över finansärenden den 5 april 1968, förbinder sig att inom ramen för överenskommelsen om påfyllnad av Internationella utvecklingsfondens resurser för perioden 1968/69—1970/71 lämna bidrag till fonden med ett sammanlagt belopp motsvarande 29 640 000 dollar,

2. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 101 och med avslag å motionerna I: 865 och II: 1119, såvitt nu är i fråga,

- a) bemyndigar Kungl. Maj:t att vidta erforderliga åtgärder för att lämna bidrag till Internationella utvecklingsfonden för åren 1968—1970 motsvarande sammanlagt 51 000 000 dollar, fördelade med 14 000 000 dollar på budgetåret 1968/69, 17 000 000 dollar på budgetåret 1969/70 och 20 000 000 dollar på budgetåret 1970/71,

- b) godkänner Sveriges utfästelse att till Internationella livsmedelsprogrammet för vart och ett av åren 1969 och 1970 lämna bidrag i form av livsmedel och kontanter motsvarande 3 000 000 dollar,

3. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 101 bemyndigar Kungl. Maj:t att träffa överenskommelse med Internationella livsmedelsprogrammet om administrationen av Sveriges livsmedelshjälp enligt 1967 års konvention om livsmedelshjälp,

4. att riksdagen avslår motionen II: 1123 angående livsmedelsforskning,

5. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 101 och med avslag å motionerna I: 865 och II: 1119, såvitt nu är i fråga, till *Multilateralt finansiell utvecklingsbistånd* för budgetåret 1968/69 på driftbudgeten

under sjunde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 112 672 000 kr.,

6. att riksdagen avslår motionerna I: 98 och II: 144 angående villkor i samband med livsmedelshjälp,

7. att riksdagen avslår motionerna I: 865 och II: 1119 i vad de avser en miljardfond till livsmedelshjälp och svenska bidrag till en sådan fond.

14. Bilateralt finansiellt utvecklingsbistånd (prop. nr 101, s. 78—82, 82—87, 99—100, 122—126)

Propositionen. Kungl. Maj:t har (punkten G 2, s. 126) föreslagit riksdagen att till Bilateralt finansiellt utvecklingsbistånd för budgetåret 1968/69 anvisa ett reservationsanslag av 105 000 000 kr.

Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 125 000 000 kr. Anslaget har hittills — förutom utvecklingskrediter samt projektförberedelser och projektkontroll i anslutning därtill — även utnyttjats för gåvobistånd i form av varor och tjänster. Detta gåvobistånd avses från och med nästa budgetår ingå i fältverksamhetsanslaget under tredje huvudtiteln (se ovan under punkten 9).

SIDA har i sin anslagsframställning (prop. s. 78—82) begärt ett anslag till utvecklingskrediter av 125 milj. kr. och inom denna ram beräknat 5 milj. kr. för projektförberedelser och kontroll i anslutning till krediterna, därav 1,5 milj. kr. för projektförberedelser i trängre bemärkelse, 2 milj. kr. för projektering samt 1,5 milj. kr. för särskilda rådgivare och tillfälliga konsulter.

Föredragande statsrådet redogör för aktuella kreditprojekt i bl. a. Tunisien, Kenya, Pakistan, Indien, Tanzania och Turkiet. SIDA har i sin anslagsframställning föreslagit en påfyllnad av den svenska utvecklingsfonden för Latinamerika, som förvaltas av Interamerikanska utvecklingsbanken. Fonden, som uppgår till 5 milj. dollar, väntas inom kort bli tagen helt i anspråk. Sedan anslagsframställningen gjordes har emellertid en väsentlig ändring av riktlinjerna för bankens verksamhet vidtagits i det att banken frångått principen om fri upphandling till av banken finansierade projekt. Föredragande statsrådet säger sig med anledning härav f. n. inte vara beredd att ta ställning till en påfyllnad av den svenska fonden.

I propositionen har förutsatts en fortsatt samverkan med Världsbanken/IDA i form av ytterligare s. k. samfinansieringsoperationer. Mot bakgrund av den besvärliga skuldsituation som många u-länder befinner sig i, bör man överväga att, då omständigheterna så motiverar, tillämpa de synnerligen »mjuka» villkor som allmänt gäller för IDA:s krediter även vid svensk kredit-

finansiering som inte avser parallellfinansiering med IDA. Föredraganden biträder vidare SIDA:s förslag att riksdagens bemyndigande inhämtas för svensk medverkan i internationella skuldkonsolideringsaktioner, dvs. överenskommelser om betalningsanstånd.

SIDA har i sin anslagsframställning föreslagit, att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens bemyndigande att ingå kreditåtaganden till ett sammanlagt belopp för vart och ett av de tre budgetåren som, inklusive tidigare åtaganden, inte överstiger anslagsbeloppet för det budgetår då åtagande görs. Härvid skulle något förbehåll gentemot låntagaren inte behöva göras om att riksdagen anvisar erforderliga medel. Föredragande statsrådet tillstyrker en sådan utvidgning av redan gällande åtagandefullmakt med den ändringen att för det sista av de tre åren inte mer än hälften av det aktuella anslagsbeloppet skall tas i anspråk. Med hänvisning till den möjlighet som den förordade utvidgningen av bemyndigandet att göra kreditåtaganden i avräkning mot framtida anslag erbjuder, torde enligt föredraganden ett anslagsbelopp om 105 milj. kr. möjliggöra lämnande av nya utvecklingskrediter nästa budgetår i en omfattning som motsvarar SIDA:s aktuella planering.

Motionerna. I de likalydande motionerna I: 865 av herrar *Dahlén* och *Bengtson* samt II: 1119 av herrar *Hedlund* och *Wedén* har hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen måtte dels till Svenska utvecklingsfonden för Latinamerika anvisa 13 000 000 kr. (2,5 milj. dollar) samt därvid uttala vad i motionerna sägs om tillstånd för den Interamerikanska utvecklingsbanken att uppta ett obligationslån på den svenska marknaden, dels till utvecklingskrediter utöver vad regeringen föreslagit anvisa ytterligare 10 000 000 kr., dels ock under hänvisning till vad i motionerna anförs om inrättande av en förinvesteringsfond bevilja ett anslag till denna med 5 000 000 kr.

Utskottet. Beträffande den svenska utvecklingsfonden för Latinamerika har föredragande statsrådet under hänvisning till Interamerikanska utvecklingsbankens nya, restriktiva upphandlingspolitik sagt sig för närvarande inte vara beredd att ta ställning till en påfyllnad av fonden. Fondens resurser (5 milj. dollar) beräknas inom en nära framtid bli tagna helt i anspråk för en samfinansiering med banken, under vars förvaltning fonden står. Omständigheten att banken ensidigt beslutat att i varje fall tills vidare frångå principen om fri upphandling till av banken finansierade projekt synes väsentligt ha rubbat de förutsättningar, på vilka beslutet om fondens inrättande vilade. Sverige har i internationella sammanhang konsekvent hävdat utvecklingsbiståndets obundenhet till leveranser från givarlandet och samtidigt slagit vakt om principen om fri internationell anbudsgivning vid upphandling till projekt som finansieras av multilaterala institutioner och biståndsprogram. De nya reglerna innebär i stort sett och med någon förökning att varje utomstående land för att kunna komma i fråga som leveran-

tör till bankfinansierade projekt i ett antal valfria former måste ställa finansiella resurser till bankens förfogande i en utsträckning som helt motsvarar den faktiska upphandling som skett i vederbörande land ända från tiden för bankens tillkomst. De svenska leveranserna under denna tid har uppgått till inemot 10 milj. dollar. Utskottet har erfarit att Sverige liksom andra av de nya reglerna likaledes drabbade länder både inbördes och i kontakter med banken undersöker möjligheterna att förmå banken till en återgång till de liberalare principer som förut tillämpades eller att åtminstone åstadkomma modifikationer i reglernas tillämpning.

Utskottet anser sig i detta läge inte ha möjlighet att förordna någon bestämd handlingslinje men vill uttala sitt stöd för de ansträngningar som görs för att hävda den fria upphandlingens princip, vilken bäst torde tjäna mottagarländernas intressen.

Under hänvisning till sitt ställningstagande vid punkten 5 avstyrker utskottet motionerna I: 865 och II: 1119 i vad de avser medelsanvisning till utvecklingsfonden.

Även yrkandet i nämnda motioner om ytterligare medelsanvisning till utvecklingskrediter anser sig utskottet under hänvisning till sitt ställningstagande vid punkten 5 böra avstyrka.

Vad beträffar samma motionärers yrkande rörande inrättandet av och anslag till en fond för s. k. förinvesteringsstudier i enlighet med den framställning härom som gemensamt gjorts av Sveriges allmänna exportförening och Sveriges industriförbund (se s. 40—41 i prop. 101), vill utskottet erinra om departemenschefens uttalande att behovet av stöd till studier av det slag som berörts i framställningen redan till en del tillgodoses inom ramen för den nuvarande biståndsverksamheten i form av uppdrag till svenska konsultföretag i samband med projektförberedelser och projektkontroll i anslutning därtill. En viss del av anslagsbeloppet för utvecklingskrediter beräknas regelmässigt för sådana ändamål. Några remissorgan, som haft anledning yttra sig över de båda organisationernas framställning, har pekat på vissa brister i förslaget, som inte gör det godtagbart i den utformning som förutsatts. Utskottet delar de synpunkter som därvid kommit till uttryck och vill särskilt erinra om riksbanksfullmäktiges uttalande att det — för att den föreslagna fonden över huvud taget skall inräknas i biståndet — fordras att den inte huvudsakligen blir en form av subventionering av svenska undersökningar och etableringar utomlands som i vilket fall som helst skulle ha kommit till stånd av rent affärsmässiga skäl eller vilkas utvecklings-effekt är obetydlig. Yrkandet i motionerna I: 865 och II: 1119 om medelsanvisning till en förinvesteringsfond avstyrks alltså.

I övrigt vill utskottet uttala sin anslutning till de riktlinjer för det bilaterala finansiella utvecklingsbiståndet som förordats av föredraganden, däribland en vidgad tillämpning för svenskt vidkommande — när omständigheterna motiverar det — av de särskilt »mjuka» villkor som gäller för IDA-

krediter och möjligheten av svensk medverkan i internationella skuldkon-solideringsaktioner avseende sådana mottagarländer som råkat eller kan råka i en särskilt besvärlig skuldbetalningssituation.

1966 och 1967 års riksdagar har bemyndigat Kungl. Maj:t att med förbe-håll för erforderlig medelsanvisning från riksdagens sida ingå förhands-åtaganden om utvecklingskrediter avseende de närmast följande tre—fem budgetåren med ett belopp motsvarande högst hälften av de då aktuella an-slagsbeloppen för vart och ett av budgetåren i fråga. Kungl. Maj:t har nu föreslagit att den gällande åtagandefullmakten i stället utformas så att kre-ditåtaganden för de närmast efterföljande tre åren får göras till ett sam-manlagt belopp som för de första två åren fullt ut motsvarar det löpande budgetårets anslagsbelopp och för det tredje året hälften därav. Härvid skulle något förbehåll för medelsanvisning från riksdagens sida inte be-höva göras i avtalen med låntagarna. Utskottet tillstyrker en sådan ändring av riksdagens tidigare bemyndigande att göra kreditåtaganden i avräkning mot framtida anslag, vilka i enlighet med den i långtidsplanen förordade anslags- och planeringsramen (jfr punkten 6 ovan) förutsätts kontinuerligt bli ökade från år till år med i planen angivna minimibelopp.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motionerna I: 865 och II: 1119 i vad de avser medelsanvisning till Svenska utvecklingsfon-den för Latinamerika samt uttalande om tillstånd för In-teramerikanska utvecklingsbanken att uppta ett obligations-lån i Sverige,

2. att riksdagen avslår motionerna I: 865 och II: 1119 i vad de avser medelsanvisning till utvecklingskrediter,

3. att riksdagen avslår motionerna I: 865 och II: 1119 i vad de avser inrättande av och medelsanvisning till en för-investeringsfond,

4. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 865 och II: 1119, såvitt nu är i fråga, till *Bilateralt finansiellt utvecklingsbistånd* för bud-getåret 1968/69 på driftbudgeten under sjunde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 105 000 000 kr.,

5. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag god-känner vad i statsrådsprotokollet anförts beträffande de allmänna riktlinjerna för bilateralt finansiellt utvecklings-bistånd.

Kommersiellt utvecklingsbistånd

(prop. nr 101, s. 28—40, 128—132)

15. Investeringsgarantier

Propositionen. I bilaga 3 till propositionen nr 101 har Kungl. Maj:t, under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden den 15 mars 1968 och i anslutning till den i propositionens huvuddel föreslagna långtidsplanen för det statliga utvecklingsbiståndet, föreslagit riksdagen att dels godkänna de av handelsministern därvid förordade riktlinjerna för statliga garantier för investeringar i u-länderna, dels medge att staten intill ett belopp om 400 milj. kr. åtar sig betalningsansvar i form av garanti för investeringar i u-länder.

I propositionen erinras om att man i flera industriländer infört nationella garantier mot s. k. politiska risker för investeringar i u-länder, såsom risker för nationalisering, expropriation och transfereringshinder. Inom Världsbanken arbetar man sedan några år på att få till stånd ett multilateralt system avseende i stort sett samma risker som de nationella systemen. På svensk sida har ansetts att upprättandet av ett multilateralt investeringsgarantisystem skulle innebära stora fördelar, men det synes inte realistiskt att räkna med att diskussionerna härom skall leda till positivt resultat inom den närmaste tiden.

Utformningen av ett svenskt garantisystem har behandlats i en inom finansdepartementet upprättad promemoria (prop. s. 30—34), som remissbehandlats (prop. s. 34—40). Flertalet remissorgan har tillstyrkt införandet av ett svenskt investeringsgarantisystem.

Chefen för handelsdepartementet anför i propositionen, att han finner det motiverat att ett nationellt svenskt system inrättas, men framhåller samtidigt vikten av att genomförandet sker på ett sätt som inte försvårar systemets senare infogande i ett multilateralt system. Ett svenskt garantisystem måste ansluta till de allmänna målen för biståndspolitik, varför endast investeringar som klart kan väntas bidra till den ekonomiska utvecklingen i ett u-land bör stödjas inom ramen för ett sådant system. En grundläggande förutsättning är å ena sidan att investeringsprojektet av värdlandet betraktas som utvecklingsfrämjande och överensstämmer med landets utvecklingsplan och å andra sidan att det investerande företaget ger de anställda tillfredsställande anställnings- och arbetsvillkor och visar en positiv inställning till fackföreningsverksamhet inom företaget.

I departementspromemorian har framhållits att det i konsekvens med den starka betoningen av de biståndspolitiska aspekterna förefaller naturligt att garantiverksamheten till en början avser enbart huvudmottagarländerna

för det svenska biståndet. På basis av vunna erfarenheter av systemets tillämpning skulle man senare kunna få anledning diskutera en utvidgning av garantigivningen till att avse investeringar även i andra u-länder.

Flertalet remissorgan har framfört erinringar mot den i departementspromemorian förordade länderbegränsningen och ifrågasatt värdet av ett så utformat garantisystem. Departementschefen säger sig dock inte kunna dela uppfattningen att garantisystemets inriktning på huvudmottagarländerna skulle innebära en långtgående inskränkning av systemet och erinrar om att huvudmottagarländerna för svenskt bistånd omfattar mer än hälften av u-ländernas befolkning. Vidare framhålls att den utredning som skall föregå beviljandet av ev. investeringsgaranti måste bli relativt ingående och därför kräva omfattande kännedom om det tilltänkta värdlandet, ett krav som f. n. bäst kan tillgodoses när det gäller huvudmottagarländerna.

Som följd härav förordas i propositionen att det nya systemet allmänt sett byggs upp successivt under beaktande av vunna erfarenheter och att systemet under uppbyggnadsskedet koncentreras till huvudmottagarländerna. När vissa erfarenheter senare vunnits bör den administrerande myndigheten — som föreslås bli exportkreditnämnden — ges möjlighet att lämna investeringsgarantier även i andra länder.

Garantierna bör enligt propositionen avse endast direkta investeringar och därmed jämförliga transaktioner och avse endast politiska risker. Investerares självrisk bör vara lägst 10 %. De garantiavtal som sluts bör klart ange de villkor som gäller för återkallande av en lämnad garanti. Garantitidens längd bör i regel inte överstiga 15 år men undantagsvis kunna utsträckas till högst 20 år.

Exportkreditnämndens beredning av hithörande ärenden bör ske i samråd med SIDA, och en representant för biståndsmyndigheten bör delta i nämndens prövning av dessa ärenden.

Det garantibelopp för vilket staten kan åta sig betalningsansvar bör vara av en sådan storlek att det medger prövning av ett rikt urval investeringsprojekt. Det rambelopp som föreslagits för att säkra utrymmet för en sådan garantigivning är 400 milj. kr.

Motionerna. I detta sammanhang har utskottet behandlat följande motioner, nämligen

dels de likalydande motionerna I: 865 av herrar *Dahlén* och *Bengtson* samt II: 1119 av herrar *Hedlund* och *Wedén* vari hemställt, såvitt nu är i fråga, att investeringsgarantier i princip skall kunna gå till alla u-länder,

dels de likalydande motionerna I: 866 av herr *Holmberg m. fl.* och II: 1118 av herr *Bohman m. fl.* vari hemställt, såvitt nu är i fråga, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att investeringsgarantier i princip skall kunna beviljas i alla u-länder,

dels de likalydande motionerna I: 870 av herr *Werner* och II: 1120 av herr *Hermansson m. fl.* vari hemställt, att riksdagen måtte avslå det i Kungl. Maj:ts proposition nr 101 föreslagna systemet med statliga garantier för privata kapitalinvesteringar i u-länder,

dels motionen I: 867 av fru *Segerstedt Wiberg* och herr *Holmberg* vari hemställt, såvitt nu är i fråga, att Kungl. Maj:t tar initiativ till en samordning mellan de nordiska länderna av regler för garantier för investeringar i u-länderna.

Utskottet. Frågan om inrättandet av ett svenskt system för statliga garantier av privatinvesteringar i u-länder har tidigare behandlats av riksdagen. I fjolårets statsverksproposition meddelade chefen för finansdepartementet att en undersökning av de problem som är förknippade med ett nationellt investeringsgarantisystem skulle göras inom berörda departement. 1967 års riksdag betonade i anslutning härtill att frågan om ett nationellt garantisystem kunde anses ha fått förnyad aktualitet bl. a. med hänsyn till att det inte föreföll rimligt att räkna med att något multilateralt system skulle komma att etableras inom den närmaste tiden. Riksdagen framhöll vidare att det pågående utredningsarbetet borde bedrivas med sikte på att förslag i ämnet kunde föreläggas 1968 års riksdag.

Det statliga svenska garantisystem för u-landsinvesteringar som nu föreslagits bli inrättat förefaller — såvitt nu kan bedömas — i allt väsentligt vara väl utformat med avseende såväl på sin allmänna konstruktion som sina huvudsyften och kriterier. Enligt vad utskottet erfarit har största möjliga hänsyn härvid tagits både till de garantisystem som finns etablerade i Norge och Danmark och till det internationella konventionsutkast som utarbetats inom OECD och som överlämnats till Världsbanken för vidare behandling.

Det synes angeläget att arbetet på ett multilateralt system också i fortsättningen får stöd från svensk sida, och det är från denna utgångspunkt inte minst viktigt att det svenska systemets genomförande och tillämpning sker på ett sätt som inte försvårar dess senare infogande i ett multilateralt system.

U-ländernas egna meningar om utvecklingsnyttan av utländska privatinvesteringar och sådana investeringars förenlighet med dessa länders nationella intressen har tidigare gått åtskilligt isär och i viss utsträckning torde så alltjämt vara fallet. I den s. k. Alger-deklarationen från hösten 1967, som föregick den nyligen avslutade andra handels- och utvecklingskonferensen (UNCTAD II) i New Delhi och som gav ett samstämmigt uttryck för u-ländernas uppfattning i olika utvecklingsfrågor, återspeglades emellertid ett mera positivt intresse än tidigare av att industriländerna främjar sådana investeringar, under förutsättning att de av värdländerna själva bedöms bli av bestående värde för deras utveckling. Sådana investeringar som u-länderna själva prioriterar inom ramen för sina nationella ut-

vecklingsplaner bör sålunda enligt deklARATIONEN kunna främjas exempelvis genom garantier och genom andra åtgärder. En liknande inställning kom till uttryck i en resolution från UNCTAD II, vari också underströks nödvändigheten av fortsatta systematiska studier av de utländska investeringarnas struktur och ekonomiska effekter i u-länderna.

Utskottet kan i allt väsentligt godkänna de allmänna riktlinjer för stalliga garantier för investeringar i u-länder, som redovisas i propositionen, och tillstyrker att staten därvid ikläder sig ett betalningsansvar intill ett sammanlagt belopp av 400 milj. kr.

Utskottet tillstyrker vidare att exportkreditnämnden anförtros administrationen av det nya systemet liksom även att beredningen av investeringsgarantiärendena sker i nära samråd med SIDA, som bör vara företrätt vid nämndens prövning av hithörande ärenden.

Utskottet vill särskilt understryka att endast investeringar som klart kan väntas bidra till den ekonomiska utvecklingen i ett u-land bör stödjas inom ramen för ett garantisystem och att en förutsättning för investeringsgarantier är att det investerande företaget ger de anställda tillfredsställande anställnings- och arbetsvillkor och visar en positiv inställning till fackföreningsverksamhet inom företaget.

Med hänvisning till det ovan sagda avstyrks motionerna I: 870 och II: 1120, som i betydande mån synes ha missförstått förslaget innebär och syftning.

Utskottet vill inte motsätta sig att anordningen med investeringsgarantier under ett uppbyggnadsskede koncentreras till de länder som prioriteras i det svenska biståndsprogrammet. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att Zambia i fråga om personellt bistånd är jämförligt med de s. k. huvudmottagarländerna och att Botswana, Lesotho och Swaziland med hänsyn till sitt ekonomiska beroende av Sydafrika är i särskilt behov av bistånd till industriell utveckling. Dessa länder bör sålunda redan i inledningsskedet inbegripas bland dem som kan komma i fråga i samband med statliga garantier för privata investeringar. På längre sikt bör en strikt länderprioritering ej upprätthållas. Utskottet förutsätter emellertid att utrikespolitiska överväganden i vissa fall skall kunna begränsa kretsen av länder, där investeringsgarantier kan medges. Garantier av nämnda slag bör sålunda ej kunna ges för privata svenska investeringar i t. ex. av Portugal behärskade områden, även om dessa klassificeras som u-länder. Utskottet vill vidare påpeka att det i propositionen saknas en klar definition eller avgränsning av begreppet u-land. Utskottet anser att gängse FN-definition men däremot ej DAC-definitionen i detta sammanhang bör tillämpas. Utskottet anser det sålunda inte skäligt att garantier skall kunna medges för investeringar i länder som Grekland, Spanien, Jugoslavien och Turkiet.

Motionerna I: 865 och II: 1119 samt I: 866 och II: 1118 avstyrks, såvitt nu är i fråga.

Med anledning av det i motionen I: 867 framförda yrkandet att Kungl. Maj:t tar initiativ till en samordning mellan de nordiska länderna i vad avser reglerna för investeringsgarantier vill utskottet erinra om att frågan om investeringsgarantier tidigare blivit utredd på nordisk basis av en särskild arbetsgrupp, som arbetat inom ramen för det permanenta nordiska ekonomiska samarbetsutskottet. Dess rapport avlämnades sommaren 1966. Tyngdpunkten i denna låg vid förslag till lösningar på de många problem av främst teknisk natur som är förknippade med nationella system för investeringsgarantier. I den nordiska rapporten uttalades också önskemål om att viss samordning skulle komma till stånd mellan nationella nordiska system och att man borde eftersträva största möjliga likformighet för utfärdande av garantier och villkoren för dessa. De allmänna riktlinjerna för det svenska systemets utformning bygger, enligt de upplysningar som lämnats utskottet, liksom de existerande danska och norska systemen i väsentliga avseenden på den nämnda nordiska utredningen. Enligt vad utskottet vidare erfarit är avsikten att tillämpa ett återkommande nordiskt samrådsförfarande mellan de organ i berörda länder som har befattning med hithörande frågor på liknande sätt som redan äger rum i fråga om exportkrediter. Utskottet vill i detta sammanhang också erinra om det under punkten 2 ovan nämnda beslutet vid statsministerkonferensen i Köpenhamn den 22—23 april att låta utreda frågan om ökad samordning av de nordiska ländernas biståndspolitik gentemot u-länderna.

Därmed torde syftet med motionen I: 867 såvitt nu är i fråga få anses vara tillgodosett, varför motionen också i denna del avstyrks.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 865 och II: 1119, I: 866 och II: 1118 samt I: 870 och II: 1120, de fyra förstnämnda såvitt nu är i fråga, godkänner de i statsrådsprotokollet förordade riktlinjerna för statliga garantier för investeringar i u-länder,
2. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag medger att staten intill ett belopp av 400 milj. kr. åtar sig betalningsansvar i form av garanti för investeringar i u-länder,
3. att riksdagen avslår motionen I: 867, såvitt nu är i fråga.

Stockholm den 21 maj 1968

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Näsström (s), Birger Andersson (s), Virgin (h), Axel Andersson (fp), Fritz Persson (s), Rikard Svensson (s), fru Wallentheim (s), herrar Kaijser (h), Nyman (fp), Mårtensson (s), Bengtson (cp), Ottosson (h), Herbert Larsson (s), Björk (s) och Sundin (cp) samt

från andra kammaren: herrar Bohman (h), Karlsson i Olofström (s), Almgren (s), Eliasson i Sundborn (cp), Mellqvist (s), fru Lewén-Eliasson (s), herrar Nihlfors (fp), fröken Olsson (s), herrar Gustafsson i Skellefteå (fp), Lindholm (s), Gustafsson i Uddevalla (s), Antonsson (cp), Fagerlund (s), Ullsten (fp) och Petersson (h).

Reservationer

1) vid punkten 3 (Biståndets medel och metoder) av herrar Virgin (h), Axel Andersson (fp), Kaijser (h), Nyman (fp), Bengtson (cp), Ottosson (h), Sundin (cp), Bohman (h), Eliasson i Sundborn (cp), Nihlfors (fp), Gustafsson i Skellefteå (fp), Antonsson (cp), Ullsten (fp) och Petersson (h) som anser att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 865 och II: 1119, såvitt nu är i fråga, och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 11 som börjar med »Vad beträffar» och slutar med »s. k. paketbistånd» bort ha följande lydelse:

»I samma motioner har — liksom för övrigt även i motionerna I: 157 och II: 208 samt I: 866 och II: 1118 — yrkats på ett närmare samarbete mellan staten och näringslivet och olika biståndsområden angetts där sådant närmare samarbete med fördel kan äga rum. Detta gäller bl. a. beträffande investeringsgarantierna och förslaget om inrättande av en förinvesteringsfond (jfr under punkterna 15 resp. 13 nedan). Enligt utskottets mening bör även andra former av samverkan komma till stånd. Vidgade möjligheter till gemensamma projekt för staten och enskilda företag eller grupper bör, såsom motionärerna framhållit, prövas. Detta skulle kunna ske i »paketprojektets» form genom att t. ex. SIDA står för vissa delar av projektet och företaget för en annan del. Det statliga biståndet skulle kunna svara bl. a. för sådana infrastrukturella investeringar som kan bli nödvändiga för att en ur utvecklingssynpunkt angelägen privat investering skall kunna genomföras. Staten kan också medverka genom finansiering av sådana följdinvesteringar i samband med en företagsetablering som inte är nödvändiga för lönsamheten men ur andra synpunkter önskvärda ur u-landets synpunkt. En industrianläggning kan exempelvis kompletteras med en yrkesskola eller vice versa, ett jordbruksprojekt med slakterier och mejerier etc. Ett samarbete på planeringsstadiet mellan staten och enskilda konsultföretag bör därvid också kunna utvecklas. Utskottet vill därför tillstyrka att riksdagen

uttalar sig till förmån för vidgad användning av sådana gemensamma projekt, s. k. paketbistånd.»

dels utskottets hemställan under 2. bort ha följande lydelse:

»2. att riksdagen bifaller motionerna I: 865 och II: 1119 i vad de avser s. k. paketbistånd och ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,»

dels utskottets hemställan under 3. vid bifall till yrkandet beträffande 2. bort ha följande lydelse:

»3. att riksdagen i övrigt godkänner vad i statsrådsprotokollet anförts beträffande biståndets medel och metoder.»

2) vid *punkten 4* (Biståndets ämnes- och länderinriktning) av herrar *Axel Andersson* (fp), *Nyman* (fp), *Bengtson* (cp), *Sundin* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Nihlfors* (fp), *Gustafsson* i Skellefteå (fp), *Antonsson* (cp) och *Ullsten* (fp) som anser att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 863 och II: 1125 och att därför

dels den del av utskottets yttrande på s. 16 som börjar med »De i» och slutar med »i fråga» bort ha följande lydelse:

»Det är i viss mån en tolkningsfråga vad som i sammanhanget menas med huvudmottagarland. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att det i propositionen saknas en entydig definition av begreppet huvudmottagarland och att det i viss mån synes oklart efter vilka kriterier Sudan kommit att betecknas som huvudmottagarland. Utskottet vill uttrycka önskemålet om ett förtydligande av innebörden av begreppet i fråga.

Innebörden i motionerna I: 863 och II: 1125 samt I: 865 och II: 1119 är emellertid klar; motionärerna önskar en utvidgning av de svenska biståndsinsatserna i Zambia. Som skäl härför åberopas i motionerna I: 863 och II: 1125 de intima förbindelser som etablerats mellan Zambia och Sverige samt att Zambia trots en jämförelsevis god ekonomi ändå är i behov av biståndsinsatser eftersom den pågående Rhodesiablockaden innebär en stark påfrestning på landets resurser. Samma tanke synes ligga bakom det som anföres i motionerna I: 865 och II: 1119 beträffande landets 'speciella situation'. I de förstnämnda motionerna påpekas också att Zambia söker ett allt närmare ekonomiskt samarbete med de östafrikanska staterna, vilka redan finns med bland de prioriterade länderna för svenskt bistånd.

Utskottet har inhämtat att SIDA förbereder en ökning av det svenska personella biståndet till Zambia och att ett svenskt bidrag till den planerade huvudvägen mellan Zambia och Tanzania kan bli aktuellt. Utskottet hälsar detta med tillfredsställelse och finner bl. a. med hänvisning till de i förenämnda motioner anförda motiveringarna att en fortsatt utvidgning av biståndet till Zambia bör komma till stånd. Utskottet förutsätter att de i motionerna I: 863 och II: 1125 föreslagna kontakterna med Zambias regering kommer att etableras genom SIDA:s försorg och att biståndsmyndigheten

i sedvanlig ordning kommer att lägga fram förslag beträffande de vidgade biståndsinsatser som dessa förhandlingar bör syfta till.»

dels utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»att riksdagen i anledning av motionerna I: 863 och II: 1125 samt I: 865 och II: 1119, de två sistnämnda såvitt nu är i fråga, hos Kungl. Maj:t hemställer att omedelbara kontakter tas med Zambias regering angående en utbyggnad av den svenska biståndsverksamheten i Zambia och i övrigt godkänner vad i statsrådsprotokollet anförts beträffande biståndets ämnes- och länderinriktning.»

3) vid *punkten 5* (Biståndets omfattning och vägen till 1 %-målet)

a) av herrar *Axel Anderson* (fp), *Nyman* (fp), *Bengtson* (cp), *Sundin* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Nihlfors* (fp), *Gustafsson* i Skellefteå (fp), *Antonsson* (cp) och *Ullsten* (fp) som anser att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 865 och II: 1119, såvitt nu är i fråga, och att därför

dels den del av utskottets yttrande som på s. 20 börjar med »I propositionen» och på s. 21 slutar med »närmaste budgetåren» bort ha följande lydelse:

»I propositionen har föreslagits att riksdagen fattar ett principbeslut av innebörden att vägen till det på svenskt sätt definierade 1 %-målet skall tillryggaläggas på sju år och att målet sålunda skall vara uppnått budgetåret 1974/75. För att målet skall nås vid nämnda tidpunkt framstår enligt utrikesministern en anslagsökning på i genomsnitt 25 % per budgetår som behövlig. Den slutgiltiga anslagsnivån blir beroende av bruttonationalproduktens tillväxt i löpande priser. För budgetåret 1968/69 föreslås i propositionen anslagshöjningar om sammanlagt 100 milj. kr., dvs. med ca 25 % i förhållande till biståndsanslagens nivå under innevarande budgetår.

Utskottet vill erinra om att det när statsmakterna år 1962 fattade sitt principbeslut att snarast möjligt söka uppnå en bistånds nivå om 1 % av bruttonationalprodukten fanns förhoppningar om att detta etappmål skulle nås under loppet av 1960-talet, som då hade proklamerats som 'FN:s utvecklingsårtionde'. Ökningen av biståndsanslagen har dock hittills varit mycket blygsam. I regel har den uppgått till mindre än en tiondels procent per år och har i dagens läge enligt DAC:s redovisning inte nått längre än till ca 0,4 % av nationalinkomsten. I förhållande till bruttonationalprodukten är relationen givetvis ännu lägre. Eftersläpningen har gjort att tidpunkten för uppnåendet av 1 %-målet oavslutligt flyttats framåt.

I propositionens långtidsplan har föreslagits att målet skall vara uppnått först under budgetåret 1974/75. Såsom även framhållits i motionerna I: 865 och II: 1119 anser utskottet den i propositionen förutsatta ökningstakten alltför långsam, och utskottet vill därför ansluta sig till motionärernas för-

slag att u-hjälpen snabbt ökas så att 1 %-målet uppnås två år tidigare, dvs. senast under budgetåret 1972/73.

Olika antaganden kan göras om vad 1 % av BNP kommer att innebära för Sveriges del budgetåret 1972/73. Om BNP exempelvis antas öka med 4,2 % per år från nuläget, skulle den i 1966 års priser då vara omkring 155 miljarder kr. Den totala statliga u-hjälpen skulle i 1966 års priser då behöva uppgå till 1,55 miljard kr. Det finns olika sätt att beräkna vad en sådan utvecklingstakt kräver i anslagsökning varje enskilt budgetår. Om man emellertid accepterar den skisserade utgångspunkten, skulle det innebära att det svenska offentliga biståndet i genomsnitt måste öka med 235 milj. kr. per år i fasta priser i förhållande till innevarande budgetår.

Utskottet vill mot denna bakgrund även ansluta sig till motionsyrkandet att riksdagen beslutar en ökning av det statliga utvecklingsbiståndet för nästa budgetår med 200 milj. kr., dvs. med 100 milj. kr. mer än vad Kungl. Maj:t föreslagit.»

dels den del av utskottets yttrande som på s. 21 börjar med »I motionerna» och på s. 22 slutar med »1 %-målet» bort ha följande lydelse:

»I motionerna I: 157 och II: 208 framläggs en tidsplan för utvecklingsbiståndets tillväxt, som i likhet med propositionen förutsätter en årlig ökningstakt för det offentliga biståndet med ca 25 % och det statliga 1 %-målets uppnående år 1974 eller budgetåret 1974/75. Den inbegriper dessutom en prognos för tillväxten av det privata kapitalflödet till u-länderna, vilken bygger på en genomsnittlig ökning av 20 % per år. Av vad som tidigare anförts från utskottets sida följer att utskottet avstyrker det föreliggande motionsyrkandet, eftersom det liksom Kungl. Maj:ts förslag förespråkar en alltför långsam ökningstakt för det statliga utvecklingsbiståndet. Däremot delar utskottet de i motionerna framlagda synpunkterna så till vida som det vid sidan av de biståndsinsatser som förutsätter anslag över statsbudgeten bör vidtas mera energiska och planmässiga åtgärder för att också främja och underlätta de privata och långfristiga kapitalrörelserna till u-länderna, framför allt i form av investeringar och företagsetableringar. För utvecklingsländerna är det, som motionärerna påpekar, av central betydelse att kapitalimporten — både den offentliga och den privata — tillväxer. Direkta och i utvecklingsplanerna inordnade företagsinvesteringar i u-länderna har dessutom den viktiga fördelen att de till skillnad från krediter inte ökar u-ländernas alltmer besvärande skuldbörda. Utskottet har under punkten 3 ovan förordat ett närmare samarbete mellan staten och näringslivet på utvecklingsbiståndets område och bl. a. tillstyrkt att riksdagen uttalar sig till förmån för att gemensamma projekt i form av s. k. paketbistånd används i ökad utsträckning.»

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 22 som börjar med »I motionerna» och slutar med »denna del» bort ha följande lydelse:

»Utskottet vill vidare i enlighet med motionerna I: 865 och II: 1119 uttala sig för att riksdagen beslutar om en plan för biståndets ökning innebärande att för vart och ett av de därpå följande fyra budgetåren till och med 1972/73 biståndet skall öka med i genomsnitt 235 milj. kr. Korrigeringar får sedan, i samband med varje enskilt års budgetbehandling, självfallet ske med hänsyn till bruttonationalproduktens verkliga utveckling under perioden i fråga liksom även till prisförändringar och konjunkturerna.»

dels utskottets hemställan under 3. bort ha följande lydelse:

»3. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag, med bifall till motionerna I: 865 och II: 1119 och med avslag å motionerna I: 157 och II: 208 samt I: 523 och II: 563, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört beträffande biståndets omfattning och vägen till 1 %-målet.»

b) av herrar *Virgin* (h), *Kaijser* (h), *Ottosson* (h), *Bohman* (h) och *Petersson* (h) som anser att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 157 och II: 208 såvitt nu är i fråga, och att därför

dels den del av utskottets yttrande som på s. 21 börjar med »I motionerna» och på s. 22 slutar med »1 %-målet» bort ha följande lydelse:

»I motionerna I: 157 och II: 208, som framlades i anslutning till statsverkspropositionen, dvs. ett par månader innan innehållet i Kungl. Maj:ts långtidsplan blev känt, föreslås en tidsplan för utvecklingsbiståndets tillväxt, som i likhet med propositionen förutsätter en årlig ökningstakt för det offentliga biståndet med ca 25 % och det statliga 1 %-målets uppnående under budgetåret 1974/75. Så till vida har motionärernas yrkande blivit tillgodosett genom Kungl. Maj:ts förslag. Emellertid inbegriper motionärernas tillväxtplan också en prognos för ökningen av det privata kapitalflödet till u-länderna, enligt vilken en genomsnittlig årlig ökningstakt av 20 % bör kunna beräknas. Riktpunkten för denna kombinerade tillväxtplan har varit att Sverige på detta sätt bör kunna nå det internationellt vedertagna 1 %-målet, i vilket såväl det privata som det offentliga biståndsflödet inräknas, redan under något av de båda första åren av 1970-talet. Härför krävs emellertid inte endast en ökning av de statliga biståndsinsatserna utan också mera målmedvetna åtgärder än hittills i syfte att stimulera det svenska näringslivets insatser i u-länderna. Ökade insatser till u-länderna bör inte begränsas till enbart den statliga biståndsgivningen utan fordrar att man anlägger en helhetssyn på biståndsverksamheten. De privata investeringarnas utvecklingsfrämjande effekt erkänns alltmer allmänt, något som även kom till uttryck vid UNCTAD II. För utvecklingsländerna är det av central betydelse att kapitalimporten — vare sig den är av offentlig eller privat natur — tillväxer. Från regeringens sida brukar framhållas att statsmakternas möjligheter att påverka de privata kapitalrörelserna är alltför små för att

tas med i beräkningen i detta sammanhang. Härtill vill utskottet för sin del genmäla att staten i själva verket förfogar över en rad medel varigenom näringslivets investeringar och andra utvecklingsbefrämjande åtgärder skulle kunna stimuleras och ökas. Sådant närmare samarbete mellan stat och näringsliv har berörts under punkten 3 ovan, och utskottet får under punkten 15 nedan anledning återkomma till ämnet i samband med sin behandling av Kungl. Maj:ts förslag om ett svenskt investeringsgarantisystem. Hit hör även åtgärder på dubbelbeskattningens och den allmänna företagsbeskattningens områden. Företagsinvesteringar i u-länderna kan också verksamt främjas genom statligt stöd till s. k. förinvesteringsstudier genom svenska konsultföretag. Mot denna bakgrund vill utskottet förorda att riksdagen uttalar sig för en samlad plan för utvecklingsbiståndets tillväxt av den innebörd som föreslagits i motionerna I: 157 och II: 208 och som förutsätter mera målmedvetna åtgärder än hittills i syfte att stimulera det svenska näringslivets insatser i u-länderna.»

dels utskottets hemställan under 3. bort ha följande lydelse:

»3. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag, med bifall till motionerna I: 157 och II: 208 och med avslag å motionerna I: 523 och II: 563 samt I: 865 och II: 1119, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört beträffande biståndets omfattning och vägen till 1 %-målet.»

4) vid *punkten 6* (Anslag och planeringsram 1968/69—1970/71) av herrar *Axel Andersson* (fp), *Nyman* (fp), *Bengtson* (cp), *Sundin* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Nihlfors* (fp), *Gustafsson* i Skellefteå (fp), *Antonsson* (cp) och *Ullsten* (fp) som under förutsättning av bifall till reservationen 3 a anser att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 865 och II: 1119 och att därför

dels den del av utskottets yttrande som på s. 26 börjar med »Det föreslagna» och på s. 27 slutar med »i fråga» bort ha följande lydelse:

»Det föreslagna systemet med en minimiram för det samlade biståndsprogrammet under de närmast framförliggande tre budgetåren utgör i och för sig ett väsentligt element i en långtidsplan och för dess förverkligande. En sådan anslagsram utgör bl. a. en förutsättning för den omsorgsfulla planering som bör föregå de direkta svenska biståndsinsatserna. Denna planeringsram tillförs ytterligare stadga genom att systemet med bidragsutkastelser till internationella biståndsprogram samtidigt utbyggs.

Under punkten 5 ovan har utskottet med ändring av Kungl. Maj:ts förslag och i anledning av motionerna I: 865 och II: 1119 uttalat sig för en snabbare utbyggnad av det statliga utvecklingsbiståndet så att 1 %-målet uppnås redan under budgetåret 1972/73, dvs. två år tidigare än enligt Kungl. Maj:ts förslag. Enligt de antaganden som samtidigt gjorts angående bruttonationalproduktens ökning under samma tidrymd har utskottet vidare ut-

talat sig för en ökning av det statliga utvecklingsbiståndet för nästa budgetår med 200 milj. kr., dvs. med 100 milj. kr. mer än vad Kungl. Maj:t föreslagit, och för en plan innebärande att biståndet skall ökas med i genomsnitt 235 milj. kr. per år under de därpå följande budgetåren fram till och med 1972/73.

I motionerna har i anslutning härtill föreslagits en uppräknig av bl. a. bidragen till vissa internationella program, som närmare behandlas under punkterna 8 och 13 nedan. Utskottet, som ansluter sig till dessa förslag, tillstyrker även motionärernas yrkande med anledning härav att riksdagen måtte begära att Kungl. Maj:t till höstriksdagen framlägger de förslag till förändringar i utfästelserna till internationella program för budgetåret 1969/70 och 1970/71 som föranleds av ovannämnda plans antagande.

I den av Kungl. Maj:t föreslagna anslags-, utfästelse- och planeringsramen har en fördelning av biståndsanslagen gjorts som innebär att proportionerna mellan insatser genom internationella organ och direkta svenska insatser (vartill räknas kombinationer av dessa båda former) bibehålls i stort sett oförändrade. Det svenska biståndsprogrammets starka betoning och utnyttjande av de multilaterala biståndsformerna skulle därmed kvarstå. Utskottet vill i huvudsak ansluta sig till dessa riktlinjer och förutsätter att denna strävan kommer till uttryck också i detaljutformningen av den plan för biståndets snabbare utbyggnad och 1 %-målets uppnående budgetåret 1972/73 som utskottet i det föregående tillstyrkt.»

dels utskottets hemställan under 2. bort ha följande lydelse:

»2. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 865 och II: 1119, såvitt nu är i fråga, ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört beträffande anslag och planeringsram 1968/69—1970/71.»

5) vid punkten 7 (Organisatoriska frågor)

a) av herrar *Virgin* (h), *Axel Andersson* (fp), *Kaijser* (h), *Nyman* (fp), *Bengtson* (cp), *Ottosson* (h), *Sundin* (cp), *Bohman* (h), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Nihlfors* (fp), *Gustafsson* i Skellefteå (fp), *Antonsson* (cp), *Ullsten* (fp) och *Petersson* (h) som anser att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 157 och II: 208 samt I: 866 och II: 1118 i vad de avser utredning om inrättande av ett samordningsorgan mellan de biståndsgivande myndigheterna, riksdag, näringsliv, mission och andra humanitära organisationer och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande som på s. 31 börjar med »I motionerna» och på s. 32 slutar med »avstyrks därför» bort ersättas med text av följande lydelse:

»I motionerna I: 157 och II: 208 har påyrkats en utredning om inrättande av ett samordningsorgan mellan de biståndsgivande myndigheterna, riksdag, näringsliv, mission och andra humanitära organisationer. Syftet med ett

sådant samordningsorgan skulle framför allt vara att bidra till att informationsflödet mellan biståndsmyndigheter, riksdag, näringsliv och allmänhet fördjupas, pröva förutsättningarna för en intensifierad industriell verksamhet, spåra och stödja utvecklingsidéer i u-länderna samt ta initiativet till särskilda projektgrupper för skilda utvecklingsländer.

Utskottet finner goda skäl tala för ett tillstyrkande av att en sådan utredning kommer till stånd genom Kungl. Maj:ts försorg. Det totala resursflödet till u-länderna har relativt sett stagnerat under senare år. I denna oroande situation är det enligt utskottets uppfattning mycket angeläget att kraftanstängningar görs på både offentligt och privat håll för att öka det samlade biståndet till u-länderna. Ökade insatser till u-länderna bör inte isoleras till enbart den statliga biståndsgivningen utan fordrar att man anlägger en helhetssyn på biståndsverksamheten. I denna måste — förutom det statliga stödet över budgeten — inbegripas åtgärder på det handelspolitiska området, näringslivets insatser, missionens och de humanitära organisationernas insatser och, inte minst, samordningen mellan alla dessa biståndsformer. Det enskilda humanitära hjälparbetet har med knappa resurser nått utomordentliga resultat, varför det är angeläget att de erfarenheter som samlats i denna verksamhet också tillvaratas på ett bättre sätt än hittills. Alla dessa syften skulle säkerligen bli bättre tillgodosedda än nu om ett samordningsorgan med den breda förankring som förordats i motionerna inrättades.»

dels utskottets hemställan under 1. bort ha följande lydelse:

»1. att riksdagen bifaller motionerna I: 157 och II: 208 samt I: 866 och II: 1118 i vad de avser utredning om inrättande av ett samordningsorgan och ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,»

b) av herrar *Virgin* (h), *Axel Andersson* (fp), *Kaijser* (h), *Nyman* (fp), *Bengtson* (cp), *Ottosson* (h), *Sundin* (cp), *Bohman* (h), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Nihlfors* (fp), *Gustafsson* i Skellefteå (fp), *Antonsson* (cp), *Ullsten* (fp) och *Petersson* (h) som anser att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 865 och II: 1119 samt I: 866 och II: 1118 i vad de avser översyn av SIDA:s ställning i administrativt hänseende och att därför

dels den del av utskottets yttrande som på s. 30 börjar med »Den nuvarande» och på s. 31 slutar med »i fråga» bort ha följande lydelse:

»I sitt beslut om det statliga utvecklingsbiståndet framhöll 1967 års riksdag att starka skäl talade för att — såsom även hade förordats av riksdagens revisorer — en organisatorisk samordning av biståndsverksamheten under enhetlig ledning kom till stånd och att i konsekvens härmed samtliga biståndsanslag borde sammanföras till tredje huvudtiteln.

I motionerna I: 865 och II: 1119 erinras bl. a. om att Kungl. Maj:t inte beaktat detta önskemål och i motionerna I: 866 och II: 1118 påtalas bl. a.

att propositionen försummat de problem som den administrativa splittringen av biståndsverksamheten utgör. Förutom SIDA är utrikesdepartementet, finansdepartementet och handelsdepartementet ansvariga instanser i sammanhanget. Eftersom biståndsverksamheten i hög grad rör vårt lands relationer till andra länder och därmed utgör en betydelsefull del av den svenska utrikespolitiken, anser motionärerna det angeläget att en bättre administrativ samordning mellan SIDA och utrikesdepartementet kommer till stånd och att man därvid bör överväga att inlemma SIDA i den svenska utrikesförvaltningen. I motionerna pekas även på den betydande befattning som de svenska ambassaderna i u-länderna har med biståndsärenden på fältet och att de svårigheter som ofta uppstår mellan ambassaderna och SIDA väsentligt skulle minskas om biståndsverksamheten utgjorde en integrerande del av utrikesförvaltningen. Samordningssvårigheterna här hemma och på fältet utgör ett hinder för ett effektivt utnyttjande av de resurser som ställs till u-hjälpens förfogande, heter det i motionerna I: 866 och II: 1118, som också erinrar om de personalbesparingar som ett direkt inlemmande av biståndsverksamheten i utrikesförvaltningen skulle kunna medföra.

Utskottet anser att de motiv som anförts för en översyn med sikte på biståndsadministrationens inlemmande i utrikesdepartementet är övertygande och ansluter sig därför till de yrkanden på en översyn av biståndsorganisationens resp. SIDA:s ställning i administrativt hänseende som de fyra motionerna utmynnar i. Då biståndspolitikerna i så hög grad berör våra relationer med andra länder är u-hjälpens administration mer än ärenden som handläggs av andra ämbetsverk en direkt regeringsangelägenhet. Detta motiverar att lämpligheten av att det svenska utvecklingsbiståndets administration inordnas som en funktion i vår utrikesförvaltning närmare undersöks. I det sammanhanget bör även övervägas att administrativt anknyta fältverksamheten till beskickningarna i de länder där projekten bedrivs. Personalrekryteringen till denna del av utrikesförvaltningen bör under sådana omständigheter anpassas till de speciella krav som biståndsverksamheten ställer, var till kommer att specialutbildning i viss utsträckning bör kunna anordnas för den del av utrikesdepartementets diplomatiska personal som får närmare befattning med biståndsfrågor.

I detta sammanhang bör enligt utskottets uppfattning Kungl. Maj:t även anmodas att i enlighet med yrkandet i motionerna I: 865 och II: 1119 pröva möjligheten att inrätta en särskild statsrådspost för ledningen av denna del av verksamheten inom utrikesdepartementet.

Enligt vad utskottet erfarit avses särskilda biståndsattachéer komma att knytas till ambassaderna i de s. k. huvudmottagarländerna i större utsträckning än hittills. Såsom ett led i försöken att finna rationella former för fältadministrationen hälsar utskottet detta med tillfredsställelse. Ett sådant arrangemang har varit förutsett en längre tid och en instruktion för biståndsattachéer utfärdades redan för två år sedan men anordningen har,

bl. a. på grund av rekryteringssvårigheter, ännu inte kommit att praktiskt tillämpas mer än i ett par fall. Emellertid får yrkandet i motionerna I: 158 och II: 209 mot denna bakgrund anses vara tillgodosett, varför de avstyrks.»

dels utskottets hemställan under 3. bort ha följande lydelse:

»3. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 865 och II: 1119 samt I: 866 och II: 1118 i vad de avser översyn av biståndsorganisationen ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört.»

6) vid *punkten 8* (Vissa FN-organs biståndsprogram) av herrar *Axel Andersson* (fp), *Nyman* (fp), *Bengtson* (cp), *Sundin* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Nihlfors* (fp), *Gustafsson* i Skellefteå (fp), *Antonsson* (cp) och *Ullsten* (fp) som under förutsättning av bifall till reservationen 3 a anser att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»Under punkten 5 har utskottet tillstyrkt det i motionerna I: 865 och II: 1119 framställda förslaget om dels en ökning av det statliga utvecklingsbiståndet med 100 milj. kr. utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit för budgetåret 1968/69 och dels en plan med sikte på 1 %-målets uppnående budgetåret 1972/73. Under punkten 6 ovan har utskottet likaså yrkat bifall till den i samma motioner föreslagna fördelningen av den förutsatta ökningen på bl. a. de internationella biståndsprogrammen och tillstyrkt att riksdagen begär att Kungl. Maj:t för höstriksdagen framlägger förslag till sådana förändringar i de förutsatta utfästelserna till internationella program för budgetåret 1969/70 och 1970/71 som föranleds av nämnda plans antagande.

Mot denna bakgrund tillstyrker utskottet även de nu föreliggande motionsyrkandena rörande ytterligare bidrag till FN:s utvecklingsprogram (UNDP) och FN:s barnfond (UNICEF).

Med anledning härav hemställer utskottet

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 865 och II: 1119, såvitt nu är i fråga,

a) medger att Sverige för budgetåret 1968/69 lämnar bidrag till Förenta Nationernas utvecklingsprogram (UNDP) med det beräknade motvärdet av 18,5 milj. dollar eller 96 500 000 kr.;

b) medger att Sverige för budgetåret 1968/69 lämnar bidrag till Förenta Nationernas barnfond (UNICEF) med 14 200 000 kr.;

c) medger att Sverige utfäster sig att lämna allmänna bidrag till Förenta Nationernas flyktingkommissariat (UNHCR) med det beräknade motvärdet av sammanlagt

1 150 000 dollar eller 5 980 000 kr. under verksamhetsåren 1969—1971, fördelade med 1 560 000 kr. (300 000 dollar) på budgetåret 1968/69, 2 080 000 kr. (400 000 dollar) på budgetåret 1969/70 och 2 340 000 kr. (450 000 dollar) på budgetåret 1970/71;

d) medger att Sverige lämnar ett allmänt bidrag av 1 000 000 kr. till Förenta Nationernas hjälporganisation för Palestina-flyktingar (UNRWA) för verksamhetsåret 1969;

e) till *Vissa FN-organs biståndsprogram* för budgetåret 1968/69 på driftbudgeten under tredje huvudtiteln anvisar ett anslag av 111 260 000 kr.»

7) vid *punkten 9* (Fältverksamhet) beträffande *f a m i l j e p l a n e r i n g* av herrar *Virgin* (h), *Kaijser* (h), *Ottosson* (h), *Bohman* (h), *Ullsten* (fp) och *Petersson* (h) som anser att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 157 och II: 208 samt I: 866 och II: 1118, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, och att därför

dels den del av utskottets yttrande som på s. 38 börjar med »Vad beträffar» och på s. 39 slutar med »i fråga» bort ha följande lydelse:

»Utskottet vill med anledning av yrkandet i motionerna I: 157 och II: 208 erinra om att SIDA hösten 1966 i sin anslagsframställning för innevarande budgetår föreslog inrättandet av ett svenskt familjeplaneringsinstitut med anknytning till SIDA:s fältverksamhet. Institutet skulle tjäna som basorganisation för bl. a. den forskning och utbildning som utgör en förutsättning för en vidgad projektverksamhet på detta vitala område. 1967 års riksdag ställde sig uttryckligen positiv till tanken på inrättande av ett sådant familjeplaneringsinstitut. SIDA synes nu — i varje fall tills vidare — ha frångått denna tanke och i stället föreslagit att basorganisationen ges formen av en forsknings- och utbildningsgrupp, utan institutionell ram, med anknytning till SIDA. Enligt utskottets uppfattning utgör detta visserligen ett steg i rätt riktning, men det finns många skäl som talar för att man efterhand ändå förverkligar planerna på ett särskilt familjeplaneringsinstitut. Det bör därigenom bl. a. bli lättare än nu att till familjeplaneringsverksamheten knyta kompetent vetenskaplig och annan personal och att för framtiden bredda de nu mycket snäva rekryteringsmöjligheterna på detta område. Utskottet tillstyrker därför att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att ett familjeplaneringsinstitut blir inrättat.»

dels utskottets hemställan under 1. bort ha följande lydelse:

»1. att riksdagen bifaller motionerna I: 157 och II: 208 samt I: 866 och II: 1118 i vad de avser inrättandet av ett familjeplaneringsinstitut och ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,»

8) vid *punkten 9* (Fältverksamhet) beträffande *exportfrämjande bistånd* av herrar *Virgin* (h), *Axel Andersson* (fp), *Kaijser* (h), *Nyman* (fp), *Bengtson* (cp), *Ottosson* (h), *Sundin* (cp), *Bohman* (h), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Nihlfors* (fp), *Gustafsson* i Skellefteå (fp), *Antonsson* (cp), *Ullsten* (fp) och *Petersson* (h) som anser att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 865 och II: 1119, såvitt nu är i fråga, och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 42 som börjar med »Vad gäller» och slutar med »u-ländernas marknadsplanering» bort ha följande lydelse:

»Vid sidan av det stöd från svensk sida till exportfrämjande åtgärder som kanaliseras genom ITC finns det emellertid anledning att uppmärksamma områden där bilaterala biståndsåtgärder med fördel kan sättas in. Detta gäller exempelvis marknadsundersökningar, experthjälp, individuella studier eller sammanhållna kurser i marknadsföringsteknik, -organisation, kvalitetskontroll etc. Utskottet biträder därför motionärernas förslag om en anmodan till Kungl. Maj:t att överväga frågan om ett institut i Sverige för u-ländernas marknadsplanering, som för övrigt berördes i den expertutredning år 1966 som låg till grund för SIDA:s anslagsframställning samma år för inledande verksamhet på detta område. Ett sådant institut borde lämpligen komma till stånd genom ett samarbete mellan statliga organ, Exportföreningen, importorganisationerna och andra intressenter och sakkunnigorgan. SIDA bör enligt utskottets mening få Kungl. Maj:ts uppdrag att tillsammans med dessa organ ånyo utreda och framlägga förslag i frågan.»

dels utskottets hemställan under 7. bort ha följande lydelse:

»7. att riksdagen bifaller motionerna I: 865 och II: 1119 i vad de avser utredning om ett institut för u-ländernas marknadsplanering och ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,»

9) vid *punkten 9* (Fältverksamhet) beträffande *flyktingverksamhet*

a) av herrar *Axel Andersson* (fp), *Nyman* (fp), *Bengtson* (cp), *Sundin* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Nihlfors* (fp), *Gustafsson* i Skellefteå (fp), *Antonsson* (cp) och *Ullsten* (fp) som under förutsättning av bifall till reservationen 3 a anser att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 865 och II: 1119 i vad de avser ytterligare bidrag till UNHCR och UNRWA och att därför

dels den del av utskottets yttrande som på s. 43 börjar med »De i» och på s. 44 slutar med »afrikansk flyktingutbildning» bort ha följande lydelse:

»Inom den förändrade anslagsram för budgetåret 1968/69, som utskottet tillstyrkt vid sin behandling av långtidsplanen under punkten 5 ovan och som innebär en höjning av anslagen till utvecklingsbistånd med 100 milj. kr. utöver Kungl. Maj:ts förslag, finns utrymme även för ytterligare bidrag till flyktinghjälp.

Utskottet vill därför, i enlighet med vad som föreslagits i motionerna I: 865 och II: 1119, förorda att ytterligare särskilda bidrag anslås till FN:s båda flyktingprogram UNRWA och UNHCR med sammanlagt 10,4 milj. kr. (motsvarande 2 milj. dollar) att på lämpligt sätt fördelas mellan programmen i fråga av SIDA.»

dels utskottets hemställan under 10. bort ha följande lydelse:

»10. att riksdagen med bifall till motionerna I: 865 och II: 1119, såvitt nu är i fråga, utöver vad som förutsatts i Kungl. Maj:ts förslag till Förenta Nationernas flyktingkommisariat (UNHCR) samt till Förenta Nationernas hjälporganisation för Palestina-flyktingar (UNRWA) för budgetåret 1968/69 inom ramen för anslaget till fältverksamhet anvisar ett belopp av 10 400 000 kr. att fördelas av SIDA,»

b) av herrar *Axel Andersson* (fp), *Nyman* (fp), *Bengtson* (cp), *Sundin* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Nihlfors* (fp), *Gustafsson* i Skellefteå (fp), *Antonsson* (cp) och *Ullsten* (fp) som under förutsättning av bifall till reservationen 3 a anser att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 865 och II: 1119 i vad avser anslag till utbildning av rhodesiska flyktingar och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 44 som börjar med »Utskottet anser» och slutar med »sådan verksamhet» bort ersättas med text av följande lydelse:

»Rhodesias frihetskamp har, såsom motionärerna framhållit, stor politisk betydelse. Alla möjligheter till insatser på utbildningens område måste tillvaratas för att ge bättre chanser till undervisning åt afrikanska ungdomar från Rhodesia både inom och utom Rhodesia. För detta erfordras att ett utvidgat program för bistånd till Rhodesias afrikaner med betydligt större resurser än f. n. står till förfogande för sådana insatser.

Utskottet ansluter sig till motionärernas förslag att ett belopp av 2 milj. kr. ställs till SIDA:s förfogande för detta ändamål. Genom att bereda rhodesiska ungdomar studiemöjligheter i andra länder kan Sverige lämna ett värdefullt bidrag till den framtida demokratiska utvecklingen i Rhodesia. Särskild betydelse bör därvid ges åt administrativa studier och åt praktik inom andra länders förvaltning. Sverige, som i dag ekonomiskt stöder det s. k. Mozambique Education Institute i Dar es Salaam, bör vara berett att diskutera upprättandet av ett motsvarande utbildningsinstitut för flyktingar från Rhodesia.»

dels utskottets hemställan under 11. bort ha följande lydelse:

»11. att riksdagen med bifall till motionerna I: 865 och II: 1119, såvitt nu är i fråga, till utbildning av rhodesiska flyktingar för budgetåret 1968/69 inom ramen för anslaget till fältverksamhet anvisar ett belopp av 2 000 000 kr.,»

10) vid *punkten 9* (Fältverksamhet) beträffande insatser genom enskilda organisationer av herrar *Axel Andersson* (fp), *Nyman* (fp), *Bengtson* (cp), *Sundin* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Nihlfors* (fp), *Gustafsson* i Skellefteå (fp), *Antonsson* (cp), och *Ullsten* (fp) som under förutsättning av bifall till reservationen 3 a anser att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 865 och II: 1119, såvitt nu är i fråga, och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 46 som börjar med »Yrkandet i» och slutar med »punkten 5» bort ha följande lydelse:

»I motionerna I: 865 och II: 1119 har även hemställts att riksdagen beslutar om ett anslag av 2 milj. kr. till frivilliga organisationers fredskårer. Beloppet ingår i den ökning utöver Kungl. Maj:ts förslag av biståndsanslagen för budgetåret 1968/69, som utskottet tillstyrkt vid sin behandling av långtidsplanen under punkten 5 ovan. SIDA har visserligen numera förklarat sig berett att uppmjuka sina hittillsvarande regler och villkor för bidrag till enskilda organisationer därhän att det statliga stödet i viss utsträckning även skulle kunna avse driftkostnader under ett projekts initialskede, något som för första gången skulle öppna möjligheter för offentligt stöd till den värdefulla verksamhet av fredskårstyp som bedrivs av flera frivilliga organisationer. Denna principiella attitydförändring är i och för sig välkommen men bör enligt utskottets mening fullföljas på så sätt att en särskild finansiell ram skapas för stöd till frivilligorganisationernas fredskårsverksamhet vid sidan av det stöd som i övrigt — och främst i form av investeringsbidrag för utbildning och hälsovård — utgår till missionen och andra enskilda organisationer. De enskilda initiativen på fredskårsområdet bör ges stöd från statsmakternas sida. Ett sådant stöd skulle vara i linje med Europarådets rådgivande församlings resolution och rekommendation år 1966 angående enskilda organisationers fredskårsverksamhet. Utskottet vill mot den angivna bakgrunden tillstyrka motionärernas förslag att 2 milj. kr. anvisas specifikt för frivilliga organisationers fredskårsverksamhet. SIDA bör av Kungl. Maj:t bemyndigas att träffa överenskommelser med intresserade organisationer som vill sätta upp fredskårer, varvid samma krav bör ställas på dem som SIDA nu ställer på sina egna fredskårer. Under nästa budgetår kan dock knappast mer än viss uttagning och utbildning av sådana fredskårister hinna äga rum. Med anledning härav har beloppet 2 milj. kr. bedömts vara tillräckligt. Stödet får förutsättas bli successivt utbyggt under efterföljande budgetår.»

dels utskottets hemställan under 15. bort ha följande lydelse:

»15. att riksdagen med bifall till motionerna I: 865 och II: 1119, såvitt nu är i fråga, till frivilliga organisationers fredskårer för budgetåret 1968/69 inom ramen för anslaget till fältverksamhet anvisar ett belopp av 2 000 000 kr.,»

dels utskottets hemställan under 17. vid bifall till yrkandena beträffande 10., 11. och 15. bort ha följande lydelse:

»17. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 865 och II: 1119, såvitt nu är i fråga, till *Fältverksamhet* för budgetåret 1968/69 på driftbudgeten under tredje huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 194 400 000 kr.»

11) vid *punkten 13* (Multilateralt finansiellt utvecklingsbistånd)

a) beträffande bidrag till Internationella utvecklingsfonden IDA av herrar *Axel Andersson* (fp), *Nyman* (fp), *Bengtson* (cp), *Sundin* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Nihlfors* (fp), *Gustafsson* i Skellefteå (fp), *Antonsson* (cp) och *Ullsten* (fp) som under förutsättning av bifall till reservationen 3 a anser att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 865 och II: 1119, såvitt nu är i fråga, och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 57 som börjar med »I samband» och slutar med »propositionen nr 102» bort ersättas med text av följande lydelse:

»Utskottet har under punkten 5 ovan tillstyrkt det i motionerna I: 965 och II: 1119 framställda förslaget om dels en ökning av det statliga utvecklingsbiståndet med 100 milj. kr. utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit för budgetåret 1968/69 och dels en plan med sikte på 1 %-målets uppnående budgetåret 1972/73. Under punkten 6 ovan har utskottet likaså yrkat bifall till den i samma motioner föreslagna fördelningen av den förutsatta ökningen på bl. a. de internationella biståndsprogram varom nu är fråga. Utskottet har samtidigt tillstyrkt att riksdagen begär att Kungl. Maj:t för höstrikdagen framlägger förslag till sådana förändringar i de förutsatta utfästelserna till internationella program för budgetåren 1969/70 och 1970/71 som föranleds av nämnda plans antagande.

Mot denna bakgrund tillstyrker utskottet även det nu föreliggande motionsyrkandet rörande ytterligare bidrag till Internationella utvecklingsfonden (IDA) för nästa budgetår med 15 600 000 kr. (3 milj. dollar), samt till Internationella livsmedelsprogrammet (WFP) med 21 000 000 kr. (4 milj. dollar).»

dels utskottets hemställan under 2. bort ha följande lydelse:

»2. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 101 och med bifall till motionerna I: 865 och II: 1119, såvitt nu är i fråga,

a) bemyndigar Kungl. Maj:t att till Internationella utvecklingsfonden för budgetåret 1968/69 lämna bidrag med det beräknade motvärdet av 17 milj. dollar eller 88 400 000 kr.,

b) bemyndigar Kungl. Maj:t att till Internationella livsmedelsprogrammet för budgetåret 1968/69 lämna bidrag

med det beräknade motvärdet av 7 milj. dollar eller 36 400 000 kr.,»

dels utskottets hemställan under 5. vid bifall till yrkandet beträffande 2. bort ha följande lydelse:

»5. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 101 och med bifall till motionerna I: 865 och II: 1119, såvitt nu är i fråga, till *Multilateralt finansiellt utvecklingsbistånd* för budgetåret 1968/69 på driftbudgeten under sjunde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 149 272 000 kr.,»

b) beträffande livsmedelsfond av herrar *Axel Andersson* (fp), *Nyman* (fp), *Bengtson* (cp), *Sundin* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Nihlfors* (fp), *Gustafsson* i Skellefteå (fp), *Antonsson* (cp) och *Ullsten* (fp), som anser att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 865 och II: 1119, såvitt nu är i fråga, och att därför

dels den del av utskottets yttrande som på s. 57 börjar med »Beträffande yrkandet» och på s. 58 slutar med »i fråga» bort ha följande lydelse:

»En betydande internationell aktivitet råder f. n. på livsmedelsområdet, bl. a. inom FN, FAO, WFP, Världsbanken och OECD. Till sommarens möte med FN:s ekonomiska och sociala råd (ECOSOC) väntas en sedan två år förberedd studie bli framlagd som skall ange olika tänkbara vägar till och former för en väsentligt utökad multilateral livsmedelshjälp. Utskottet anser att Sverige i detta och andra sammanhang bör ta initiativet till och arbeta för en gradvis uppbyggnad av en fond för multilateral livsmedelshjälp med årliga bidragstillskott av storleksordningen 1 miljard dollar, dvs. drygt 5 miljarder kr., och att Sverige därvid bör förklara sig berett att bidra till en sådan fond med 100 milj. kr. om året, såsom föreslagits i motionerna I: 865 och II: 1119. Fondens syfte bör vara att utvidga FN:s livsmedelsprogram och användas för att för u-ländernas räkning göra uppköp från överskottsproduktionen av livsmedel på världsmarknaden. Livsmedelshjälpen inom det här tilltänkta liksom inom nuvarande program bör ges i sådana former att produktionsutvecklingen inom u-länderna inte hämmas och handeln med livsmedel mellan u-länderna inte försvåras. Sverige bör för sin del förutom i form av penningbidrag också delvis kunna erlagga sin fondinsats genom leverans av lämpliga egna jordbruksprodukter. Samtidigt som livsmedelsproduktionen i industriländerna i ökande utsträckning inriktas på produktion för hjälpsändningar bör givetvis åtgärder vidtas för att på längre sikt åstadkomma en ökning av u-ländernas egen livsmedelsproduktion, såsom även framhållits under punkten 4.»

dels utskottets hemställan under 7. bort ha följande lydelse:

»7. att riksdagen med bifall till motionerna I: 865 och II: 1119, såvitt nu är i fråga, ger Kungl. Maj:t till känna

vad utskottet anfört om svenskt initiativ till en miljardfond för livsmedelshjälp och svenska årsbidrag till en sådan fond.»

12) vid punkten 14 (Bilateralt finansiellt utvecklingsbistånd)

a) beträffande svenska utvecklingsfonden för Latinamerika av herrar Axel Andersson (fp), Nyman (fp), Bengtson (cp), Sundin (cp), Eliasson i Sundborn (cp), Nihlfors (fp), Gustafsson i Skellefteå (fp), Antonsson (cp) och Ullsten (fp) som under förutsättning av bifall till reservationen 3 a, anser att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 865 och II: 1119, såvitt nu är i fråga, och att därför

dels den del av utskottets yttrande som på s. 61 börjar med »Beträffande den» och på s. 62 slutar med »till utvecklingsfonden» bort ha följande lydelse:

»SIDA har i sin anslagsframställning föreslagit en påfyllnad av den svenska utvecklingsfonden för Latinamerika, som ställdes till den Interamerikanska utvecklingsbankens förfogande i början av förra året. Fondens resurser (5 milj. dollar) beräknas inom en nära framtid bli tagna helt i anspråk. Föredraganden har emellertid under hänvisning till att banken sedermera frångått principen om fri upphandling till av banken finansierade projekt förklarat sig inte f. n. vara beredd att ta ställning till en påfyllnad av den svenska utvecklingsfonden. De nya reglerna innebär i stort sett och med någon förenkling att varje utomstående land för att kunna komma i fråga som leverantör till bankfinansierade projekt i ett antal valfria former måste ställa finansiella resurser till bankens förfogande i en utsträckning som motsvarar den faktiska upphandling som skett i vederbörande land från tiden för bankens tillkomst. De svenska leveranserna under denna tid har enligt uppgift uppgått till inemot 10 milj. dollar. De nya reglerna torde ha sin grund i de aktuella internationella valutaproblemen. Till de finansieringsformer som räknas som jämställda med direkta bidrag till banken eller till särskilda fonder under dess förvaltning — och därmed tillgodoräknas i upphandlingssammanhang — hör även upptagande av obligationslån i respektive leverantörsländer. I det läge som uppkommit finner utskottet skäligt att tillstyrka förslaget i motionerna I: 865 och II: 1119 att riksdagen anvisar 13 milj. kr. (2,5 milj. dollar) för en partiell påfyllnad av den svenska utvecklingsfonden, motsvarande hälften av det av SIDA begärda beloppet för detta ändamål. Vidare bör Sverige i enlighet med motionärernas förslag lämna banken tillstånd att uppta ett obligationslån i vårt land. Samtidigt finner utskottet det angeläget att man från svensk sida framhåller vikten av att principen om fri upphandling till av banken finansierade projekt återinförs.»

dels utskottets hemställan under 1. bort ha följande lydelse:

»1. att riksdagen med bifall till motionerna I: 865 och II: 1119, såvitt nu är i fråga, till Svenska utvecklingsfonden för Latinamerika för budgetåret 1968/69 anvisar ett belopp av 13 000 000 kr. (2,5 milj. dollar) och i samband därmed ger Kungl. Maj:t till kända vad utskottet anfört rörande tillstånd för Interamerikanska utvecklingsbanken att uppta ett obligationslån i Sverige.»

b) beträffande utvecklingskrediter av herrar *Axel Andersson* (fp), *Nyman* (fp), *Bengtson* (cp), *Sundin* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Nihlfors* (fp), *Gustafsson* i Skellefteå (fp), *Antonsson* (cp) och *Ullsten* (fp) som under förutsättning av bifall till reservationen 3 a anser att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 865 och II: 1119, såvitt nu är i fråga, och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 62 som börjar med »Även yrkandet» och slutar med »böra avstyrka» bort ha följande lydelse:

»I Kungl. Maj:ts förslag har SIDA:s förslag till medelsanvisning för utvecklingskrediter reducerats från 125 till 105 milj. kr., dvs. med 20 milj. kr. Av föredragandens motivering framgår att detta innebär att viss minskning av kreditgivningen torde komma att inträffa i förhållande till SIDA:s intentioner. Utskottet anser i likhet med motionärerna att en sådan konsekvens vore olycklig och tillstyrker därför att anslagsbeloppet för utvecklingskrediter höjs med 10 milj. kr. i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag.»

dels utskottets hemställan under 2. bort ha följande lydelse:

»2. att riksdagen med bifall till motionerna I: 865 och II: 1119, såvitt nu är i fråga, utöver vad som förutsatts i Kungl. Maj:ts förslag för budgetåret 1968/69 anvisar ett belopp av 10 000 000 kr. till utvecklingskrediter.»

c) beträffande en förinvesteringsfond av herrar *Axel Andersson* (fp), *Nyman* (fp), *Bengtson* (cp), *Sundin* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Nihlfors* (fp), *Gustafsson* i Skellefteå (fp), *Antonsson* (cp) och *Ullsten* (fp) som under förutsättning av bifall till reservationen 3 a anser att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 865 och II: 1119, såvitt nu är i fråga, och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 63 som börjar med »Vad beträffar» och slutar med »avstyrks alltså» bort ha följande lydelse:

»Utskottet vill även i enlighet med yrkandet i motionerna I: 865 och II: 1119 tillstyrka att en statlig fond inrättas för finansiering av förundersökningar av tänkbara industriella investeringsprojekt i u-länderna, såsom föreslagits i en gemensam framställning från Sveriges allmänna exportförening och Sveriges industriförbund (se s. 40—41 i prop. 101). Kungl. Maj:t har inte tagit bestämd ställning till detta förslag utan endast påpekat att behovet av stöd till sådana studier delvis tillgodoses redan inom den nuva-

rande biståndsverksamhetens ram, bl. a. i samband med projektförberedelser och projektkontroll vid utvecklingskrediter. Så avses ske även i fortsättningen, och man skulle därmed enligt Kungl. Maj:t i lämplig utsträckning kunna tillgodose framställningens syfte. Behovet av bättre finansieringsmöjligheter för dylika investeringsundersökningar är emellertid f. n. ett av de stora problemen när det gäller investeringsprojekt i u-länderna. Utskottet finner det därför angeläget att den föreslagna fonden kommer till stånd och vill tillstyrka motionärernas förslag att 5 milj. kr. anvisas för inrättandet av en sådan förinvesteringsfond. Medel ur fonden bör anslås efter ansökan av vederbörande u-landsregering som har att styrka att den ifrågasatta investeringen skulle vara av väsentligt intresse för landets ekonomiska och sociala utveckling. Villkoren för fonden bör kunna vara analoga med dem som föreskrivs för investeringsgarantier och de s. k. u-garantierna inom exportkreditområdet. Exportkreditnämnden bör — såsom nu även föreslagits beträffande investeringsgarantierna — vara administrerande myndighet för fonden i fråga. Kungl. Maj:t bör få fullmakt att efter ytterligare utredning fastställa reglerna för fonden.»

dels utskottets hemställan under 3. bort ha följande lydelse:

»3. att riksdagen med bifall till motionerna I: 865 och II: 1119, såvitt nu är i fråga, ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört rörande inrättandet av en förinvesteringsfond och för budgetåret 1968/69 anvisar ett belopp av 5 000 000 kr. till denna,»

dels utskottets hemställan under 4. vid bifall till yrkandena beträffande 1.—3. bort ha följande lydelse:

»4. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 865 och II: 1119, såvitt nu är i fråga, till *Bilateralt finansiellt utvecklingsbistånd* för budgetåret 1968/69 på driftbudgeten under sjunde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 133 000 000 kr.,»

13) vid *punkten 15* (Investeringsgarantier) av herrar *Virgin* (h), *Axel Andersson* (fp), *Kajser* (h), *Nyman* (fp), *Bengtson* (cp), *Ottosson* (h), *Sundin* (cp), *Bohman* (h), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Nihlfors* (fp), *Gustafsson* i Skellefteå (fp), *Antonsson* (cp), *Ullsten* (fp) och *Petersson* (h) som anser att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 865 och II: 1119, såvitt nu är i fråga, och att därför

dels den del av utskottets yttrande på s. 67 som börjar med »Utskottet vill inte» och slutar med »i fråga» bort ha följande lydelse:

»Departementschefen har framhållit att frågan om länderurvalet måste ses mot bakgrund av de relativt stränga krav på utvecklingseffekt som kommer att ställas på de investeringar som kan erhålla garanti. Den utredning

som föregår ett ev. beviljande av en investeringsgaranti måste enligt dennes mening bli relativt ingående och följaktligen komma att ställa krav på omfattande kännedom om det tilltänkta värdlandet, krav som f. n. bäst skulle kunna tillgodoses beträffande huvudmottagarländerna.

Det anförda påpekandet att svenska biståndsmyndigheters kännedom om u-länder är störst i fråga om de s. k. huvudmottagarländerna är otvivelaktigt riktigt. Såsom även framhållits i motionerna I: 866 och II: 1118 kan man enligt utskottets mening därav dock inte dra slutsatsen att det är vare sig nödvändigt eller önskvärt att begränsa garantisystemet till att endast omfatta sådana länder som är huvudmottagare för det statliga bilaterala biståndet från Sverige. I motionerna I: 865 och II: 1119 erinras om att också flertalet remissorgan som uttalat sig över förslaget har reagerat mot tanken att det svenska garantisystemet till en början skulle inskränkas till de s. k. huvudmottagarländerna och att det ofta varit en ren tillfällighet som gjort att ett land blivit huvudmottagarland för svenskt offentligt bistånd. Det finns ingenting som säger att den bästa utvecklingseffekten skulle uppnås genom industriell verksamhet eller projekt av därmed jämförlig art i just dessa länder. Utskottet vill här också hänvisa till den på annan plats i utlåtandet påpekade oklarheten om vad som egentligen avses med termen huvudmottagarland.

Ett grundläggande villkor för att statsmakterna genom investeringsgarantier skall stödja en u-landsinvestering bör vara att den kan inordnas i u-landets utvecklingsplan och tjäna landets sociala och ekonomiska framåtskridande. Därutöver krävs givetvis att myndigheterna i vederbörande u-land finner investeringen önskvärd och är beredda att ge sitt tillstånd till att den görs. Den snäva gränsdragning som föreslagits i propositionen skulle på ett allvarligt sätt begränsa den totala svenska biståndsinsatsen.

Utskottet vill dessutom erinra om att en stor del av det totala statliga utvecklingsbiståndet är multilateral och till avsevärd del kommer andra u-länder till godo än de f. n. sju huvudmottagarländerna.

I likhet med bankofullmäktige, LO, KF, kommerskollegium och näringslivsorganisationerna och i överensstämmelse med vad som anförts i motionerna I: 865 och II: 1119 samt I: 866 och II: 1118 anser utskottet att den av departementschefen förordade länderbegränsningen är klart olämplig.

Motionärerna i fråga har liksom flera av remissorganen underkänt de av departementschefen anförda motiven för systemet länderbegränsning i uppbyggnadsskedet och erinrat om den sakkunskap om olika u-länder — även om sådana som inte räknas som huvudmottagarländer — som finns inom exempelvis SIDA, utrikesdepartementet och exportkreditnämnden. Samma länderram bör enligt utskottets mening gälla för både u-garantier och investeringsgarantier.

Utskottet förutsätter emellertid att utrikespolitiska överväganden i vissa fall skall kunna begränsa kretsen av länder, där investeringsgarantier kan

medges. Garantier av nämnda slag bör sålunda ej kunna ges för privata svenska investeringar i t. ex. av Portugal behärskade områden, även om dessa klassificeras som u-länder. Utskottet vill vidare påpeka att det i propositionen saknas en klar definition eller avgränsning av begreppet u-land. Utskottet anser att gängse FN-definition men däremot ej DAC-definitionen i detta sammanhang bör tillämpas. Utskottet anser det sålunda inte skäligt att garantier skall kunna medges för investeringar i länder som Grekland, Spanien, Jugoslavien och Turkiet.

Utskottet tillstyrker därför yrkandena i motionerna I: 865 och II: 1119 samt I: 866 och II: 1118, såvitt nu är i fråga, och föreslår att riksdagen uttalar att garantier i princip skall kunna utfärdas för investeringar i alla u-länder.»

dels utskottets hemställan under 1. bort ha följande lydelse:

»1. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag, med bifall till motionerna I: 865 och II: 1119 samt I: 866 och II: 1118 och med avslag å motionerna I: 870 och II: 1120, de fyra förstnämnda såvitt nu är i fråga, godkänner de i statsrådsprotokollet förordade riktlinjerna för statliga garantier för investeringar i u-länder, dock med den ändringen att sådana garantier i princip skall kunna avse alla u-länder.»